

zeleno i psavo

magazin primorsko-goranske županije

Podno Grobničkih alpa

Čavle • Cernik • Mavrinci

gradovi općine

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735

Općina Matulji
Trg M. Tita 11,
51211 Matulji
T: ++385 51 274 114
F: ++385 51 401 469
E: opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik:
Mario Čiković
Predsjednik Vijeća:
Slobodan Juračić

Grad Opatija
Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T: ++385 51 680 123
F: ++385 51 701 313
E: opatija@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik:
Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća:
Prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med.

Općina Mošćenička Draga
Trg slobode 7, 51417
Mošćenička Draga
T: ++385 51 737 536
F: ++385 51 737 621
E: mosc-draga-opcina@ri.t-com.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Ratko Salamon
Predsjednik Vijeća:
Boris Škalamera

Grad Cres
Creskog statuta 15,
51557 Cres
T: ++385 51 661 950, 661 954
F: ++385 51 571 331
E: grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik:
Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća:
Marčelo Damijančević

Općina Viškovo
Vozišće 3, 51216 Viškovo
T: ++385 51 503 770
F: ++385 51 257 521
E: nacelnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udović
Predsjednica Vijeća:
Jagoda Dabo

Grad Rijeka
Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 209 520
E: protokol@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik:
mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednica Vijeća:
Dorothea Pešić-Bukovac

Općina Lovran
Šetalište M. Tita 41,
51415 Lovran
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
E: opcina.lovran@ri.t-com.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik:
Alan Sanković
Predsjednica Vijeća:
Nataša Miljak

Grad Mali Lošinj
Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
E: gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Gradonačelnik:
Gari Cappelli
Predsjednik Vijeća:
Anto Nedić

Općina Klana
Klana 33, 51217 Klana
T: ++385 51 808 205
F: ++385 51 808 708
E: nacelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnik:
Matija Laginja
Predsjednik Vijeća:
Slavko Gauš

Općina Kostrena
Sv. Lucija 38, 51221 Kostrena
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
E: opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr
Načelnica:
Mirela Marunić
Predsjednica Vijeća:
Gordana Vukoša

Grad Rab
Trg Municipium Arba 2,
51280 Rab
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
E: tajnica@grad-rab.hr
www.rab.hr
Gradonačelnik:
Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća:
-

Grad Kastav
Zakona kastafskega 3,
51215 Kastav
T: ++385 51 691 452
F: ++385 51 691 454
E: info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik:
Ivica Lukanović
Predsjednik Vijeća:
Dalibor Čiković

Općina Lopar
Lopar bb,
51281 Lopar
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
E: tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik:
Alen Andrešić
Predsjednik Vijeća:
Damir Paparić, prof.

Općina Jelenje
Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
E: opcina.jelenje@gmail.com
www.jelenje.hr
Načelnik:
Ervin Radetić
Predsjednik Vijeća:
Nikica Maravić

Grad Krk
Trg bana J. Jelačića 2,
51500 Krk
T: ++385 51 401-111
F: ++385 51 221 126
E: grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik:
Dario Vasilčić
Predsjednik Vijeća:
Marinko Pavlič

Općina Čavle
Čavle 206, 51219 Čavle
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
E: opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnik:
Željko Lambaša
Predsjednik Vijeća:
Norbert Mavrinac

Općina Punat
Novi put 2, 51521 Punat
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
E: opcina-punat@ri.t-com.hr
www.opcina.punat.hr
Načelnik:
Marinko Žic
Predsjednik Vijeća:
Goran Gržanić

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk
40.578 ha

Najmanji otok
Boljkovac (Rab)
0,11 ha

Grad Čabar

Narodnog oslobođenja 2,
51306 Čabar
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
E: info@cabar.hr
www.cabar.hr

Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednik Vijeća:
Josip Malnar

Općina Skrad

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T: ++385 51 810 620
F: ++385 51 810 680
E: opcina-skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr

Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik vijeća:
Ivan Crnković

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10, 51000 Rijeka

T: ++385 51 351-600 F: ++385 51 212-948

info@pgz.hr • www.pgz.hr

Župan:

Zlatko Komadina

Zamjenici župana:

Marina Medarić

Marko Boras Mandić

Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:

Erik Fabijanić

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
865

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
E: gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr

Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednica Vijeća:
Nada Glad

Općina Brod Moravice

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T: ++385 51 817 180
F: ++385 51 817 002
E: opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr

Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora

I.G. Kovačića 177, 51314
Ravna Gora
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
E: opcina-ravna-gora
@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr

Načelnik:
Anđelko Florijan
Predsjednica Vijeća:
Loren Kolenc

Grad Vrbovsko

Goranska ulica 1,
51326 Vrbovsko
T: ++385 51 875 115
F: ++385 51 875 008
E: marina.tonkovic@vrbovsko.hr

Gradonačelnik:
Dražen Mufić
Predsjednik Vijeća:
Šein Brinjak

Općina Mrkopalj

Stari kraj 3, 51315 Mrkopalj
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
E: opcina-mrkopalj@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr

Načelnik:
Ivica Padavić
Predsjednik Vijeća:
Miljenko Kauzarić

Općina Lokve

Šet.Golubinjak 6,
51316 Lokve
T: ++385 51 831 336
F: ++385 51 508 077
E: opcina-lokve@ri.t-com.hr
www.lokve.hr

Načelnik:
Toni Štimac
Predsjednica Vijeća:
Gordana Božić

Najviše naselje

Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh

Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Općina Fužine

Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T: ++385 51 829 500
F: ++385 51 829 503
E: opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr

Načelnik:
Marinko Kauzarić
Predsjednik Vijeća:
Damir Zanoškar

Opći podaci

Ukupno stanovništvo

296.195

Najviše stanovnika

Grad Rijeka
128.624

Općina Viškovo
14.445

Najmanje stanovnika

Općina Brod Moravice
866

Gradova

14

Općina

22

Naselja

510

Naselja bez stanovnika

42

Infrastruktura

Ceste

3.490 km

Željeznice

135,5 km

Luke

86

Zračne luke

4

Grad Novi Vinodolski

Trg Vinodolskog zakona 1,
51250 Novi Vinodolski
T: ++385 51 245 045
F: ++385 51 244 409
E: gradonacelnik
@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr

Gradonačelnik:
Oleg Butković
Predsjednik Vijeća:
Neven Pavelić

Grad Crikvenica

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T: ++385 51 455 400
F: ++385 51 242 009
E: info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr

Gradonačelnik:
Damir Rukavina
Predsjednik Vijeća:
Lovorko Gržac

Grad Kraljevica

Frankopanska 1A,
51262 Kraljevica
T: ++385 51 282 450
F: ++385 51 281 419
E: gradska-uprava@
kraljevica.hr
www.kraljevica.hr

Gradonačelnica:
Nada Turina-Đurić
Predsjednik Vijeća:
Aleksandar Kružić

Općina Vinodolska općina

Bribir 34, 51253 Bribir
T: ++385 51 422 540
F: ++385 51 248 007
E: pravna@vinodol.hr

Načelnik:
Ivica Crnić
Predsjednik Vijeća:
Boris Mikić

Grad Bakar

Primorje 39, 51222 Bakar
T: ++385 51 455 710
F: ++385 51 455 741
E: gradonacelnik@bakar.hr
www.bakar.hr

Gradonačelnik:
Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća:
Milan Rončević

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T: ++385 51 750 500
F: ++385 51 859 322
E: info@malinska.hr
www.malinska.hr

Načelnik:
Anton Robert Kraljić
Predsjednik Vijeća:
Zdenko Cerović

Općina Baška

Palada 88 51523, Baška
T: ++385 51 750 550
F: ++385 51 750 560
E: opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr

Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Ivica Juničić

Općina Vrbnik

Trg Škujica 7, 51516 Vrbnik
T: ++385 51 857 310
F: ++385 51 857 099
E: opcina-vrbnik@ri.t-com.hr
www.opcina-vrbnik.hr

Načelnica:
Marija Dujmović-Pavan
Predsjednik Vijeća:
Slavko Zahija

Općina Dobrinj

Dobrinj 103, 51514 Dobrinj
T: ++385 51 848 344
F: ++385 51 848 141
E: opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr

Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj

Prikešte 13, 51513 Omišalj
T: ++385 51 661 970
F: ++385 51 661 980
E: opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr

Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Krešimir Kraljić

sadržaj

2-7 90 dana

županijski info

08-13 razgovor

Irena Kregar Šegota,
koordinatorka Rijeka EPK 2020
**Rijeka je s EPK 2020 dobila
nezamislivu šansu**

14-15 na kafe

Ivica Crnić, načelnik Vinodolske
Općine
**Jedina općina na obnovljivoj
energiji**

16-17 vizitka

Montelektro, Kastav
**Usluge Montelektro zastupljene
na svim kontinentima**

18-19 udruge

Udruga Portić, Rijeka
Sigurna lučica za riječke obitelji

20-25 kartulina

Čavle-Cernik-Mavrinci
**Na granici sunca i snijega, mora
i gorja**

26-27 putositnice

Rapske crkve
Na 500 metara - 16 crkava

28-29 ustanove

Građevinsko-tehnička škola Rijeka
Srednja škola za visoke domete

30-31 eko-etno

Goranski nadjev
**Autohtoni goranski
gastronomski proizvod**

32-35 susjedi

Općina Bosiljevo
**Velika općina malih prihoda i
predivnog dvorca**

36-37 među nama

Županijski Odjel za pomorsko
dobro, promet i veze
Zeleno-plavi Upravni odjel

38-39 sport

Sanja Jovanović, plivačica
Primorja
Sanjin povratak medaljama

40-41 sport

Toni Družeta, paraolimpijac
Tajna volje Tonija Družete

42-43 pijat

Konoba "Ulikva", Omišalj
**Prava bodulska konoba na
slikovitoj Placi**

44-45 pet pitanja

Dražen Turina Šajeta, pjevač
**Jezičinom možeš dovesti
do ludila ove koji su jači na
mišićima**

46-48 eko etno

Pršuti Žužić, Krk
Šampion kvalitete iz Vrha

49 križaljka

Čavle-Cernik-Mavrinci

50 info zip

dobitnici nagradne križaljke

51 štorija

Daj mi Bože veliku glavu!

zeleno i plavo

magazin primorsko-goranske županije

Impressum

ISSN 1845-5220
Izlazi 4 puta godišnje
Godina XII
Broj 40
Travanj 2016.

Izdavač:

Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:

Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:

Ermina Duraj

Glavni urednik:

Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić, Marinko Krmpotić,
Davor Žic, Zdravko Kleva, Boris
Perović, Slavica Kleva, Mladen
Trinajstić, Ivor Balen

Fotografije:

Petar Fabijan, Rino Gropuzzo,
Sandro Rubinić, Marinko Krmpotić,
Ivor Balen, Damir Škomrlj, Arhiva ZiP

Naslovnica:

Petar Fabijan

Ilustracija:

Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno oblikovanje:

Ivica Oreb

Marketing i produkcija:

Makol marketing, Rijeka, narudžba
oglasa na e-mail: makol@makol.hr
ili fax 051 / 677 226

Tisak:

Radin print, Sv. Nedelja

Naklada:

15.000

Idući broj magazina "Zeleno i
plavo" izlazi u lipnju-srpnju 2016.

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin
Primorsko-goranske županije **zeleno i plavo**
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

Spašavanjem tradicije do turističkog proizvoda

Uviđajući neodovoljnu iskorištenost bogate tradicije s naglaskom na maritimnoj baštini ovoga kraja, razvila se ideja za kreiranjem projekta „Turistička valorizacija pomorske, ribarske i brodograditeljske baštine sjevernog Jadrana kroz stvaranje novih turističkih proizvoda“, popularno nazvan „Mala Barka“. To je europski projekt financiran iz Operativnog programa IPA Slovenija-Hrvatska 2007.-2013. u kojemu je vodeći partner Primorsko-goranska županija. Ostali partneri su Turistička zajednica Kvarnera, Općina Izola i Turistička zajednica Izola, a projekt se provodi u trajanju od 1.02.2015. do 29.04.2016. godine. Projektom se želi razviti turistički proizvod temeljen na pomorskoj baštini, osigurati njegovu prepoznatljivost, kao i razviti mrežu stručnjaka te zajednički Centar izvrsnosti.

Turistička ponuda i strategija razvoja turizma na području Primorsko-goranske županije (Kvarnera) i Općine Izola temelji se na sustavu s dugom turističkom tradicijom u kojem pojedinačni gospodarski čimbenici formiraju turističku ponudu. To je pogranično područje idealno za organiziranje jedinstvenoga turističkoga paketa. Relativno male udaljenosti među destinacijama omogućuju posjet više država i destinacija u jednom turističkom aranžmanu. Kao što kažu u Upravnom odjelu za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj PGŽ, ovaj projekt nudi upravo tu mogućnost - povezati obje države s jedinstvenom turističkom ponudom temeljenom na povijesti i priči o pomorskoj, ribarskoj i brodograditeljskoj baštini koja je zajednička pograničnom području.

Spašavanje baštine

Modernizacijskim procesima u brodogradnji, pomorstvu i ribarstvu, tradicionalni obrti i sve ono što je činilo tradicionalnu pomorsku baštinu primorskoga kraja ovoga pograničnoga područja, gotovo da je nestalo. Stoga, ovaj projekt nastoji riješiti nekoliko zajedničkih utvrđenih problema i potreba kao što je svijest o kulturno-povijesnoj baštini pomorstva, ribarstva i brodogradnje, unapređenje zajedničkoga razvoja i upravljanja tematskim turističkim proizvodom, stvaranje prepoznatljivoga brenda koji bi predstavljao pogranično područje, pojačanje promidžbe regije kao turističke destinacije, zastupljenost kulturno-povijesne pomorske, ribarske i brodograditeljske

baštine u turističkoj promidžbi te stvaranje novih turističkih proizvoda koji će biti zanimljivi turistima. Projektom „Mala Barka“ ostvaruje se turistička valorizacija pomorske, ribarske i brodograditeljske baštine sjevernog Jadrana stvaranjem novih turističkih proizvoda.

Kroz niz zabavno-edukativnih manifestacija koje su održane i koje će se i narednih godina nastaviti održavati u Rijeci, Mošćeničkoj Dragi i Izoli, rezultati projekta su i uređeni muzejski prostori (interpretacijski centri) na temu tradicijskoga pomorstva, ribarstva i brodogradnje u Mošćeničkoj Dragi i Izoli. Planirano otvorenje interpretacijskih centara održat će se u travnju 2016. godine, što će dodatno upotpuniti turističku ponudu.

Širenje projekta

S obzirom na uspješnu suradnju partnera na projektu, planirana je nadogradnja i nastavak projekta u sklopu novog Programa suradnje Interreg V-A Slovenija-Hrvatska za razdoblje 2014-2020. Novim bi se projektom koncept razvoja turističkoga proizvoda, a ujedno i zaštite pomorske baštine, kapitalizirao, nadgradio i primijenio u krajevima gdje je već započet (Mošćenička Draga, Rijeka, Izola), ali i u ostalim pograničnim područjima: Nerezine, Krk, Piran, Malinska, Crikvenica, Opatija, Portorož, Kopar, Mali Lošinj...

Bogatstvo tradicije ne daje nam samo pravo na realizaciju ovoga projekta, već i obavezu da našu tradicijsku pomorsku priču ispričamo s ciljem što kvalitetnije kulturne i turističke ponude. ■■

Zajednički hrvatsko-slovenski projekt pograničnih područja Primorsko-goranske županije i Općine Izola povezuje priču o pomorskoj, ribarskoj i brodograditeljskoj baštini. Projektom se želi razviti turistički proizvod temeljen na pomorskoj tradiciji

Projektom „Mala Barka“ ostvaruje se turistička valorizacija pomorske, ribarske i brodograditeljske baštine sjevernog Jadrana

Regate, radionice i gastronomija

Način realizacije projekta zamišljen je kroz cjelogodišnje aktivnosti. Od lipnja do kolovoza 2016. godine, održat će se niz manifestacija (Fiumare - Rijeka, Smotra i regata tradicijskih barki na jedra - Mošćenička Draga, Ribiški praznik - Izola i dr.) gdje će se kroz niz interaktivnih radionica pomorskih i ribarskih vještina, regati tradicijskih barki na jedra, promociji starih običaja i zanata te kroz autohtonu gastronomsku ponudu privući posjetitelje te im pružiti autentičan doživljaj obuhvaćenih područja.

Na pola mandata

Puno je projekata odrađeno i učinjenim moramo biti zadovoljni, kažu u Županiji. "Preciznije, u dijelu ovlasti koje imamo, jako smo zadovoljni ali nismo zadovoljni s deficitom ovlasti. Mi ih želimo imati više, želimo raditi više jer procjenjujemo da su takvi i naši kapaciteti."

Na pola mandata županijskih institucija i jedanaest županijskih upravnih odjela, za ocijeniti je i procijeniti učinjeno. Pogotovo stoga što je prošlogodišnjim zakonima država promijenila "pravila igre" u odnosu na financiranje jedinica lokalne samouprave.

Za ocjenu učinjenog obratili smo se Ljudevitu Krpanu, pročelniku Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima, jednom od najbližih suradnika župana Zlatka Komadine. Bez zadržke će nam reći: "Učinjenim moramo biti zadovoljni. Preciznije, u dijelu ovlasti koje imamo, mi smo jako zadovoljni ali nismo zadovoljni s deficitom ovlasti. Mi ih želimo imati više, želimo raditi više jer procjenjujemo da su naši kapaciteti takvi da i možemo doprinijeti puno više."

Prvo strategija onda provedba

Kada je o kapacitetima same Županije i njezinih institucija riječ oni su koncentrirani na dvjema razinama, strateškoj i provedbenoj, operativnoj. Bitni su strateški datumi, istaknut će pročelnik Krpan, rujan 2103. godine kada je usvojen novi Prostorni plan PGŽ te studeni 2015. kada je donijeta nova Razvojna strategija PGŽ, prva u Hrvatskoj, država je ni danas nije donijela. Na

svega poduzetništva na tom prostoru. Spomenuto poticanje poduzetništva, gospodarskog rasta a radi osiguranja visoke zaposlenosti odnosi se na cijeli prostor županije. U županiji naime, žele zaustaviti negativne trendove odljeva mladih i znanja, te ih zamijeniti trendom privlačenja vrsnih stručnjaka, tvrtki, investitora. Na tom planu koraci su već učinjeni promocijom potencijalnih investicijskih projekata, uvjeta i poslovnog okruženja za njihovu realizaciju kroz do sada četiri velika međunarodna Invest-foruma.

Krpan ističe da su za pružanje još kvalitetnije javne usluge svim korisnicima, neophodne mjere za provođenje decentralizacije i regionalizacije RH koje županija aktivno provodi u sklopu Kongresa lokalne i regionalne vlasti Europe pri Vijeću Europe.

Projekti regionalnog značaja

Čitav niz projekata namijenjenih boljem životu i daljem razvitku regije provedeno je ili su u provedbi, a u čemu izravno investiranjem, potporama ili sufinanciranjem sudjeluje Županija. Egzaktni dokaz tomu je samo izvršenje županijskog proračuna. Pročelnik Krpan navodi da se od 357 milijuna kuna proračuna u 2015. godini više od 90 posto tih sredstava fizički utrošilo kroz projekte, dok je

Regionalni projekti teku sukladno planiranoj dinamici

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio Petar FABIJAN

*U temelju svih planova je osiguranje
ravnomjernog razvoja županije -
župan Zlatko Komadina i pročelnik
Ljudevit Krpan*

toj osnovi izrađeni su ili su u fazi izrade sektorski strateški dokumenti poput Glavnog plana razvoja Turizma Kvarnera sa Strateškim marketinškim planom, zatim strategije razvoja kulturne industrije, zdravstvene industrije, razvoja poduzetništva, Strategija razvoja županijskih luka... Ovi ali i drugi strateški dokumenti prvi su preduvjet za mogućnost korištenja bespovratnih sredstva iz EU fondova, a istodobno odrednica su za osiguranje ravnomjernog razvitka i kvalitete života na cijelom području PGŽ.

Na tom pravcu usmjereno je, dodaje Krpan, i stalno isticanje otežanih uvjeta života na otocima i u Gorskom kotaru, zbog kojeg je usvojena i Deklaracija o Gorskom kotaru kojom je zatražena zaštita njegovih stanovnika i poticanje razvoja, prije

ostali dio ugovoren i spreman za provedbu. I to je argument na čemu u županiji grade tezu da bi mogli još više i kvalitetnije upravljati u uvjetima veće decentralizacije ovlasti i naravno fiskalne politike.

Svi regionalni projekti povoljnom dinamikom idu ka svojoj realizaciji. Od velikih projekata Krpan spominje dovršetak Centralne zone za gospodarenje otpadom Marišćina kao i Integralnog sustava gospodarenja otpadom na području PGŽ u sklopu čega je pokrenuta izgradnja 5 pretovarnih stanica i priprema reciklažnih dvorišta pa i poticanje primarne selekcije na lokalnoj razini. U sektoru zdravstva značajna je dogradnja Thalassoterapije u Opatiji i Crikvenici te realizacije projekta Lječilišta u Velom Lošinj. Sufinanciranjem se županija uključila u uređenje klinike za onkologiju KBC-a Rijeka, te domove zdravlja u Matuljima, Opatiji i Lovranu. Iz županijskog proračuna, nadalje, kupljena je oprema za Sportsku ambulantu Doma zdravlja PGŽ te uloženo u uređenja Psihijatrijske bolnice na Rabu. Uređene su i socijalne ustanove poput Dom za starije u Volosku, doma za stare i nemoćne Mali Kartec na Krku te opremanje Centra za rehabilitaciju Fortica-Kraljevica.

Izgrađene su ili se grade škole, primjerice ona u Baški, Kastvu i u Puntu sa sportskom školskom dvoranom, kakve su u već izgrađene u Ravnoj Gori i Matuljima. Otvoren je Muzej u Lipi te Spomen zbirka domovinskog rata, na što smo posebno ponosni.

Radi se dinamično i puno, potiče se kvaliteta društvenih sadržaja i Županija brendira kao regija koja svojim građanima pruža nadprosječnu kvalitetu sadržaja bitnih za ukupnu kvalitetu života.

Ambiciozni u traženju novih izvora sredstava

U želji da privlačnost svojih područja učini većim posebice na otocima i onim udaljenijim od

90 dana

Na sastanku: zamjenici župana Marina Medarić i Petar Mamula, pročelnici Goran Petrc, Krešimir Parat, Branka Ivandić, zamjenik župana Marko Boras Mandić, tajnik Davor Mihelčić, i župan Zlatko Komadina

Primorsko-goranska županija je prema BDP po stanovniku među prve tri najrazvijenije županije u zemlji i među pet najkonkurentnijih u RH

urbanih centara, županija se fokusirala i na izvore financiranja iz europskih fondova. Tu su i drugi financijski izvori poput takozvanog Junckerovog plana. Riječ je o novom Europskom fondu za strateška ulaganja (EFSU), koji je jedan od ključnih mehanizama za provedbu investicijskog plana za Europu kojim Europska komisija nastoji pokrenuti investicije vrijednije od 300 milijardi eura. PGŽ je jedina županija koja je na Junckerovu listu samostalno, bez pomoći države, nominirala projekt - E-županija.

Posebno su dinamične aktivnosti na realizaciji projekata poput sportsko-rekreacijskog i turističkog centra Platak, Samoodrživi otok Unije, gdje su aktivnosti već pokrenute, te iznalaženju investitora za uređenje Automotodroma Grobnik, revitalizacija Lječilišnog centra Veli Lošinj, izgradnja luke Opatija, izgradnja pomorsko-putničkog terminala u luci Valbiska, priprema za gradnju sunčane elektrane Orlec-Trinket kao i mnogi drugi projekti. Za sve te projekte Županija nastoji iznaći optimalne modele financiranja, dakle, dobiti bespovratna sredstva, dio projekata kandidira uz financijsku podršku države, dok jedna dio aplicira sama, objašnjava pročelnik Krpan.

Tražimo da Država pokrene pregovore sa Europskom komisijom za izgradnju nedostajuće autoceste u Sloveniji od Postojne do Rupe, zatim raspisivanje koncesije za izgradnju autoceste Križišće-Žuta lokva, želimo da se dovrše teretni željeznički kolodvori i državne pristupne ceste prema terminalima luke, osigura mogućnost javnog prijevoza putnika željeznicom, zaštiti interese i modernizira pogon INA-e na Urinju ali i modernizira termoelektrana Rijeka.

Posebno se zalažemo za poboljšanje investicijske i poduzetničke klime. Nije nam drago čuti da pojedini poduzetnici ne mogu realizirati svoje ideje zbog sporosti državne administracije. Primjer tome je privatna inicijativa za izgradnju Aerodroma na

Lošnju za koju od strane države još uvijek nisu osigurani preduvjeti?!

To je još jedan pokazatelj da bi se na regionalnoj i lokalnoj razini, kada bi se spustile i takve ovlasti, osigurala kvalitetnija podrška.

Decentralizacija uvjet bez kojeg se ne može dalje

Mnogi projekti odnose se na energetske učinkovitost. Pored ostalih tu je implementiran Projekt solarnih sustava na učeničkim domovima, kao i poticanje drugih mjera energetske učinkovitosti. Županija, nadalje, izdvaja dio proračuna za uređenje poduzetničkih zona, a istodobno sufinancira kamate po kreditima malim i srednjim poduzetnicima. Brine i ulaže, posredstvom Županijske uprave za ceste, u održavanje županijskih ali i lokalnih cesta te sufinancira uređenje nerazvrstanih cestau jedinicama lokalne samouprave. Spomenuo je pročelnik Krpan Kupsku magistralu i nastavak radova na cesti Lič-Lukovo....

Županijska upravna tijela aktivnosti spuštene sa državnog na regionalni nivo, uredno i vrlo savjesno izvršavaju. U njih spadaju izdavanje akata za gradnju i legalizaciju objekata, utvrđivanje granica pomorskog dobra, koncesioniranje na pomorskom dobru, zdravstvena skrb na otocima u ljetnoj sezoni kao i niz drugih. No unatoč vidljivim, i medijski popularnim projektima, temeljni planovi razvoja županije u idućem razdoblju, ističe Krpan, vezani su uz nastavak poticanja decentralizacije države te osiguranje ravnomjernog razvoja županije.

U preostale dvije godine, sve su to fokusi našeg djelovanja, najavio je pročelnik Krpan.

- Primorsko-goranska županija je među tri najrazvijenije županije u zemlji (uz Istru i grad Zagreb) i među pet najkonkurentnijih u Republici Hrvatskoj. Želja nam je uspoređivati se i s drugim regijama zemalja EU, čija je Hrvatska članica te i tamo zauzimati visoko mjesto razvijenosti i konkurentan rejting. ■■

Županija aktivna u Jadransko-jonskoj euroregiji

Kroz aktivno sudjelovanje u tijelima Jadransko-jonske euroregije županija promovira sve svoje komparativne prednosti. Poseban naglasak dan je na kvalitetnu prometnu integraciju te racionalno i održivo korištenje mora kao razvojnog resursa. Inzistira se na Zračne luk Rijeka u mrežu ključnih europskih aerodroma te na izgradnji autoceste od Postojne do Rupe (u Sloveniji) kao jednom od ključnih razvojnih prioriteta za poticanje turizma ali i ukupne gospodarske aktivnosti.

Puna pažnja Gorskom kotaru

Promjenama Zakona o brdsko-planinskom području jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara ostale su ukupno bez 50 milijuna kuna. Za državu unutar 120 milijardi kuna njezinog proračuna to je neosjetno a oštećenim općinama i gradovima to znači mnogo.

Gorskom kotaru, koji svoj razvoj dijelom vidi kroz razvoj turističko-rekreacijskih sadržaja, županija poklanja punu pažnju. Uz veliki projekt Platak, aktivni su i projekti izgradnje skijališta Čelimbaša, sufinanciranje uređenja skijališta Rudnik u Tršću te uređenje SC Ribnjak u Gomirju koji bi se integrirao s parkom Kamačnik.

razgovor

Irena Kregar Šegota,
koordinatorka programa
EPK 2020 u Rijeci

Rijeka je

*Irena Kregar Šegota
- prva "operativka"
projekta Rijeke kao
Europske prijestolnice
kulture*

S EPK 2020 dobila nezamislivu šansu

Irena Kregar Šegota u Odjelu za kulturu riječke gradske uprave nosi „titulu“ savjetnice za međunarodnu suradnju, no u fokus javnosti najviše je došla zahvaljujući njenoj operativnoj ulozi u najvećem riječkom projektu u kulturi – kandidaturi za Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine. Kao koordinatorica programa EPK 2020 u Rijeci najintimnije je upoznata sa svim aktivnostima koje su dosad poduzete kako bi grad na Rječini uspješnom aplikacijom sa sebe skinuo stigmu „vječnog gubitnika“ kada su u pitanju velike kandidature. Ali, možda još i više, upoznata je sa svim aktivnostima koje Rijeci tek predstoje kako bi osvojenu titulu opravdala i upisala se među europske kulturne metropole. Slavlje riječkog tima koji je proglašenje njihovog grada Europskom prijestolnicom kulture dočeka s ruka visoko podignutim u zrak, ubrzo je zamijenila trezvenost u promišljanju značaja tog naslova za Rijeku, prilika koje se pružaju, ali i ambicioznih planova koji su visoko podigli ljestvicu očekivanja.

- To je zaista najprestižnija europska titula u kulturi, ne znam s kojom bih drugom manifestacijom to usporedila, pa čak niti sportskim događanjem. Ovo je prvi puta da su u toj utrci imali priliku sudjelovati i hrvatski gradovi, a sljedeći puta to će biti tek negdje 2033. godine. Ovo je zaista jedinstvena i velika stvar. Jedan od panelista prilikom imenovanja Rijeke Europskom prijestolnicom kulture kazao je da je time „jedna velika europska zastava zabodena u naš teritorij“, a i predsjednik panela Steve Green kazao je da je ovo europska stvar, jer Rijeka nije dobila samo nacionalni prestiž nego i istaknuto mjesto u jednom od najznačajnijih europskih projekata. Već kod razmišljanja o kandidaturi za Europsku prijestolnicu kulture, složili smo se da ovom gradu treba nešto, nekakav kvalitetan projekt, neka takva značka, koja bi joj dala „injekciju energije“, koja bi ubrzala sve naše snove, želje, ideje i koja bi potaknula adrenalin da čim prije pokrenemo i realiziramo stvari o kojima se u Rijeci već dugo govori.

Grad postaje vidljiv

Je li se to dogodilo i prije „osvajanja“ titule? Odnosno, je li se već tijekom pripreme projekta

osjetio pomak u energiji grada i društva?

- Sigurno, dogodila se velika promjena u energiji koja je unesena u grad. Pokrenula se i bolja suradnja sa svim partnerima koji su nam se pridružili u ovom projektu – od onih prvih, Primorsko-goranske županije, Grada Opatije, Sveučilišta – do onih koji će tek postati njegov dio. Nikad do sad nije se na takav način razgovaralo o zajedničkom pristupu kulturi, ne samo na institucionalnoj razini, nego i kod umrežavanja nezavisnog sektora i suradnji s institucijama Grada, Županije, drugih mjesta u županije. Važno je da smo svi osvijestili da tek zajedničkim snagama možemo doći do maksimuma.

Što će konkretno donijeti Rijeci titula EPK 2020?

- Prije svega, grad postaje vidljiv, ne samo na nacionalnoj pozornici, nego i na europskoj karti i to je nešto što odmah možemo početi kapitalizirati, i što će se prelijevati na druge sektore izvan kulturnog, primjerice na turizam. Tako je, uostalom, bilo i kod svih ranijih gradova koji su nosili ovu titulu. Svi projekti, prije svega infrastrukturne obnove određenih ustanova i zgrada koje će služiti kulturi sigurno će sada biti brže realizirani, a ovo će biti dobar poticaj da lakše uvjerimo političku garnituru da se isplati ulagati u kulturu i sigurno će pomoći da ti novci brže stignu.

Teme koje postavljaju delikatna pitanja

Ima li Rijeka neku definiranu kulturnu politiku? Postoji li kulturni identitet ovog grada ili ga tek sada treba pronaći?

- Kulturna politika i kulturni identitet su dvije različite stvari. Kulturnu politiku smo izradili 2014. godine i ona je bila preduvjet kandidature, ali ona se mijenja i to nije dokument koji treba biti „zacementiran“ za sva vremena. Sigurno je da mnoge lekcije koje smo naučili dosad i koje ćemo naučiti u narednim godinama će doprinijeti da se ta politika nadopunjuje svježim idejama i akcijskim planovima. Ali upravo je činjenica da se kulturna i razvojna politika Grada isprepliće s aktivnostima u sklopu ovog projekta Europske prijestolnice kulture bila prepoznata kao dodatni plus našoj kandidaturi. Jer to je potvrda da sve naše strategije nisu nastale artifično nego su uklopljene u organski razvoj grada.

Riječka priča oko Europske prijestolnice kulture nije stavila naglasak na infrastrukturi, to je bio trend na prijelazu milenija. Naš fokus nije da ostavimo neki „arhitektonski landmark“, poput primjerice Graza, nego je naš fokus na ljudima, na preobrazbi atmosfere u gradu. Ali i razvoju znanja, jačanju kapaciteta, jačanju ljudskog resursa

Razgovarao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN

Rijeka hrvatski Liverpool

Titula EPK nudi brojne izazove, koji su neki gradovi iskoristili, poput Liverpoola, a drugi, poput Maribora, bankrotirali su. Što Rijeka može naučiti iz njihovih iskustava?

- Liverpool ima vrlo sličnu priču kao i Rijeka – bivši lučki grad u kojem je luka izgubila mnogo svog značaja, dobio je važnost i prepoznatljivost kao turističko i kulturno središte Britanije. Marseille je također krenuo sličnim putem, imao je luku i problematične kvartove, i stvorio imidž kulturnog i privlačnog, a ne više problematičnog grada. Essen, kao rudarsko područje, kada je nestala industrija iskoristio je svoj kapital u toj baštini za razvoj kulture i promoviranje kreativnih industrija. EPK svima njima je poslužio da budu izuzetno vidljivi. To je korisno, ali i opasno za grad jer ćemo biti „pod reflektorima“, svaka naša dobra stvar će dobiti pozornost, ali i svaka greška će biti vidljivija.

Otvaranje s Karnevalom

Od svake prijestolnice kulture očekuje se da ima posebnu manifestaciju otvaranja i zatvaranja, a mi smo odlučili da ne izmišljamo toplu vodu nego da iskoristimo ono što već imamo i što je poznato u Europi, a to je naš Karneval. On je prepoznat kao brend, ali za kojeg svi govorimo da mu treba neko novo ruho, neke nove ideje... Razvijat ćemo te ideje do 2020. godine kada očekujemo da ju otvorimo s tim novim karnevalom, na kojem će biti puno više sudionika iz Europe, neočekivanih događanja, kvalitetnih poruka...

Što se tiče identiteta, kad smo krenuli s projektom, pokrenuli smo niz razgovora kako bismo od stručnjaka i javnosti doznali što oni prepoznaju kao riječki identitet. Došli smo do zaključka da je on uistinu mnogostruk i teško ga je oblikovati u jednu rečenicu, ali uspjeli smo izlučiti jednu priču. To je priča koja govori o Rijeci jučer, Rijeci danas i viziji Rijeke, koja je obilježena s tri elementa – rada, vode i migracija, objedinjena pod sloganom Luka raznolikosti. Smatramo da ona kvalitetno odražava riječki identitet, ali osim toga i korespondira s europskom pričom. To su teme koje postavljaju delikatna pitanja na koje Europa tek treba pružiti kvalitetan odgovor, kako bi i dalje ostala prostorom kakav danas podrazumijevamo pod tim imenom.

Pronaći novi ekonomski pokretač grada

Identitet Rijeke je u tranziciji iz industrijskog grada prema modernom, urbanom središtu s osvještenim kulturnim licem i zaokruženom turističkom pričom. Ali što će se dogoditi s

tom industrijskom baštinom koja je obilježila prošlost grada na Rječini?

- Ova transformacija je činjenica, to je nešto što se dogodilo i što ne možemo promijeniti, realnost koja je zahvatila i druge gradove u svijetu – industrija je otišla, i treba pronaći novi ekonomski pokretač grada. Rijeka ima taj potencijal, a tu je velika snaga i Sveučilište sa 20.000 studenata koje se sve više razvija i postaje prepoznatljivo po svojoj istraživačkoj snazi i okrenutosti novim tehnologijama. Potencijal je i u turizmu, to je drugačija vrsta turizma nego recimu u Dubrovniku ili čak u Puli – Rijeka razvija urbani turizam, okrenut individualnom posjetitelju, koji se kraće zadržavaju u gradu, traže nešto posebno i autentično. To Rijeka može pružiti, a tome pridonosi i svo industrijsko naslijeđe. Baština koja je ostala iz tog vremena, ona mora i dalje ostati očuvana, zato što se ljudi identificiraju s njom, ali i zato što predstavlja iznimnu inspiraciju. Imali smo mnogo primjera posljednjih godina vrlo

Irena Kregar Šegota: Već u prvom danu nakon proglašenja dobili smo desetke mailova s pozivima na suradnju

uspješnih projekata u industrijskim prostorima – to će se i dalje poticati, kroz takozvana „pop-up“ ili povremena događanja, ali i kroz vrlo trajne transformacije. Tu je najjočitiji primjer preobrazba kompleksa Benčić koji mi zovemo „nova kulturna četvrt Rijeke“. To je danas jedan od najvećih infrastrukturnih projekata u kulturi u Hrvatskoj, dio je projekta ove kandidature, a u bivši industrijski kompleks preselit će se Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Muzej grada Rijeke i gradska knjižnica, uz dva potpuno nova kulturna punkta. To su Dječja kuća, jedan „biser“ našeg kulturnog programa koji će biti mjesto dječjeg stvaralaštva, kreativnosti, učenja – potpuno okrenut najmlađoj populaciji, te punkt „Kuhinja“ ili „Kitchen“ koji će se fizički nalaziti u sklopu MMSU, međutim bit će to prostor bez hijerarhije, namijenjen kreativnim migracijama, otvoren našim udrugama koje će moći ovdje predstavljati svoje programe, ali i svima koji dolaze u Rijeku – gostujućim umjetnicima... On

Skinuta stigma „vječnog gubitnika“ - oduševljenje prilikom proglašenja pobjednika u zagrebačkom Muzeju Mimara

razgovor

Irena Kregar Šegota,
koordinatrica programa
EPK 2020 u Rijeci

Još uvijek ne znamo zašto su nas odabrali

Zbog čega je baš Rijeka odabrana?

- Još uvijek ne znamo konkretno zbog čega je upravo Rijeka odabrana, možemo samo nagađati, a konkretne komentare i obrazloženja dobit ćemo kroz evaluaciju naše knjige za nekoliko tjedana. Odabir nije subjektivan, nego panelisti budući prema konkretnim kriterijima, i pobjeđuje grad koji ostvari najveći broj bodova. Mislim da smo odabrani zbog vrlo jake europske dimenzije projekta, velikog broja konkretnih partnerstva, ali i odaslali smo poruku da Rijeka treba Europu, ali i Europa treba Rijeku. A mislim da je ovime poslana i poruka, u nacionalnim okvirima, da moramo biti otvoreni, da treba prihvatiti interkulturalnost i naučiti se nositi s time. Vjerujem da je dobro ocijenjena i kulturno-umjetnička kvaliteta programa, ali i inovativnost programa, kao i činjenica da se nismo usko fokusirali na područje umjetnosti nego smo kulturu shvatili kao širok pojam i osmislili program koji će doprijeti do svake društvene pore i pretočiti se u građanski aktivizam.

će biti posvećen migracijama, kako onim koje su obilježile prošlost grada, tako i onima koji obilježavaju sadašnjost, pritom ne govorimo samo o migracijama na europskoj razini, nego i našim osobnim pričama, primjerice ženama koje odlaze u Italiju raditi kao njega u kući, umjetnicima koji rade na mnogim mjestima u Europi. Migracija je obilježje, fenomen globalnog svijeta, i ovo će biti mjesto gdje se o migracijama promišlja, ali i mjesto na kojem se druži, jede, uživa, stvara.

Titula EPK za Rijeku bi trebala biti vrhunac te transformacije?

- Ne bih rekla da će to biti vrhunac, bilo bi tužno da se taj razvoj zaustavi 2020. godine, on se treba nastaviti i trajati. Godina u kojoj Rijeka bude Europska prijestolnica kulture bit će trenutak kada bude najvidljivija na europskoj pozornici, ali prava transformacija i evaluacija će doći tek nakon toga. Do tada bismo trebali naučiti kako voditi taj projekt, kako upravljati produkcijama, kako privući publiku, kako zainteresirati turiste i posjetitelje, a nakon toga krenuti i ne zaustaviti se.

To je zaista najprestižnija europska titula u kulturi, ne znam s kojom bih drugom manifestacijom to usporedila, pa čak niti sportskim događanjem.

Ovo je prvi puta da su u toj utrci imali priliku sudjelovati i hrvatski gradovi, a sljedeći puta to će biti tek negdje 2033. godine. Rijeka nije dobila samo nacionalni prestiž nego i istaknuto mjesto u jednom od najznačajnijih europskih projekata

Kregar Šegota: U ovom projektu oslonit ćemo se prvenstveno na domaće snage, nećemo uvoziti projekte, iako ćemo imati niz gostujućih umjetnika

Naglasak na preobrazbi atmosfere

Spomenuli smo neke konkretne infrastrukturne promjene koje će Rijeci donijeti titula EPK, no ključna promjena trebala bi biti ona društvena?

- Tako je. Riječka priča nije stavila naglasak na infrastrukturi, to je bio trend na prijelazu milenija. Naš fokus nije da ostavimo neki „arhitektonski landmark“, poput primjerice Graza, nego je naš fokus na ljudima, na preobrazbi atmosfere u gradu. Ali i razvoju znanja, jačanju kapaciteta, jačanju ljudskog resursa. Uvjereni smo da ako u gradu ostanu ljudi koji imaju znanje, razvoj će uvijek uslijediti. Upravo zato ćemo se u ovom projektu osloniti prvenstveno na domaće snage, nećemo uvoziti projekte, iako ćemo imati niz gostujućih umjetnika, ali oni će svoje radove razvijati u suradnji s riječkim institucijama i udrugama. Naravno, do 2020. godine očekujemo i puno kvalitetnih kulturnih programa...

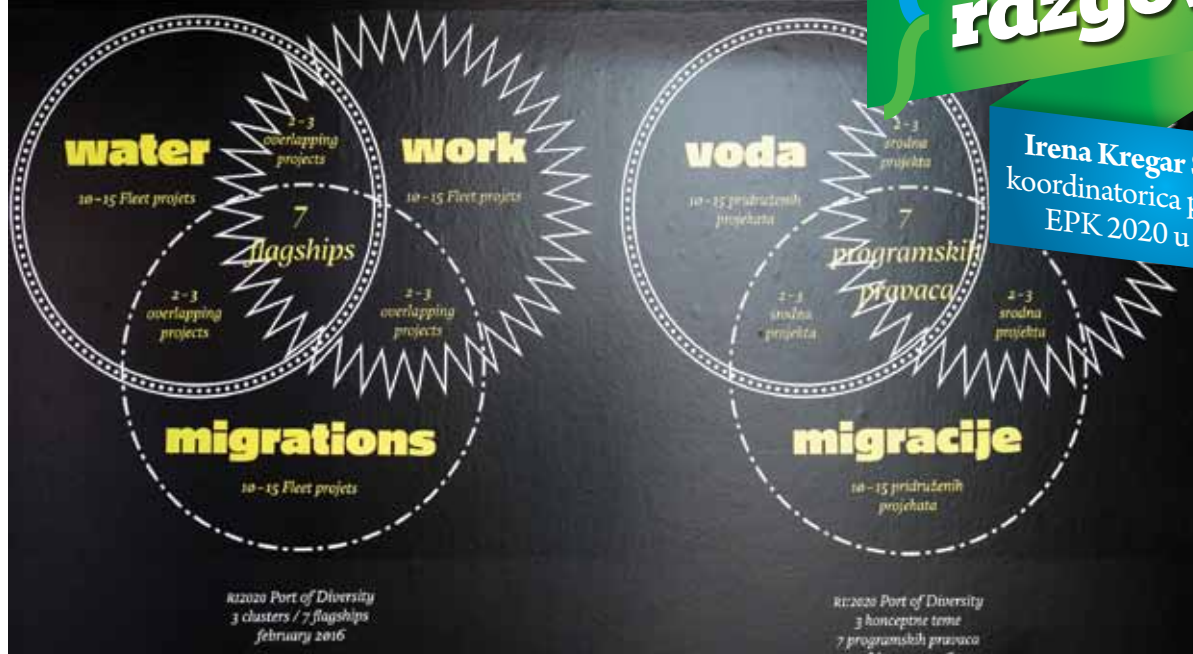
Što se onda planira za tu godinu, i sve godine do tada? Koje su ključne programske odrednice ovog projekta? Neke od njih već smo spomenuli...

- Cijeli kulturni program inspiriran je sa tri teme koje čine riječku priču – voda, rad i migracije. Program je artikuliran kroz sedam linija. Prva je „27 susjedstva“, koja će povezati 27 zajednica – to može biti kvart, manje mjesto u Gorskom kotaru, otok – sa 27 lokacija u Europi koje simboliziraju europsku zajednicu. U manjim mjestima će se u partnerstvu s mjestima iz Euorpe raditi zajednički kulturni program kroz razne medije – od glazbe, likovne umjetnosti, filma do izvedbenih umjetnosti. Sljedeći projekt je „Coastlines“ ili „Lungomare“, inovativni projekt putujućeg muzeja u kojem ne putuje muzej nego publika. Ona će obilaziti punktove diljem Kvarnera na kojem će se predstaviti razna obilježja ovog područja – od Apoksiomena na Lošinj, planiramo iskoristi industrijsku baštinu u Bakru gdje bi se podmorski transportni tuneli pretvorili u akvarij i opservatorije, Mošćenica u kojima će se predstaviti istarska ljestvica... Niz lokaliteta u kojima je cilj da posjetitelji lutaju, romantično, posjećuju razne stanice i uče o povijesti i baštini našeg prostora. Tu su i već spomenute programske linije „Dječja kuća“ i „Kuhinja“, a planirana je i programska linija „Doba moći“ ili „Seasons of Power“ koja se bavi svim totalitaritarnim režimima koji su prošli kroz Rijeku, svim tim traumatičnim razdobljima koja su oblikovala grad i njegov identitet. Tu možda i najjači program će se dogoditi pod vodstvom HNK Ivana pl. Zajca koje je već sada dogovorili predstave s velikim europskim imenima kao što su Oskaras Korsunovas, Goran Stefanovski, Jan Lauwers i NEED Company. U ove projekte uključuje se i Muzej grada Rijeke s pričom o d'Annunziju, jer se poklopilo da će 2020. godine biti stogodišnjica Krvavog Božića. Programska linija „Dopolavoro“ bit će pod vodstvom nezavisne scene gdje će niz udruga baviti se pitanjima definicije rada danas, transformacijom rada, radom u umjetnosti, prekarizacijom... I „Sweet & Salt“, odnosno „Slatko i slano“, fizički projekt koji povezuje dio grada uz Rječinu sve do Mololonga, zato i ima takav naziv – od slatke do slane vode. Ona se želi baviti umjetničkim i kulturnim intervencijama koje će oživjeti taj dio grada, koji je zamro otkako je otišla industrija. To je okvir u koji će, vjerujem, ući nove ideje, novi umjetnici, ali i nova partnerstva.

Županija je prvi partner

U projektu sudjeluje puno partnera?

- Potpisano je šezdeset sporazuma o suradnji s europskim sveučilištima, gradovima, udrugama, pojedincima, a ta lista nije potpuna jer ćemo sigurno kroz europske projekte dobiti i nova imena. A posebnu suradnju moramo ostvariti s irskim gradom koji će uz Rijeku biti Europska prijestolnica kulture 2020. godine, i koji će biti odabran u srpnju, ali i s drugim hrvatskim gradovima, posebice s onima koji u drugom krugu nisu odabrani za EPK: Pulom, Dubrovnikom i Osijekom.

Cijeli kulturni program
inspiriran je sa tri teme koje
čine riječku priču – voda,
rad i migracije

Među partnerima je i Primorsko-goranska županija, na koji način se ona uključila u ovaj projekt?

- Županija je prvi partner, vrlo jak i značajan partner u cijeloj priči, što je i logično. Rijeka je centar županije, ali okruženje mu daje kontekst u kojem je smješteno kulturno, prirodno bogatstvo, baština koju treba promovirati prema Europi. Županija daje infrastrukturu, sudjelovat će i financijski u cijelom projektu, a očekujemo da kultura više ne bude centralizirana u samoj Rijeci, nego da se kapilarno usmjeri na sve dijelove županije i približi onima koji dosad nisu imali priliku u njoj participirati. Županija će i sa svojim projektima kao što su Frankopanski kašteli, itekako biti vidljiva kroz ovaj projekt.

Puno posla vas očekuje...

- Užasno puno posla. Mislim da još nismo u potpunosti svjesni koliko je to posla, kao niti koliki je zapravo značaj ove titule. Znamo što nas sve očekuje, u planu smo naveli financijske troškove i planirani broj ljudi koje će trebati zaposliti na realizaciji projekata, i kojih ima pedesetak u raznim fazama. Sada treba osnovati agenciju koja će to voditi, imenovati ljude koji će biti glavni producenti zaduženi za realizaciju programa. Četiri godine zaista nije puno vremena, jer ovo su jako ambiciozni projekti.

Rijeka se ne otkriva se „na prvu loptu“

I puno financijskih sredstva trebat će za provedbu. Iako je Rijeka Europska prijestolnica kulture, to ne znači da će „Europa“ financirati ovaj projekt...

- Ne, jedina sredstva koja ostvarujemo temeljem ove titule jest milijun i pol eura nagrade Meline Mercouri. Europska sredstva i fondovi su dostupni, ali za njih se treba dobro pomučiti i sada je naš posao sve ove ideje pretočiti u konkretne aplikacije prema fondovima, a sigurno je da će nam titula pomoći da

budemo privlačni kao partner. Već u prvom danu nakon proglašenja dobili smo desetke mailova s pozivima na suradnju.

Vi ste Riječanka?

- Jesam, rođena sam u Rijeci.

Što vam kao Riječanki, ako se odmaknete od uloge koje ste u njemu imali, znači ovaj projekt? Što će vam on donijeti?

- Majka sam dvoje mlađe djece, želim stvarno da oni žele ostati u Rijeci. Ne bih htjela da odu. A mislim da ovaj projekt može učiniti da ovo bude dobro mjesto za život. Želim vjerovati da kultura i projekti u kulturi jako mogu poboljšati atraktivnost ovog grada. To nije samo slijepa vjera, jer brojne primjere imamo gdje se to doista i dogodilo. Vjerujem da će ovaj projekt dati entuzijazam da se odmaknemo od našeg cinizma, sarkazma i vječitog nezadovoljstva... Ustvari, jako je dobro, i to preporučam svima, da povremeno sa strancima prošetaju kroz svoj grad. Kada je u Rijeku došao panel koji je odlučivao o EPK 2020, i kad smo im pokazivali što sve imamo, kolike su tu zanimljive priče, i kako je Rijeka pomalo „čudna“ i ne otkriva se „na prvu loptu“, ali ima puno iznimno vrijednih i atraktivnih vrlina, i sami smo na nov način promatrali svoj grad. Bio je zaista predivan dan, prvi sunčan dan nakon onih dugih kiša, i grad je disao... Narcisi su bili posvuda, tržnica je bila prelijepa, i svi su bili toliko predivni domaćini, a na kraju kad smo se popeli na Trsat i vidjeli pod nama taj predivni Kvarner svima su oči bile pune suza i bili smo ponosni na grad. Grad je taj dan bio više od statista, bio je aktivni protagonist. A bilo bi lijepo da se češće osjeća ta atmosfera u gradu, i tome svi možemo doprinijeti. Ovom titulom dobili smo „čarobni štapić“ za preobrazbu našeg grada i na svima je nama da to maksimalno iskoristimo. ■■

Transformacija Rijeke je činjenica, to je nešto što se dogodilo i što ne možemo promijeniti, realnost koja je zahvatila i druge gradove u svijetu – industrija je otišla, i treba pronaći novi ekonomski pokretač grada. Rijeka ima velika snagu Sveučilišta sa 20.000 studenata a potencijal je i u turizmu, drugačijoj vrsti turizma nego recimu u Dubrovniku ili Puli – urbani turizam, čemu pridonosi i industrijsko nasljeđe

Jedina općina na obnovljivoj energiji

Inzistira na transparentnosti
- načelnik Ivica Crnić

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Zdravko KLEVA i Arhiva ZIP

Projekt vjetroelektrane, solarne elektrane i reverzibilne hidroelektrane je jedinstven u Europi, a vjerojatno i u svijetu, jer će se u jednoj maloj općini naći svi oblici obnovljivih izvora energije – vjetar, sunce, voda i biomasa. Ukupan projekt je vrijedan milijardu i sto milijuna eura, a trebao bi se realizirati u fazama do 2020. godine

Prošle je godine otvorena Kuća Klović u Grižanama u koju su PGŽ i Vinodolska općina tijekom 6 godina uložile 3,5 milijuna kuna

Ivicu Crnića, načelnika Općine Vinodolske, teško je uhvatiti i privoljeti ga za razgovor. Četvrti načelnik od osamostaljenja Vinodolske općine troši treći mandat u čemu ga podržava vladajuća koalicija SDP-HSS-HSLS-PGS. Crnić je vodio u više mandata općinsku organizaciju SDP-a Općine Vinodolske, a i danas je član njezina predsjedništva. Predsjednik je Hrvatskog časničkog zbora „Vinodol“, član je skupština komunalnih društava koja djeluju na području općine, predsjednik je turističke zajednice i član odbora brojnih sportskih udruga i društava. Rođen 1948. u Ozlju, školovao se u Triblju i Rijeci, a čitav svoj radni vijek proveo je u Ininoj

rafineriji na Urinju kao poslovođa laboratorija. Sudionik je Domovinskog rata od 1991. prvo kao pripadnik u 155 brigade HV-a, potom je bio u sastavu 143. ogulinske brigade, te 1995. u Otočcu, u sastav 133. domobranske pukovnije. Kraj rata dočekuje s činom satnika.

Površinski velika općina s malo ljudi

Općina Vinodolska prostire se na 152 kvadratna kilometra. Šezdeset posto te površine šumsko je područje, ostalo je urbani dio Vinodolske doline podijeljen na četiri mjesta Bribri, Grižane-Belgrad, Tribalj i Drivenik. Vječita tema sjednica Općinskog vijeća jeste održavanje 80 kilometara cesta koje općini pripadaju i za što uvijek nema onoliko novca koliko bi trebalo. No općinski proračun koji je danas na razini 16 milijuna kuna uvijek je realno izbalansiran, na razvojnu i socijalnu komponentu, na čemu Crnić posebno inzistira. U općini živi nešto više od 3.600 stanovnika, mahom starije dobi i u prosjeku 200 nezaposlenih radno sposobnih žitelja. Osvrćući se na blisku prošlost i ističući planove za predstojeće razdoblje, Ivica Crnić posebno ističe.

- Najvažniji dokument koji smo donijeli u prošloj godini su II. izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Vinodolske općine. Potrošeno je jako puno vremena, ali izražavam zadovoljstvo što je u konačnici donesen. Njegovim donošenjem omogućit će se realizacija niza kapitalnih projekata, a mještanima koji žele graditi svoje domove ili gospodarske objekte stvorena je mogućnost za to. Uz određene poteškoće koje smo imali pri provedbi programa i projekata tijekom 2015. godine, ipak mislim da smo odradili velik dio posla. Iz proračuna smo uspjeli ispuniti preuzete socijalne obveze prema našim građanima. Osigurali smo i realizirali veći dio planiranog te mogu reći da smo, ne u potpunosti, ali ipak zadovoljni ostvarenim.

Manji prihodi – manje ostvarenog

Osnovni razlog nerealiziranja dijela planova su smanjeni prihodi u proračunu nastali uslijed promjene zakonske regulative koja se odnosi na izmjenu zakona koji reguliraju brdsko-planinski status jedinica lokalnih samouprava, te izmjena Zakona o porezu na dobit, čime se proračun smanjuje za više od 2 milijuna kuna, kazao nam je Ivica Crnić.

Ocjenjujući godinu na odlasku i govoreći o planovima za 2016. godinu dodao je i izvanredne okolnosti koje su se tijekom godine dogodile. Vremenske nepogode, uzrokovale su dodatne izdatke iz proračuna, a osobito pri rješavanju hitnih intervencija kako bi se omogućio prilaz pojedinim zaseocima. Sve to uspjeli smo riješiti i uz dobru suradnju sa Županijskom upravom za ceste, Hrvatskim vodama i Primorsko-goranskom županijom. Općina Vinodolska na svom području ima više od 80 kilometara nerazvrstanih cesta koje zahtijevaju veliku sanaciju i velika sredstva. Zbog nedostatnih sredstava planiranu sanaciju nerazvrstanih cesta, koje povezuju oko 14 zaseoka na prostoru općine, nismo uspjeli realizirati. U ovoj godini u tu svrhu namjeravamo podići krediti u visini od 5 milijuna kuna.

Nastavak započetih projekata

U ovoj godini planiramo i nastavak projekta Putovima Frankopana. Sa Primorsko-goranskom županijom je sklopljen sporazum o partnerstvu u sklopu kojeg će se za sredstva iz EU fondova kandidirati uređenje i opremanje interpretacijskog centra u kuli u Bribiru. Također planiramo nabavu opreme za heraldičku radionicu, uređenje dječjeg igrališta spravama u stilu Srednjeg vijeka te opremanje Udruge Drivenik. U planu je i obnova fasada zgrade općine, knjižnice i čitaonice. Ponovnim pokretanjem projekta Putovima Frankopana želi se nastaviti provođenje projekta uređenja gradine u Grižanama i kaštela u Driveniku. Na veliko zadovoljstvo javnosti otvorena je Kuća Klović u Grižanama u koju su Primorsko-goranska županija i Vinodolska općina tijekom 6 godina uložile 3,5 milijuna kuna. Stavljena je u funkciju kula u Bribiru – istaknuo je dalje načelnik Crnić, dodajući da je u njezino uređenje utrošeno 3 milijuna kuna županijskih i općinskih sredstva. Navodeći dalje što je sve učinjeno tijekom 2015. godine, Crnić kaže da je realiziran projekt kanalizacijskog sustava oborinske odvodnje centra Triblja, u sklopu kojeg je rekonstruirana županijska cesta, rekonstruirane su vodovodne i elektroenergetske instalacije.

U cilju poboljšanja stabilnosti energetske infrastrukture započela je izmjena trafostanica u Triblju, Grižanama i Bribiru sa pripadajućom kablskom infrastrukturuom koju financira HEP. Osim dječjeg igrališta u Bribiru, dodaje Crnić ove se godine planira izgradnja još dvaju dječjih igrališta u Driveniku i Triblju. Izrađen je, nastavlja, projekt prometnog uređenja prometnih površina stare jezgre Bribira. Zbog specifičnosti terena i učestalog klizanja tla na području naše lokalne jedinice, učinjene su brojne sanacije na županijskim prometnicama, dodaje Crnić a planirane su i u ovoj godini te moram, kazao je, naglasiti, izuzetno dobru suradnju sa Županijskom upravom za ceste.

Općina na vjetar, sunce, voda i biomasu

Veliki projekt obnovljivih izvora energije realizira se u Vinodolskoj općini – ECO Park Vinodolska,

Pogled na Bribir s Vidikovca Slipica

u sklopu kojega će biti instalirane vjetroelektrane, solarne elektrane i reverzibilna hidroelektrana. U završnoj je fazi izrada studije utjecaja na okoliš te pribavljanja suglasnosti na studiju o mogućnosti priključenja na elektro-energetsku mrežu i rješavanje imovinsko pravnih odnosa. Projekt vodi ECO wind d.o.o. iz Zagreba, prema kojemu ECO park Vinodolska obuhvaća instaliranje dvije vjetroelektrane, dvije solarne elektrane i reverzibilnu elektranu Tribalj. Projekt je jedinstven u Europi, a vjerojatno i u svijetu, jer se u jednoj maloj općini nalaze svi oblici obnovljivih izvora energije – vjetar, sunce, voda i biomasa. Ukupan projekt je vrijedan milijardu i sto milijuna eura, a trebao bi se realizirati u fazama do 2020. godine.

Ovim projektom istaknuo je Ivica Crnić Vinodolska općina dobiva više od 500 MW obnovljive energije. Realizacija tih projekata trajat će godinama čime će se pružiti prilika poduzetnicima s područja Vinodolske općine a i šire da u tome sudjeluju i kroz pružanje raznih usluga stječu prihode. Najvažnije je, prema Crniću, da investitor želi objediniti sva tri projekta i da je financijski spreman to realizirati. Dakle osim energetske stabilnosti, kako same općine tako i šireg područja Županije primorsko-goranske, Vinodolska općina očekuje i ostvarenje značajnih prihoda u svom proračunu. ■ ■

Vječita tema sjednica Općinskog vijeća jeste održavanje 80 kilometara cesta koje pripadaju općini i za što uvijek nema onoliko novca koliko bi trebalo

Certifikat transparentnosti

- Provođenjem zakonitog, namenskog i svrhovitog trošenja proračunskih sredstava Vinodolskoj općini je dodijeljen certifikat „Transparentna javna nabava“. Partneri projekta su Državna komisija za kontrolu javne nabave i Hrvatska udruga poslodavaca. Certifikat je garancija nadzornih mehanizama u postupcima javne nabave i provedbi javnih ugovora te predstavlja jasnu sliku o provedbi postupaka javne nabave i procesa ugovaranja, kaže načelnik Ivica Crnić.

Usluge Montelektra zastupljene na svim kontinentima

Govoreći u apsolutnim veličinama, naša fluktuacija je ispod 2 posto, kada govorimo o odlascima iz tvrtke. Trend zapošljavanja, uzimajući u obzir posljednjih pet godina, pokazuje rast od 50 posto, točnije, sa 80 zaposlenih povećali smo se na 120 zaposlenih, a otprilike tako je rastao i prihod. Ukupni prihod 2010. iznosio je oko 80 milijuna kuna, a 2014. preko 120 milijuna kuna

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Kastavska tvrtka Montelektro dobitnica je Zlatne kune za 2014. godinu u kategoriji srednjih tvrtki

U kategoriji srednjih tvrtki dobitnik Zlatne kune za 2014. godinu je tvrtka Montelektro iz Kastva što je odličan povod za razgovor s Feruciom Muzicom, predsjednikom Uprave i čelnim čovjekom tvrtke. Upitan da u najkraćem predstavi svoj uspješan tim, Muzica kaže:

- Montelektro danas, nakon prijednog puta od 26 godina je tvrtka poznata i priznata kod globalnih tehnoloških leadera, a s kojima i surađuje u relativno uskom području industrijske automatizacije prvenstveno u pivarskoj tehnologiji i industriji napitaka, zatim u tehnologiji proizvodnje čelika i željeza, i proizvoda koji proizlaze iz takve bazne proizvodnje, tehnologiji proizvodnje cementa i povezanih proizvoda, tehnologiji proizvodnje duhana i duhanskih proizvoda, kao i tehnologiji proizvodnje papira i celuloze, a upravo za potonje možemo reći da su bili pionirski iskoraci Montelektra u automatizaciji takvih proizvodnih postrojenja ili njihovih dijelova.

Put do uspjeha, a u konačnici i vrijednog priznanja, sigurno nije bio lagan?

- Put koji smo prešli, nije bio isključivo vezan samo uz inozemni tehnološki i proizvodni razvoj, nego je dio našeg kvalitativnog razvoja tada tekao i oblikovao se upravo zahvaljujući nekim projektima u zemlji, odnosno rješenjima kojima

smo unaprijedili ili poboljšali proizvodni proces kod poznatih tuzemnih industrijskih proizvođača. Međutim količina posla, odnosno narudžbi i ugovora, a posebno kontinuitet poslovanja, su kategorije koje nam je moglo samo inozemno, odnosno svjetsko tržište osigurati.

Usko vezani uz pivarsku tehnologiju

U početku je značajan dio naše djelatnosti bio vezan uz industriju čelika i željeza, da bi nakon prvog desetljeća poslovanja došlo do značajne segmentacije djelatnosti u pravcu industrije proizvodnje piva i tada rastuće industrije cementa, a da bi danas djelatnost i angažman Montelektra bio vrlo usko vezan uz pivarsku tehnologiju, kao najvažnijem području na kojem Montelektro pruža svoje usluge.

Koliko trenutno zapošljavate ljude?

- Razvoj, rast i uspjeh u poslovanju Montelektra, kao i svake druge uspješne tvrtke, čine zadovoljni, profesionalni i obrazovani zaposlenici. Mi, u Montelektro, u prvom redu kada to kažem, mislim na Upravu tvrtke, tome pridajemo veliku važnost i pažnju, i to nije fraza. Naši zaposlenici mogu potvrditi da je to tako... Od fleksibilnosti u radnom vremenu do zadovoljavanja nekad specifičnih zahtjeva i situacija, te odbacivanjima krutih i ultimativnih pristupa kao metoda za rješavanje nekad dvojbenih situacija. Niti smo idealni, niti najbolji..., naglašava Muzica, ali težimo biti među boljima.

U djelatnostima visoke tehnologije, ili IT područja, ima kadrovskih osipanja i fluktuacije kadra. Osoba se primjerice obuču u tvrtci, specijalizira, upozna s tržištem, i takvo tržište uglavnom može ponuditi primamljivije uvjete nego što ih mi možemo ponuditi. Govoreći u apsolutnim veličinama, naša fluktuacija je ispod 2 posto, kada govorimo o odlascima iz tvrtke. Trend zapošljavanja, uzimajući u obzir posljednjih pet godina, pokazuje rast od 50 posto, zapravo, od oko 80 zaposlenih povećali smo se na 120 zaposlenih, a otprilike tako je rastao i prihod. Ukupni prihod 2010. Iznosio je oko 80 milijuna kuna, a 2014. je iznosio preko 120 milijuna kuna.

Početak je bio - očajno težak

- Montelektro je tvrtka osnovana 1990., neposredno po ostvarenju zakonskih pretpostavki

Razvoj, rast i uspjeh u poslovanju Montelektra, kao i svake druge uspješne tvrtke, čine zadovoljni, profesionalni i obrazovani zaposlenici

Ferucio Muzica, predsjednik uprave Montelektra

Priznati i prepoznati u području industrijske automatizacije

za osnivanjem tvrtki u privatnom vlasništvu, a s ciljem pružanja inženjerskih usluga iz elektrotehničke djelatnosti, a tada posebno u području inženjeringa, tj. projektiranje, izgradnja i vođenje složenijih projekata ili specifičnih električnih postrojenja. Normalno je da je početak bio težak, rekao bih, očajno težak, posebno zbog nerazumjevanja okoline, mislim na poslovno okruženje i općenito zajednicu, tada prema novonastalim "privatnim" tvrtkama. No, u zemlji smo uspijevali jedva tu i tamo nešto "sitno" ugovoriti, ali imali smo kontinuiran angažman u inozemstvu, prvenstveno u području industrije čelika i željeza, za koju smo tada prvenstveno razvijali programske aplikacije za računalno vođenje procesa ili dijelova procesa, ili upravljanje strojevima ili dijelova postrojenja, te razvijali i izrađivali projektnu dokumentaciju za elektrotehničku opremu, kao i vršili specijalistički nadzor nad izgradnjom postrojenja i funkcionalno pokretanje.

Jedna od prvih domaćih tvrtki koja nam je ukazala povjerenje za kompleksan posao upravljanja jednim dijelom njihovog tehnološkog ciklusa u proizvodnji celuloze, bila je Drvenjača Fužine, tvornica za proizvodnju mehaničke celuloze.

Okupljanje znanstvenih novaka oko projekta

Zatim je uslijedilo nekoliko domaćih projekata, kao što je bila bivša Tvornica papira Rijeka, Pliva Zagreb, Zagrebačka pivovara, i tako redom još neki domaći naručitelji. Tada smo nekako, 1992. zaposlili najprije mojeg suradnika Dujmovića koji je danas izvršni direktor, a u to je vrijeme bio asistent na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu, te je on bio jezgra oko koje se kasnije okupila grupa mladih znanstvenih novaka s istog fakulteta.

Otvorili ste poslovnicu i u Zagrebu?

- To je bio početak stvaranja tehničkog ureda u Zagrebu. Tako da mi danas djelujemo na dvjema lokacijama, koje kolokvijalno zovemo: Rijeka i Zagreb, a u stvarnosti ne odgovara istini, jer se nalazimo u Kastvu, odnosno u Svetoj Nedelji, kao dva lokalitetna operativna ureda, a sjedište tvrtke je također u Kastvu. Suradnja sa Zagrebačkom pivovarom, koja je tada postala dio velike korporacije InterBrew, dovela nas je do uvođenja u svijet pivarske tehnologije, za koju smo mi danas jedan od važnijih partnera u području elektrotehnike i automatizacije, koji izrađuje kompletnu projektnu dokumentaciju za područje elektroenergetike, izrađuje i isporučuje projektiranu elektro-opremu i uređaje, razvija programske aplikacije za uređaje i procese, isporučuje i ugrađuje opremu kojom se automatski upravlja postrojenjem i vrši nadzor nad radom istog, i na kraju sve to mora ugraditi, spojiti, nadgledati i funkcijski pokrenuti u probnom i proizvodnom radu i predati korisniku.

Koji su to inozemni partneri?

- Naše usluge smo pružali i pružamo na svim kontinentima, a trenutno radimo u Velikoj Britaniji, u pivovari, zatim pivovari u Kongu, u cementari u Saudijskoj Arabiji, mljekari u Njemačkoj, pa pivovari u Bugarskoj, čeličani u Kini, pivovari u Brazilu te u Portugalu. ■■

Aplikacija programskih rješenja

Mi u stvari nismo proizvođači u kolokvijalnom smislu, nego se ubrajamo u red takozvanih sistem integratora, na jednoj relativno višoj razini, odnosno pružatelji kompletnih inženjerskih usluga. Naš razvojni pravac je standardizacija aplikacijskih programskih rješenja, odnosno procesnih softvera, a tako i projektnih postupaka i rješenja za pojedina područja u kojima djelujemo, te afirmacija kod postojećih svjetskih tehnoloških partnera. Udio uvozne opreme i uređaja u našem finalnom "proizvodu" sudjeluje s otprilike 20 do 30 posto, dodao je predsjednik Uprave Ferucio Muzica.

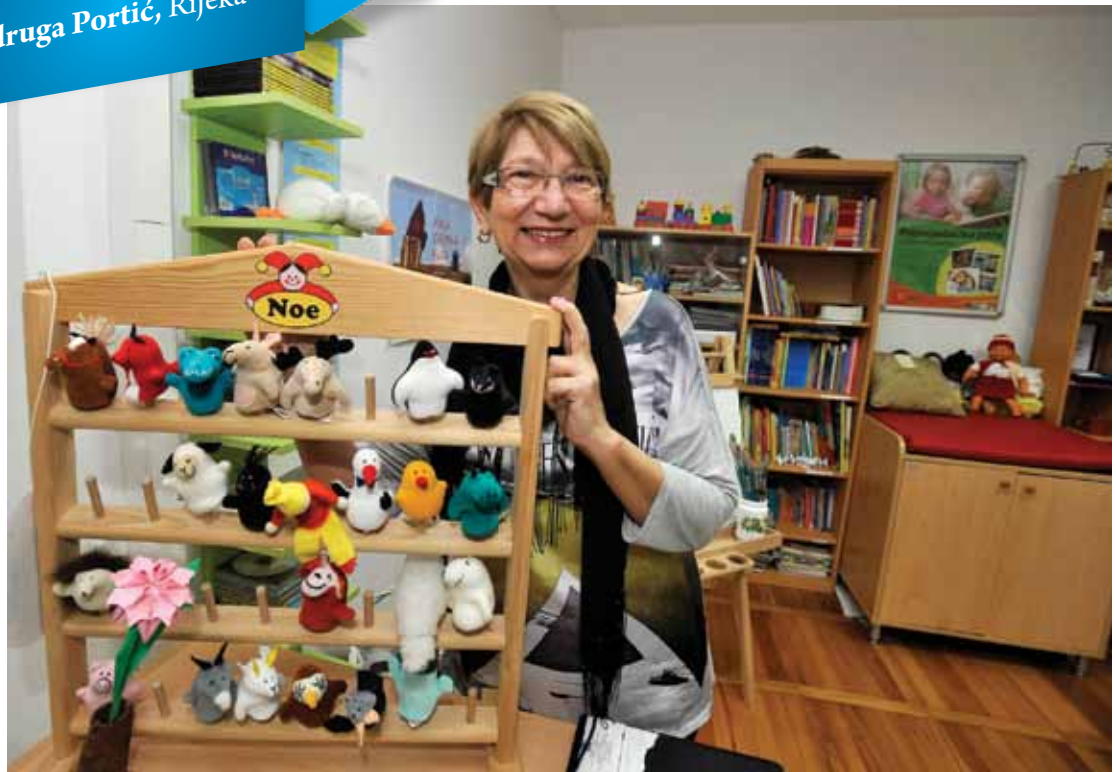
udruge

Udruga Portić, Rijeka

Rijeka

Deset godina na čelu Udruge
- predsjednica i osnivačica
Portića Ksenija Vičić

Sigurna lučica za riječke obitelji

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Damir ŠKOMRLJ

Prve „tete pričalice“ na Odjel onkologije stigle su 2009. godine. Postao je to jedan od najpoznatijih i najpopularnijih projekata Portića. O popularnosti najviše govori da je u njega uključeno oko 150 volontera, od čega stotinjak aktivnih

Udruga za promicanje dobrobiti djece Portić iz Rijeke u rujnu ove godine obilježit će desetljeće rada. Kako joj i ime kaže, udruga je mjesto gdje djeca, mladi i obitelji mogu naći „zaklon i zaštitu“. Vrata Portića ona su na koja mogu pokucati kada se susretnu s problemima za koje nigdje drugdje ne nalaze rješenja, adresa na kojoj ih čeka multidisciplinarni tim profesionalaca – pedagoga, psihologa, odgajatelja, učitelja, medicinskih sestara, defektologa, pedijatar – ali i roditelji djece predškolske i školske dobi, koji su se pridružili Portiću kako bi dobili podršku u svojoj roditeljskoj ulozi. U deset godina Portić je pokrenuo sedam projekata namijenjenih djeci, roditeljima i široj zajednici, a sve je počelo 2006. godine programom obuke za dadilje.

- Ta 2006. godina bila je prijelomna u mojem životu. Iako sam još radila, počela sam se pripremati za odlazak u mirovinu. Te godine rodio se i moj unučić i počela sam intenzivno razmišljati o tome da mnoge obitelji nemaju kome ostaviti djecu kada odlaze na posao. Razmišljala sam da bi bilo potrebno osposobiti osobe koje će biti kvalificirane za čuvanje djece, priča predsjednica Portića Ksenija Vičić koja je radni vijek provela u dječjim vrtićima, u radu s djecom i obiteljima.

Tete i barbe pričalice

Projekt edukacije nije bilo lako ostvariti. To zanimanje nije postojalo, udruga nije bila ta koja bi bila ovlaštena za edukaciju, a ni samo Ministarstvo

obrazovanja nije bilo sklono toj ideji. No, onda se u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje pojavio projekt „Žene na tržištu rada“ u sklopu programa Europske unije za Hrvatsku pod nazivom Instrument za pretprijetupnu pomoć (IPA). Novoosnovana udruga i HZZ postali su partneri i pokrenuta je edukacija u Narodnom učilištu u Rijeci. Edukaciju je u tri generacije završilo tridesetak dadilja, uspjeli su se izboriti za Zakon o dadiljama i verificirane diplome. Za udrugu Portić više u tom projektu tada nije bilo posla pa se okrenula novom – „Tetama i barbama pričalicama“.

- I ovaj projekt proizašao je iz mojeg radnog iskustva. Naime, odlazila sam u dječji vrtić u Dječjoj bolnici Kantrida i vidjela da on funkcionira kao i svi drugi vrtići, odnosno da s radom prestaje u 16 sati, a navečer kada djeca idu na počinak, osim ako su s njima roditelji, nema im tko pročitati priču i poželjeti laku noć, govori Ksenija Vičić.

Prve „tete pričalice“ na Odjel onkologije stigle su 2009. godine. Postao je to jedan od najpoznatijih i najpopularnijih projekata Portića. O popularnosti najviše govori da je u njega uključeno oko 150 volontera, od čega stotinjak aktivnih. Na pripremne seminare za „tete i barbe pričalice“ koje udruga organizira dva puta godišnje dolazi i do sedamdesetak zainteresiranih volontera, a neki od njih, poput današnje voditeljice Tamare Milovanović, uključile su se u njega na samom početku kao studenti i ostali u njemu sve do danas.

Projekt, zbog kojeg je i riječka gradska uprava dobila nagradu Udruge gradova i općina prijatelja djece za „Najakciju 2012.“, provodi se, osim na četiri odjela Dječje bolnice Kantrida, i u dvije bolnice u Zagrebu, od ove godine i u Splitu, a od jeseni „tete pričalice“ pričat će priče za laku noć i mališanima u osječkoj bolnici.

Luka osjećaja – mislimo srcem

- Projekt „teta i barbi pričalice“ smo pohranili u trezor Zagrebačke banke i napisali pismo budućem gradonačelniku, koji će to biti za stotinu godina i ostavili bedževe i fotografije koje svjedoče o ovom projektu, kaže Ksenija Vičić. Ovom projektu bit će posvećena i monografija koja će biti tiskana u ovoj jubilarnoj godini, i to, između ostaloga, uz financijsku potporu Primorsko-goranske županije. Županija je prepoznala i potpomaže i projekt „Luka osjećaja – mislimo srcem“, namijenjen djeci školske i predškolske dobi, čiji je cilj da prepoznaju, upoznaju i nauče iskazivati emocije te njima upravljati.

Budući da je jedan od ciljeva udruge i podrška stručnjacima koji rade s obiteljima i djecom, u suradnji s Centrom za podršku roditeljstvu „Rastimo zajedno“ i udrugom „Korak dalje“ iz Daruvara, educirano je 13 stručnjaka iz različitih hrvatskih gradova i županija u okviru projekta SUPPORT – Sustavna Podrška za Podršku Roditeljstvu. Ovaj projekt provodio se u 2015. i do kraja veljače 2016. godine, a financiran je iz Europskog socijalnog fonda iz Operativnog programa „Jačanje ljudskih potencijala 2007. – 2013.“ te Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske. Ovi stručnjaci iz organizacija civilnog društva koje se bave podrškom roditeljstvu educirani su za vođenje interne supervizije rada provoditelja programa „Rastimo zajedno“ i „Rastimo zajedno PLUS“, koje također provodi udruga Portić.

U okviru prvog programa „Rastimo zajedno“ organiziraju se radionice za roditelje predškolske djece. Program je pokrenut još 2008. godine pod okriljem UNICEF-a, a prema riječima Ksenije Vičić, polaznici radionica u evaluacijama dali su mu vrlo visoke ocjene. Program „Rastimo zajedno PLUS“ namijenjen je roditeljima djece s poteškoćama u razvoju, a iz ova dva programa razvijen je još jedan, „Rijeka podrške – Rastimo zajedno“, namijenjen obiteljima koje žive u posebno nepovoljnim uvjetima. Provodi se već dvije godine, a financijski ga podupire Ministarstvo socijalne politike i mladih.

- Shvatili smo da se na naše radionice uglavnom javljaju visokomotivirani roditelji, koji i inače puno uče o roditeljstvu. No, željeli smo uključiti i one druge, koji su već negdje naišli na zatvorena vrata i misle da su od njih svi digli ruke. U suradnji s Centrom za socijalnu skrb, patronažnim sestrama i sigurnim kućama odlučili smo ih potražiti i uključiti u naše radionice. I taj projekt se polako približava kraju, no iz njega je izrastao novi na koji ćemo se više usmjeriti u budućnosti, a to je savjetovalište. U Rijeci, naime, postoji puno privatnih savjetovališta za obitelj i roditelje, no prilično su skupa. Mi bismo htjeli da naše savjetovalište bude dostupno

svima koji trebaju pomoć i podršku i to bez ikakve naknade, objašnjava Ksenija Vičić.

Pronaći rješenja zajedno

Skromnu financijsku potporu udruga Portić dobiva iz proračuna Grada Rijeke, a njezini programi financiraju se dijelom i iz proračuna Ministarstva zdravlja, Ministarstva socijalne politike i mladih te Hrvatske zaklade za djecu. Programe Udruge prepoznaje i Primorsko-goranska županija, a zahvaljujući nagradi od 16 tisuća eura, dobivene 2013. godine od Erste zaklade, Portić ima i potreban novac za prijave za potpore iz europskih fondova.

- Vrlo odgovorno trošimo novac, govori Ksenija Vičić, dodajući da im je često važnija potpora koju dobivaju za svoje aktivnosti, osobito od Grada Rijeke. Dio novca, kaže, skupe i kroz Božićni sajam na kojemu prodaju rukotvorine nastale u kreativnim radionicama Udruge. Trenutačno je aktivno 26 članova, a volonteri Portića lani su odradili ukupno 8.111 volonterskih sati.

Upravo je u tijeku strateško planiranje razvoja Udruge u narednih pet godina. U tom planu svakako će biti i „Baby fitness“, program koji se provodi u Domu za nezbrinutu djecu na Potoku i u okviru kojega volonteri odlaze u Dom i druže se s bebama koje su tamo smještene, pružajući im nužnu toplinu i emocije.

- Bit će vjerojatno i drugih programa, a sve će ovisiti o potrebama djece, mladih i obitelji. Želimo im pružiti sve ono što im treba, a ne mogu doći do toga, te da mogu pokucati na naša vrata i znati da mi brinemo za njih i da ćemo zajedno pronaći rješenja, zaključuje Ksenija Vičić. ■■

O popularnom projektu „teta i barbi pričalice“ uskoro će biti objavljena monografija

Trenutačno je aktivno 26 članova, a volonteri Portića lani su odradili ukupno 8.111 volonterskih sati

Skromnu financijsku potporu udruga Portić dobiva iz proračuna Grada Rijeke, a njezini programi financiraju se dijelom i iz proračuna Ministarstva zdravlja, Ministarstva socijalne politike i mladih te Hrvatske zaklade za djecu

Voditeljica „teta pričalice“
Tamara Milovanović

kartulina

Čavle

Čavle

Od malih obiteljskih zajednica razvilo se desetak mjesta nazvanih prezimenima toga kraja, kao što su Mavrnici, Soboli, Cernik... I najmlađe među njima, po kojemu je čitava općina dobila ime – Čavle

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Petar FABIJAN i Arhiva ZIP

Na granici sunca i snijega, mora i gorja, Mediterana i Alpa, „zelenog“ i „plavog“, na polju prošaranom plavim brzacima i smeđim usjevima, na „kunfinu“ kojeg više od tisuću godina nije bilo lako pregaziti, od malih obiteljskih zajednica razvilo se desetak mjesta nazvanih prezimenima toga kraja, kao što su Mavrnici, Soboli, Cernik... I najmlađe među njima, po kojemu je čitava općina dobila ime – Čavle.

„Kud god oko stiže ništa drugo, nego kamen goli. Zaman tražiš zelen u toj doli, ni travica ovdje glave baš ne diže“... Tako je Grobničko polje opisao slavni hrvatski pjesnik i dramaturg Dimitrija Demeter, u svome literarnom prvijencu nazvanom upravo po „pustoj ledini“ u podnožju grada Grobnika, koja je postala jedno od najpoznatijih njegovih djela i otvorila mu put prema statusu jednog od hrvatskih književnih klasika. Poema je, naime, pokazala koliko je Demeter umješan dramatičar – jedno od ljepših krajolika riječkog područja, napajano bujicama Rječine i optočeno zelenilom prikazao je golom zemljom kojoj jedinu nijansu boje daje krv neprijatelja.

Naime, cijenjeni je romantičar svoju poemu napisao 1842. godine, točno šest stoljeća nakon što su mongolsku vojsku upravo na Grobničkom polju porazile hrvatske snage. Ili, barem tako kaže predaja, za koju nema odveć materijalnih dokaza, ali koja je zato često bila motiv poznatih djela domaće umjetnosti: pedeset godina nakon Demetera Celestin Medović naslikao je „Boj na Grobničkom polju“, a muze su na istome tlu tražili i Antun Vramec, Pavao Ritter Vitezović i Andrija Kacić Miošić.

*Zastava i grb Općine Čavle,
crveni štit s ukrštenom
sabljom i buzdovanom*

Na granici sunca i snijega, mora i gorja

Još jedna legenda o porazu Tatara

No, jedina poveznica tadašnjeg vremena – točnije, 1242. godine kada je od Tatara Hrvatskom bježao ugarski kralj Bela IV – s našom svakodnevicom izmaknula je i Medoviću i Demeteru, ali zato gromko odzvanja u sjećanjima mještana Grobnišćine i riječkog kraja.

- Postoji legenda da su u toj bitci malobrojni i slabo naoružani mještani porazili Tatara tako da su ih nasmrt prestrašili. Obukli su na sebe što su imali, preko robe stavili su krzna, a na glave životinjske lubanje. Kao oružje su uzeli kosire, sjekirice i škrebetalnice, a na leđa stavili velika zvana i tako prestrašili neprijatelje koji su pobjegli, prepričava Saša Jovandić, predsjednik udruge Grobnički dondolaši koja okuplja oko stotinu i trideset kršnih momaka, uglavnom iz Čavli, ali dijelom i iz susjednog Jelenja. Ono što nije dio legende jest porijeklo imena dondolaša, koje je nazvano prema lokalnoj riječi za – zvonce.

- Dondolaši se spominju i u grobničkim urbarima, knjigama koje su popisivale sve aktivnosti koje su se događale na ovom području. Tu se navodi i koliko su satnicu dondolaši imali za svoj posao, koji se sastojao u „krčenja“ puta blagu koje je išlo na ispašu. Naime, nekad je na ovom području bilo

više od četrdeset tisuća grla, a u proljeće, kada bi kretala ispaša, stoku je trebalo sigurno dovesti od grada, preko polja do gustih šuma na obroncima Grobničkih Alpa. Za to su imućniji vlasnici stada unajmljivali dondolaše kao nadničare, da hodaju ispred stoke i zvonjavom plaše divlje zvjeri. Imali su na leđima velika kravlja zvana, a na prsima dva manja zvonca, što je i danas dio naše odore, objašnjava Jovandić, kazavši da se početak proljetne ispaše često poklapao s vremenom Pusta, a dondolaši su tako „zakrabuljeni“ često dolazili u svoja mjesta, pa je i običaj zadržan u narodu.

Grobnički motodrom

Dondolanje kao karnevalsku tradiciju negdje u vremenu između dva svjetska rata pokrenula je nekolicina mještana koji su išli „od oštarije do oštarije“, a danas je to puno organiziranija priča.

- Nastali smo kao sekcija Čavjanskih maškara, a organizirali smo se 1999. godine kao zasebna udruga, dok smo 2000. godine prvi puta bili na Korzu u sklopu maske Grobnički sir, i od tada smo svake godine sudionici Karnevala. Ne može svatko biti dondolaš, jer treba imati barem jednog roditelja s ovog područja, a mi smo aktivni tijekom čitave godine – često odlazimo kao gosti na karnevalska događanja diljem Europe, a organiziramo i ▶

Čavle su na pet minuta od središta Rijeke, i nudi blizinu velikog grada, ali i mir i intimu manjeg mjesta. Čavle su idealno mjesto za podizanje obitelji, koje nudi slobodu i opuštenost, ali i sve blagodatni suvremenog svijeta. To je kraj u kojem se dobro, lijepo i ugodno živi, kaže načelnik Željko Lambaša

*Pronaći partnera u ideji
revitalizacije Automotodroma
- načelnik Općine Čavle Željko
Lambaša ispred rustikalne
općinske zgrade*

Sportski duh

Najstariji sportski kolektiv na području Općine Čavle je Nogometni klub Grobničan, koji bi iduće godine trebao proslaviti 85. obljetnicu osnutka. Vitalni „starčić“ osnovan je 1932. godine u Žeželovom selu, a najslavnija godina bila mu je 1979. kada je klub bio nadomak ulaska u republičku ligu, ali i među 16 najjačih jugoslavenskih nogometnih ekipa u osmini finala Kupa. Među najuspješnije sportke ekipe s područja Čavli spada Odbojkaški klub Grobničan, osnovan početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća, čija je ženska ekipa dugo vremena držala prvoligaški status, a danas se natječe u 1. B rang. Čavle su jedno od rijetkih mjesta Riječkog prstena koje se može pohvaliti i ekipom zimskog sporta – tu čast brani Skijaški klub Grobničan.

sudjelujemo u brojnim humanitarnim akcijama, ističe Jovandić, koji izgleda kao „prototip“ zvončara – visok, snažan i vedar.

Grobničko polje danas je poprište nekih novih „borbi“, u kojima sudionike nosi ne jedan, već stotine konja, jer na njemu je smješten Automotodrom Grobničan, kao i – za one sklonije avanturističkim sportovima – i grobnički aerodrom. Grobnička „pista“, otvorena 1978. godine, slavna je i u čitavom svijetu, i već prve godine udomila je posljednju Grand prix utrku Svjetskog prvenstva. Vozilo se u Čavlima svjetsko motociklističko prvenstvo sve do početka devedesetih godina, a u posljednje vrijeme značajnija je turistička od sportske funkcije staze koja je i dalje svakoga dana u pogonu.

- Grobnički motodrom jedan je od osnovnih temelja na kojima planiramo razvoj naše općine. Tražimo investitora stoga ćemo uskoro raspisati međunarodni natječaj kako bismo pronašli

Biserka Fučak, neumorna kroničarka povijesti i sadašnjosti Cernika i Čavli

partnera u toj ideji revitalizacije Automotodroma koji ima uistinu veliki potencijal, kazao je načelnik Općine Čavle Željko Lambaša.

Poseban kraj „Gromišćina zemja“

Tako će asfalt, odnosno cesta, ostati i dalje simbol razvoja mjesta koja upravo cesti duguju svoj povijesni razvoj. Od nekadašnjih ruralnih naselja na feudalnom prostoru grobničkog kaštela, prvo se u lokalno trgovačko i obrtničko središte pretvorio Cernik, smješten uz staru prometnicu od Grobnika prema Bakru, a nakon gradnje Lujzinske ceste razvijaju se i Čavle, današnje sjedište općine u kojoj danas prebiva oko sedam i pol tisuća ljudi smještenih u deset naselja – po broju ljudi najveći je Buzdohan s više od 1.500 stanovnika, a najmanji Ilovik sa svega četrnaest duša.

- Nekad je Cernik bio središte čitavog kraja, općina se prvo zvala Cernik, pa Cernik-Čavle, i na kraju samo – Čavle. Cernik i Čavle razvijali su se s

*Grobnički dondolaši
spominju se još i u
grobničkim urbarima*

Grobnički kraj ima tradiciju dugu tisuću godina, tijekom koje se nije mnogo toga promijenilo sve do sredine dvadesetog stoljeća, što potvrđuje i podatak da su pedesetih godina na području Cernika vođena sociološka i etnološka istraživanja jer je ovdje u svakodnevnoj uporabi ostao najveći broj staroslavenskih riječi

Saša Jovandić, predsjednik udruge Grobnički dondolaši koja okuplja oko stotinu i trideset kršnih momaka

jedne i druge strane ceste u naselja, a stara razbacana „stanišća“ razbacana po okolnim brdima polako zamirala. A bila su tako razbacana jer su nekad malobrojnom stanovništvu podijeljene velike parcele zemljišta, a takav raspored omogućavao je nadziranje okolnog područja zbog stalnog straha od osvajačkih vojski, priča Biserka Fućak, neumorna kroničarka povijesti i sadašnjosti Cernika i Čavli, te osnivačica jedne od najpoznatijih kulturnih udruga ovog područja nazvane „Gromiščina zemlja“. Za to se ime odlučila upravo kako bi odala počast ovom „posebnom kraju“, koji je više od tisuću godina bio razmeđe i granica, ali i spojnica i veza – mjesto je to gdje se spajaju mediteranska i planinska klima, gdje se dotiče „zeleno“ i „plavo“ Primorsko-goranske županije, gdje se držala „zadnja linija obrane“ i čuvala „naša zemlja“ prema svim stranama – prvo prema sjeveru, zatim prema Istoku, a kasnije i prema zapadu i talijanskoj okupaciji Rijeke.

- Ovo je oduvijek bio poseban kraj, kraj koji je držao „odstupnicu“ prvo prema Nijemcima, a zatim prema Turcima, kraj stočara i vrijednih ljudi, koji nisu imali velike škole, ali su imali bogato znanje i životno iskustvo i zato često bili mudriji

od onih školovanih. Bilo je to slabo naseljeno područje, koje je bilo relativno zatvoreno, posebice nakon Grobničke bune sredinom 19. stoljeća kada je ljudima nametnuta veća stega. Zbog toga grobnički kraj ima tradiciju dugu tisuću godina, tijekom koje se nije mnogo toga promijenilo sve do sredine dvadesetog stoljeća, što potvrđuje i podatak da su pedesetih godina na području Cernika vođena sociološka i etnološka istraživanja jer je ovdje u svakodnevnoj uporabi ostao najveći broj staroslavenskih riječi. Ljudi su se držali običaja, imali su stare instrumente kao što su gusle, mih ili bisernica, odjevali su se u hlače i robu kakvu sada nose dondolaši, ali njegovao se duh zajedništva i ljudi su se družili, pomagali, brinuli jedni za druge. A zemlja je bila tako lijepa da bi čovjek bio pun ponosa kad bi pogledao na polje puno plodova koji su hranili čitav Sušak i Rijeku, govori Fućak.

Tradicija je važna riječ u Čavlima

Cesta koja je donijela razvoj, unijela je i promjene u način života na području Čavli. Od rastrkanih domaćinstava mještani su se „uvezali“ u prava naselja, a blizina velikog grada, Rijeke, u drugoj polovici dvadesetog stoljeća donijela je naglo otvaranje i prihvaćanje novih običaja i novog životnog standarda.

- Kad je krenula industrijalizacija Rijeke i urbanizacija, ljudi su se pozapošljavali tamo i odbacili tradicionalnu odjeću zbog praktičnosti. Ipak, i dalje smo ostali bliski i povezani, živjeli u prirodi i družili se... Ne bih nikada mijenjala svoje djetinjstvo za djetinjstvo svojih unuka, usprkos svim modernim pomagalima, dodaje Fućak koja je, da bi uljepšala djetinjstvo brojnih „modernih generacija“ krenula u udruzi Grobniščina zemlja s mnoštvom programa.

- Udruga je osnovana 2005. godine i kroz nju je dosad prošlo 275 djece u raznim aktivnostima, od

Palenta kompirica i grobnički sir

Poseban gastronomski „brend“ ovog područja, također izrastao iz dugogodišnje tradicije, su palenta kompirica i grobnički sir. Palenta od krumpira je težačka hrana koja je othranila mnoge generacije, i koja se i danas često priprema na starinski način, u velikoj „pinjati“ u kojoj se kuha na otvorenoj vatri i dugo „tuče“ sve dok „sama ne kaže da je gotova“. A grobnički sir je masni, tvrdi, ovčji sir punog i specifičnog okusa koji se rado „sljubljuje“ uz dobro vino. Ovim „okusima Grobniščine“ posvećena je i posebna manifestacija Festival palente i sira koja ove godine slavi jubilarnih deset godina postojanja.

Novi vrtić u
Čavlima

Mlikarice

Kao granično područje izbrazdano ožiljcima mnogih bitaka, čavjanski kraj posut je spomenicima što evociraju ratna vremena. No, najveći heroji ovog područja nisu nastali u ratu, već u miru – to su mlikarice, žene koje su svako jutro, po kiši i snijegu, suncu, jugu i buri, na leđima nosile svježe mlijeko u Rijeku, pješačivši cijelu noć, kako bi na taj način prehranile svoje obitelji. Njima su posvećene staze koje su koristile da bi stigle do grada, ali i posebne komemorativne manifestacije kao što je spomen-program „Grobničkoj materi mlikarici“.

Snimio: Petar GRABOVAC

klasičnog baleta, tradicionalnih plesova, likovnih radionica, glazbenih tečajeva. Htjeli smo djecu naučiti nekim dobrim vrijednostima – lijepom držanju, glazbi, tradiciji, plesu... I omogućiti im sadržaj koji mi nismo imali, nešto što je vezano uz kulturu i što nije samo nogomet ili boće. Uz to, naglasak nam je bio na njegovanju, sabiranju, prezentiranju i čuvanju tradicije, a okupili smo i lokalne pjesnike i izdavalili niz knjiga, objašnjava Fućak.

Tradicija je važna riječ u Čavlima i ključan pojam kojim se i danas može opisati život u ovoj općini – ali, nije to tradicija iz starih škrinja i prašnjavih ormara, pohranjena tek u memoriji najstarijih mještana, već tradicija koju se i danas živi, prisutna u odori Grobničkih dondolaša, radu udruge Gromiščina zemlja, u plesu i glazbi, ali i u osnovnim razvojnim planovima ovog kraja. Jer tradicija je ovdje, uz stočarstvo koje je obilježilo raniji period života mjesta, obrtništvo i trgovina koja je pomogla okrupnjivanje obiteljskih zajednica u prava naselja. Upravo su trgovina i gospodarstvo jedan od stupova daljnjeg razvoja Čavli.

- Drugi stup razvoja naše Općine je proširenje i jačanje trgovačke i gospodarske zone prema Bakru, koja postaje sve važniji pokretač našeg kraja. Za razvoj svih segmenata imamo potrebnu dokumentaciju, Prostorni plan i urbanističke planove uređenja, kao i infrastrukturu, govori Lambaša.

Visok standard komunalnog uređenja

Treći je veliki čavjanski projekt, nakon motodroma ponovo vezan uz sport, jačanje Platka i pozicioniranja ovog skijališta u zaleđu Rijeke kao centra zimske rekreacije i sporta za čitavu regiju.

- Platak uređujemo u suradnji s Primorsko-goranskom županijom. Dosad su uređene staze, i planinarski domovi te žičare, a sada trebamo raditi i dalje na dodatnim sadržajima, kao i na jačanju ugostiteljskih kapaciteta, ističe čavjanski načelnik.

Grobničko polje - osam stoljeća nakon
što je upravo ovdje prema predaji
porazena mongolska vojska

Tih deset mjesta na polju ograđenom visokim planinama, i omeđeni snježnim Platkom s jedne strane te prekrasnim pogledom prema moru s druge strane, sve više postaje privlačno mjesto za život. Umjesto zatvorene sredine koja je oduvijek bila granica, danas su Čavli mjesto koje spaja ruralnu sredinu s urbanom Rijekom, koja povezuje obalu i zaleđe i koja sve više privlači goste.

- Postavili smo doista visok standard komunalnog uređenja naše općine, vodu smo doveli do svake kuće, a preko 70 posto područja je pokriveno plinom i kanalizacijom. Izgradili smo vrtić i sportsku dvoranu, a sada planiramo i proširenje osnovne škole. Ovo je mjesto na pet minuta od središta Rijeke, koje nudi blizinu velikog grada, ali i mir i intimu manjeg mjesta. Čavle su idealno mjesto za podizanje obitelji, koje nudi slobodu i opuštenost, ali i sve blagodati suvremenog svijeta. To je kraj u kojem se dobro, lijepo i ugodno živi, zaključuje Lambaša. ■■

Trgovina i gospodarstvo su stupovi daljnjeg razvoja Čavli

Cesta koja je donijela razvoj, unijela je i promjene u način života na području Čavli. Od raštrkanih domaćinstava mještani su se „uvezali“ u prava naselja, a blizina velikog grada, Rijeke, u drugoj polovici dvadesetog stoljeća donijela je naglo otvaranje i prihvaćanje novih običaja i novog životnog standarda

Na 500 metara 16 crkava

Na malom prostoru stare jezgre grada Raba koju se pješice cijelu može obići u pola sata, smješteno je čak 16 sakralnih objekata, odnosno sadašnjih i bivših, cijelih ili ruševnih crkava i kapelica

sv. Antuna Opata, samostan sv. Andrije, crkva sv. Justine, crkva sv. Katarine, crkva sv. Nikole, crkva sv. Križa, crkva sv. Kristofora, crkva sv. Ante Padovanskog, ostaci crkve sv. Ivana Evanđeliste, ostaci crkve sv. Vida, ostaci crkve sv. Martina, ostaci kapele sv. Ivana Krstitelja, ostaci kapele sv. Ivana, ostaci kapele sv. Roka i ostaci neimenovane romaničke kapele.

Kršćanstvo u ekspanziji

Bogata sakralna baština jedan je od najvećih aduta rapskoga turizma, a ako se u crkvama ne održavaju mise, onda su često iskorištene kao mjesta za manje, intimnije koncerte. Rabljani su na njih ponosni, a ono što goste najviše zanima jest - čemu tolike crkve na tako malom prostoru?

- Kao što u nekim okolnostima nastaju javne građevine poput kazališta, stadiona i sportskih dvorana, u razdoblju od ranog Kršćanstva do kasnog Baroka prezentacija moći te gospodarske i kulturološke uspješnosti neke zajednice bile

Nekadašnja katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije

Na vršku malog rapskog poluotoka prava je koncentracija sakralne baštine

Napisao: Ivor BALEN
Snimio: Ivor BALEN i Arhiva ZIP

Stara jezgra grada Raba smještena je na vršku malog poluotoka na površini nešto većoj od 0,05 četvornih kilometara. Trokutastog je oblika pri čemu je jedna strana, ona koja se proteže po širini poluotoka, dugačka oko 200, a druge dvije, potegnute po dužini, između 500 i 600 metara. Na tom malom prostoru kojeg se pješice cijeloga može obići u pola sata, smješteno je čak 16 sakralnih objekata, odnosno sadašnjih i bivših, cijelih ili ruševnih crkava i kapelica.

Najpoznatija od njih je nekadašnja katedrala (Rab je nekad bio biskupija) Uznesenja Blažene Djevice Marije, u blizini koje se uzdiže monumentalni zvonik katedrale, jedan od najljepših takve vrste na Mediteranu, svojevrsan simbol turizma na Kvarneru i prvi od slavnih četiri rapska zvonika. No s katedralom i zvonikom priča tek počinje, u blizini se nalaze i sljedeći sakralni objekti: samostan

Ostaci crkve sv. Ivana Evanđeliste

u sakralne građevine. A Rab je bio jedan od najvažnijih gradova s ove strane Jadrana, ističe prof. Miljenko Domijan, rođeni Rabljanin, nekadašnji glavni državni konzervator i najzaslužniji čovjek što većina spomenutih crkava i dan danas dobro izgleda.

- Rab je rimski grad koji u socijalnom smislu nasljeđuje kršćanstvo. Pojava kršćanstva je na Istočnom Jadranu rana jer dolazi sa istoka i na kulturnim mjestima, kao što je ono na kojem je danas smještena katedrala, na kojima je postojao kontinuitet značajne rimske građevine, moguće i foruma, pregrađuju se naslijeđeni oblici i volumeni i grade nove bogomolje sukladno novoj religiji. Ta religija je u ekspanziji, kršćanstvo od kraja četvrtog stoljeća postaje državna religija i kao što su se nekada gradili hramovi za poganski kult, tako se u kršćanstvu naglašeno počinje podizati sakralna arhitektura, kaže Domijan.

Najstarije rapske crkve poput katedrale i Svetog Ivana Evanđeliste nastale su u periodu ranoga Kršćanstva, od kraja četvrtog do šestog stoljeća, a ekspanzija je nastavljena i kasnije.

Ekonomska moć Raba

- Rab je gospodarski bio vrlo snažan, iako geografski malen, posebno u 11. i 12. stoljeću. Čak je i jedan papa, Aleksandar III, 1177. godine došao i posvetio pročelje katedrale. Grad koji može sagraditi tri zvonika, onaj katedrale, sv. Andrije i sv. Ivana, pretpostavlja se da je vrlo moćan. Danas cijela država ne može odvojiti novce da ih sačuva, ako ćemo karikirati stvari, a jedan mali grad, ograničen na otok, uspio ih je izgraditi. Izvozom kamena, usoljenog mesa, ribe i svile, Rab je imao ekonomsku moć koju je plasirao u javne, ali ovoga puta sakralne, kulturne građevine, da bi potvrdio svoj značaj, dodaje Domijan.

U 12. i 13. stoljeću, dodaje Domijan, inače dobitnik nagrade Vicko Andrić za životno djelo, što je najviša čast koju se može dobiti na polju zaštite kulturne baštine, slijedila je izgradnja manjih crkava i niza kapela. Potom je u razvoju rapske sakralne baštine došlo do blagog zastoja.

- Bilo je to razdoblje velikih kuga koje su harale, a novi ekonomski procvat Raba uslijedio je u drugoj polovici 15. stoljeća. Pregrađuju se postojeće crkve u renesansnom stilu, a u 17. i 18. stoljeću grade se i neke nove poput sv. Ante Padovanskog u Varošu. Sve u svemu, pored svih ovih crkava koje možemo nabrojati danas, sigurno ih je bilo još toliko. Sakralnim građevinama se potvrđivao

značaj gospodarske uspješnosti, a u neku ruku i socijalno političkih supremacija i vrsnoće grada koji je kao takav bio prepoznat. Rab je u konstelaciji jadranskih urbanizacija bio jedan od najznačajnijih gradova. Broj stanovnika na otoku je bio veći nego danas, a samo grad je imao 5.000 stanovnika, rekao je Domijan.

Nema gorućih problema

Danas grad Rab u užem smislu, dakle stara jezgra, ima oko 500 stanovnika, a i njih se jedva primijeti. Zimi su ulice potpuno puste, svaka spomenuta crkva može se proučavati u tančine u savršenom miru. Crkve izgledaju jako dobro, a za obnovu Domijan je dobivao i najveće europske nagrade.

- Obnova katedrale dobila je nagradu Europske unije Europa Nostra, što je najveća nagrada koja se može dobiti za očuvanje baštine. Taj posao bio je jedan od najznačajnijih poslova koje smo radili u cijeloj Hrvatskoj. Na Svetom Andriji otkriveni su povijesni slojevi a zvonik je potpuno konsolidiran i ako Bog da, moći ćemo mu vratiti izvorni izgled iz 11. stoljeća. Sveti Ivan - arheološki park je bio na podu i on je u cijelosti obnovljen, konsolidiran je zvonik koji se rušio i on je sada ponovo u upotrebi kao vidikovac. Upravo je završena obnova Svete Justine sa zvonikom. Treba naglasiti da je sve ovo bilo za rušenje. U Rabu nije bilo njege spomenika, nego su svi bili praktično na podu. Sada možemo biti zadovoljni jer više nemamo gorućih problema, zaključio je Domijan. ■■

Samo ekonomski moćan grad mogao je sagraditi toliko zvonika i crkava

Crkva sv. Ante Padovanskog

Prof. Miljenko Domijan

Prezentacija na visini

Kako ističe Domijan, njegovi kolege često ističu da je sakralna baština u Rabu na dostojanstven način ne samo obnovljena i sačuvana, nego i prezentirana; svaki sklop ima "city light" sa informacijom na četiri jezika.

Na samom kraju polutoka, u parku Dorka, nalazi se crkvice Svete Katarine. U tijeku je njezina obnova, a potom u obnovi kreće još jedan objekt.

- Dogodine će biti dovršena sv. Katarina, koja se koristila kao garaža. Vjerujem da će biti blagoslovljena na sv. Katarinu. Posao na samostanu sv. Antuna Opata će biti zahtjevniji, to je jedino zahtjevnije što nam je ostalo, rekao je Domijan, opisivši obnovu rapskih sakralnih građevina kao svoj cjeloživotni rad. - To mi je uvijek bilo na duši, rekao je Domijan.

obljetnice

Građevinsko-tehnička
škola, Rijeka

Rijeka

Srednja škola za visoke domete

Nakon završene
Građevinske tehničke
škole, vrlo mali broj
učenika uspijeva se
zaposliti u struci, stoga
više od 90 posto učenika
nastavlja obrazovanje na
sveučilištu ili veleučilištu,
gdje završavaju srodne
fakultete koji im
omogućuju bolje plasiranje
na tržištu rada

*Ravnatelj
Građevinsko-tehničke
škole Boris Petrović*

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Sandro RUBINIĆ

U zbornici mentori i savjetnici

Uspjeh škole mjerljiv je kroz
uspjehe nastavnika i učenika. A
ovi nastavnici rado i često odlaze
na usavršavanja u struci, dodatno
se obrazuju i vode učenike na
natjecanja. Stoga je u zbornici
Građevinsko-tehničke škole velik
broj profesora mentora i savjetnika
što podiže kvalitetu nastave, a
onda i ugled škole. Učenici pak
osvajaju nagrade i uspješni su
na natjecanjima na županijskoj i
državnoj razini.

Škola je stalno prisutna u životu
grada kroz različite projekte i
suradnje. Suraduje s fakultetima,
građevinskim poduzećima,
muzejima. U školi je otvorena galerija
Podroom u kojoj učenici imaju priliku
izlagati vlastite uratke i tako osjetiti
težinu, ali i ljepotu projektnoga
uspjeha.

Kruna proslave 70. rođendana Građevinsko
tehničke škole u Rijeci svakako je bila
svečana akademija održana potkraj prošle godine
u HKD-u na Sušaku. Ravnatelj škole Boris
Petrović s razlogom je akademiju nazvao krunom
obilježavanja jubileja jer je bila zamišljena kao
poveznica između prošlosti i sadašnjosti škole,
bivših i sadašnjih učenika.

Tom prilikom je ravnatelj Petrović naglasio da
je nastavnički poziv oduvijek bio predodređen
za odabrane, one koji ne mogu i ne žele svoj
posao ostaviti na radnom mjestu objasnivši da s
učenicima i njihovim problemima ali i uspjesima
dobar nastavnik živi aktivno četiri godine, do
trenutka kada napuste školske klupe i krenu u
nove životne izazove. A upravo biti dio nečijeg
odrastanja i oblikovanja neprocjenjiv je dar kojeg
nudi nastavničko zvanje, kazao je ravnatelj Petrović.

Škola rasla usporedno s gradom

Stoga smo u razgovoru s ravnateljem povodom
obilježavanja značajnog jubileja zavirili i u prošlost
škole, i njenih samih početaka.

- Završetkom II. svjetskog rata dolazi do
gospodarskog procvata grada, pojavljuje se veliki
broj građevinskih poduzeća i usporedno s tim

nastaje potreba za izobrazbom građevinskih
kadrova. Dana 17.11.1945. u sastavu Srednje
tehničke škole na Sušaku otvara se građevinski odjel
i to je začetak riječkog građevinskog školstva. Nakon
dvije godine rada građevinskog odjela, osniva se
Srednja tehnička škola građevinskog smjera. Nakon
građevinskog se osniva i arhitektonski odjel, a
kroz godine škola mijenja svoj naziv: Građevinski
tehnikum (1948. do 1952.), Građevinska tehnička
škola (od 1952. do 1966.), Građevinski školski
centar (od 1966. do 1971.), CUO u građevinarstvu
i komunalnoj djelatnosti, (od 1971. do 1992.),
Graditeljska i poljoprivredna tehnička škola (od
1992. do 1995.) i na kraju, Građevinska tehnička
škola.

Na samom početku bilo je jedno odjeljenje s 21
učenikom i taj je broj godinama rastao.

Radnički građevinski tehnikum, preteča
današnjeg obrazovanja odraslih osnovan je 1948.
Godine. Od 1966. godine u sastavu Građevinskog
školskog centra je i Đački dom građevinar na
Sušaku, objasnio nam je ravnatelj i nastavio:

- Kroz godine postojanja škole obrazovali su se
učenici za četverogodišnja zanimanja: tehnički
crtači, građevinski laboranti, graditelji, građevinski

Učenici geodetske struke kroz sve četiri godine imaju predmet Geodetska izmjera koji se realizira na terenskoj nastavi

tehničari, geodetski tehničari, poljoprivredni tehničari i dizajneri unutrašnje arhitekture.

Godine 1992. tadašnji CUO u građevinarstvu i komunalnoj djelatnosti dijeli se na dvije škole, Graditeljsku i poljoprivrednu tehničku školu, kao strukovnu četverogodišnju i Graditeljsku školu za industriju i obrt kao trogodišnju obrtničku školu.

Graditeljska i poljoprivredna tehnička škola obrazovala je četiri zanimanja: građevinski tehničar visokogradnje, građevinski tehničar niskogradnje, geodetski tehničar i poljoprivredni tehničar. Smjer poljoprivredni tehničar nakon 2003. godine zamijenjen je smjerom dizajner unutrašnje arhitekture. Danas obrazujemo učenike za četiri zanimanja: arhitektonski tehničar, građevinski tehničar, geodetski tehničar i dizajner unutrašnje arhitekture.

Većina nastavlja obrazovanje

Danas škola ima ukupno 52 djelatnika od čega 46 nastavnika. Osim nastavnika općeobrazovnih predmeta koji su školovani za nastavnički poziv, imamo i nastavnike graditeljske, geodetske i dizajnerske struke. Nastavnike struke nije lako pridobiti za rad u školi. Jer, da bi nastavnik struke stekao uvjete za rad u nastavi, mora se doškolovati kroz dodatnu pedagoško-psihološku naobrazbu. Jedan od razloga zbog kojeg ljudi iz struke teško dolaze u prosvjetu je i razlika u visini plaće između gospodarstva i prosvjete, odgovorio je ravnatelj na naše pitanje o poteškoćama prilikom zapošljavanja stručnih kadrova.

Danas školu pohađa 364 učenika u 15 odjeljenja koji se obrazuju u 4 zanimanja, a najveći interes učenici iskazuju za zanimanja arhitektonski tehničar i dizajner unutrašnje arhitekture, nastavio je naš sugovornik.

- S obzirom na to da smo mi četverogodišnja strukovna škola, u nastavnim planovima današnjih zanimanja nema praktične nastave. Učenici građevinske struke imaju nastavni predmet Praktikum koji se većim dijelom realizira kroz posjete i obilaske građevinskih poduzeća i gradilišta u našem okruženju. Učenici 2. i 3. razreda nakon završetka nastave moraju kao uvjet za upis u slijedeći razred odraditi stručnu praksu u trajanju od 80 sati.

Učenici geodetske struke kroz sve četiri godine imaju predmet Geodetska izmjera koji se realizira

Jedna milenijska fotografija

na terenskoj nastavi. Učenici dizajnerske struke u svom nastavnom planu imaju više predmeta koji iziskuju rad u specijaliziranim učionicama i radionicama koje smo osposobili u školi. Predmet Izrada unikatnog namještaja održava se u županijskom centru novih tehnologija za obradu drva, u zgradi bivšeg BIŠ-a.

Nakon završene Građevinske tehničke škole više od 90 posto učenika nastavlja obrazovanje na sveučilištu ili veleučilištu. Većina učenika nastavlja obrazovanje u struci. S obzirom na lošu gospodarsku situaciju u zemlji, vrlo mali broj učenika uspijeva se zaposliti u struci nakon završetka srednjeg obrazovanja, stoga naši učenici uspješno upisuju i završavaju srodne fakultete koji im omogućuju bolje plasiranje na tržištu rada.

Učionice su nekada imale klupe, stolice i ploču po kojoj se pisalo kredom. Koristila su se tehnička pomagala poput grafoskopa, dija pozitiva, raznih nastavnih modela, karte i slično, a danas imamo magnetne ploče po kojima se piše flomasterima, odgovorio je ravnatelj na naše pitanje o korištenju modernih pomagala u nastavnom procesu. U svakoj učionici je kompjutor i projektor, što je svakako unaprijedilo nastavu, a nastavniku olakšalo rad i daje mogućnost veće kreativnosti u radu. U planu je daljnje tehnološko razvijanje i povezivanje s gospodarskim subjektima i lokalnom zajednicom kroz različite projekte, dodao je. ■■

Bivši učenici

Za uspješnu organizaciju 70-te obljetnice škole angažiran je velik broj umjetnika s riječke glazbene i glumačke scene. Godinu dana osmišljavali smo projekt na komu su realizirane radionice, sportski susreti i okrugli stol, ali samo zahvaljujući velikom angažmanu naših nastavnika, svatko u domeni u kojoj je najbolji i gdje je mogao najviše doprinijeti. Istaknuo bih bivše učenike glumce Alena Liverića, Dražena Mikulića i Zlatka Vicića te sadašnje učenice Luciju Šumantić, Moniku Bačić i Maju Brašnić. Istaknuo bih i naše bivše učenike sportaše, Luciana Sušnja, Samira Barača, Igora Hinića te Dominika Stragu. Rekao bih da je riječ o školi koja je uspješno odolijevala povijesnim i političkim strujanjima i sve ovo vrijeme škola ostaje vjerna svojoj ideji vodilji - obrazovati i odgovajati mlade ljude za što su najzaslužniji nastavnici, riječi su ravnatelja Borisa Petrovića.

Učenici dizajnerske struke

Želudac, nadeva, budle ili hrge

Goransko nadevo, nadjev ili želudac vrlo je jednostavan nadjev koji se radi od smjese jaja, šunke i kruha kojom se puni goveđe ili svinjsko crijevo te potom kuha ili peče (ovisno o tradiciji pojedinog mjesta) i nudi kao dio uskršnje trpeze. Uz to jelo uvijek se nudi i mladi luk te kuhana jaja pisanice, a nade se mjesta i za kolače, pogotovo štrudle ili savijače od oraha ili maka. Priprema ovog jela tradicija je u gotovo svim dijelovima

Gorskog kotara izuzev područja Fužina gdje taj običaj nije jače zaživio, a s obzirom na raznolikost goranskih lokalnih govora ovo jelo ima nekoliko različitih naziva pa tako uz pojam želudac (nastao po tome što se to jelo i sprema u crijevu svinjskog želuca) nailazimo i na izraze nadeva, budle ili hrge.

Autohtoni goranski gastromonski proizvod

Goranski su nadjevi najbolji tihi promicatelj Gorskog kotara, dovoljno ukusni da oduševе bilo koju skupinu neupućenih kušača, prihvatljivo skromni i time svakome dostupni. Jedna su od onih goranskih posebnosti usko vezanih uz narodnu ostavštinu i etnografsko nasljeđe

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ

Snimio: Rino GROPUZZO i Marinko KRMPOTIĆ

Pred sedam godina u Delnicama je Davor Grgurić, delnički literat i proučavatelj povijesti, pokrenuo manifestaciju "Goranska jela - vazemska nadela" zamislivši je kao etnogurmansku priredbu koja će, s jedne strane, čuvati i prezentirati dio goranske tradicije vezan

uz običaje uskršnjeg blagovanja, a s druge strane biti svojevrsna turistička pozivnica gostima koji za uskršnjih blagdana navrate na goranske prostore. U želji da u predstavljanje goranskih uskršnjih goranskih užitaka uključi što veći broj ljudi, Grgurić je na svaku od tih priredaba pozivao pripravljače uskršnjih jela iz svih područja Gorskog kotara, a sedmogodišnji trud

Isključivo katolički običaj

“Valja svakako istaknuti kako su goranski uskršnji nadjevi isključivo vezani uz katolički dio goranskog stanovništva. Primjerice, na području Grada Vrbovsko sva katolička sela imaju i danas običaj pripravljanja uskršnjih hrga (Severin na Kupi s okolnim selima) ili nadeva (Vrbovsko s okolicom) dok naselja s pravoslavnim stanovništvom nisu imala, niti su kasnije preuzela taj običaj. Također, nadjevi ili želuci poznati su i očitostoljećima pripremani i u susjednoj Sloveniji, najviše baš na Gorskom kotaru zemljopisno najbližem širem pokupskom području - Osilnici, Fari i Kostelu. Kostelski želodac, gorenjski želodac ili gorenjska prata sastojcima i načinom pripreme posve su slični, da ne ustvrdim i isti, kao naši goranski uskršnji nadjevi”, ističe Grgurić.

spravljamoo i kako drugdje u Hrvatskoj nisu niti čuli za njih!

Prema kazivanjima najstarijih živućih Gorana u brojnim se goranskim mjestima ta delicija radi od pamtivijeka i to po recepturi koja je osmišljena i prenosi se naraštajima samo unutar granica određenih naselja, što nedvojbeno daje obilježja goranskog izvornog tradicijskog prehrambenog proizvoda, posebice slatki želudac Brestove Drage, Mrkoplja i Sungera, suhomesnati želoc Ravne Gore i Stare Sušice ili žuto naduavajni sela Razloge.

Goranska posebnost

Po mom su mišljenju goranski nadjevi najbolji tihi promicatelj Gorskog kotara, dovoljno ukusni da oduševi bilo koju skupinu neupućenih kušaća, prihvatljivo skromni i time svakome dostupni. Dakle, goranski uskršnji nadjevi jedna su od onih goranskih posebnosti, usko vezanih uz narodnu ostavštinu i etnografsko nasljeđe koji nam mogu pripomoći da doista turistički postanemo snažniji i privlačniji, time možda i važniji. Štoviše, smatram da bi goranske nadjeve široj javnosti trebalo predstaviti u svoj njihovoj osjetilno-sadržajnoj lepezi te usporedno s time konačno pokrenuti postupak da se taj dio naše drage goranske baštine službeno registrira pri nadležnim stručnim ustanovama kao značajan vid nematerijalne baštine i priznaju kao izvoran, tradicijski prehrambeni proizvod. Mali je problem u tome što goranski nadjev kao pojam ne postoji jer svako mjesto ima vlastiti naziv, čak i vlastiti način izrade tog uskršnjeg jela, pa sam stoga odlučio krenuti od meni najpoznatijeg delničkog nadeva, a kroz razgovore sa stručnjacima vidjet ćemo koliko je u tu priču moguće uključiti i ostala goranaka područja koja to nedvojbeno i zaslužuju“, rekao je Grgurić. ■■

Davor Grgurić s knjigom
“Goranska jela - vazemska nadeva”

Kuharica o uskršnjim nadjevima

Višegodišnja briga o „uskršnuću“ najpoznatijeg goranskog uskršnjeg jela okrunjena je pred dvije godine objavljivanjem prve i za sada jedine kuharice o uskršnjim nadjevima Gorskog kotara. Naravno, kuharica je nastala na temelju rada na otkrivanju i prikupljanju podataka vezanih uz ovaj dio gastro baštine Gorskog kotara pa stoga i nije riječ o uobičajenom kuharskom priručniku, već knjižici koja svjedoči o jednom dijelu bogatog etno nasljeđa Gorskog kotara. To se nasljeđe i ove godine dobro moglo upoznati na priredbi koja je početkom travnja okupila goranske kuhare i kuharice iz svih dijelova zelenog srca Hrvatske spremne da posjetiteljima ponude svoju verziju goranskog uskršnjeg nadeva - “nadela”, “želoca” ili “budla” kako ga zovu, ovisno o kraju iz kojeg dolaze.

i rad ove je godine nadograđen odlukom da se krene u zaštitu goranskog nadeva kao izvornog goranskog proizvoda.

Delicija od pamtivijeka

Pojašnjavajući ne samo kako je došlo do te odluke, već i kako je stvorena ideja o predstavljanju ovog autohtonog dijela goranske gastro tradicije, Grgurić kaže:

“Sjećam se da sam kao dječak, prateći TV priloge o Uskrsu u Hrvata, začuđeno pitao majku zbog čega nikada nitko “na televiziji” ne spominje Gorski kotar i naš “želudac”. Svi “spikeri” govorili su o tipičnoj šunki, pisanicama, uskršnjem slatkom kruhu, hrenu... no gdje im je na blagdanskoj trpezi “želudac”, pitao sam se. Mama me je, onako baš goranski pomirljivo, utješila kako jedino mi Gorani o Uskrsu “želuce”

susjedi

Općina
Bosiljevo

Kad bi bar 10 posto poreznih prihoda ostajalo lokalnoj samoupravi, stvari bi se bitno promijenile - Josip Kasun, načelnik Općine Bosiljevo

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Rino GROPUZZO

Površinski prilično velika općina prostire se na 111 kvadratnih kilometara, sa 43 naselja u kojima po popisu iz 2011. godine živi 1.284 stanovnika. Već ti pokazatelji jasno govore da nije nimalo lako na tako velikom prostoru održavati komunalnu infrastrukturu s izvornim proračunom između 2 i 2,5 milijuna kuna

Centar Bosiljeva, općine sa 1.284 stanovnika

Većini stanovnika naše zeleno-plave županije Bosiljevo je pojam koji vežu uz auto cestu Rijeka – Zagreb uz koju se, kad putujete iz smjera Rijeke prema Zagrebu, natpis Bosiljevo javlja u dva navrata – prvi je izlaz Bosiljevo iz kojeg se skreće prema Ogulinu, Senju i dalje Dalmaciji, a drugi je onaj pravi kad skrećete ka istoimenom naselju. Nešto radoznaliji i oštrovidniji putnici tom prometnicom Bosiljevo su vjerojatno zapamtili i po atraktivnom dvorcu koji se na tren ukaže dok vozite tom cestom, a oni stariji Bosiljevo pamte po tome da je „negdje tu“ počinjao onaj čuveni dio „janjeće magistrale“, kako su, pola u šali, pola u zbilji, nazivali dio stare

ceste Rijeka – Zagreb načičkan brojnim odličnim restoranima i svratištima s prvoklasnom janjetinom.

No, što je Bosiljevo danas i kako se tu živi saznajemo lutajući malo tim lijepim krajem kojeg obilježava i pažnje vrijedna povijest, te razgovarajući sa načelnikom Općine Bosiljevo, Josipom Kasunom, koji objašnjava da je Bosiljevo kao zasebna lokalna samouprava Općina Bosiljevo u samostalnoj Hrvatskoj nastala 1993. godine pri preustroju lokalne samouprave u okviru kojeg je iz nekadašnje Općine Duga Resa nastale nove lokalne samouprave – Duga Resa, Generalski Stol, Barilović, Netretić i Bosiljevo:

„Površinski mi smo prilično velika općina jer se prostiremo na 111 kvadratnih kilometara, a na tom su prostoru smještene 43 naselja u kojima po popisu iz 2011. godine živi 1.284 stanovnika. Već ti pokazatelji jasno govore da nam nije nimalo lako na tako velikom prostoru održavati komunalnu infrastrukturu, tim više što su sva naselja pokrivena pitkom vodom i do svih mjesta, bar na onim najosnovnijim pravicima, vodi asfalt.“

Država upropaštava lokalnu samoupravu

- Naravno, nastavlja Kasun, najveći izdaci u našem proračunu vezani su upravo uz održavanje komunalne infrastrukture, a izvorni nam je proračun između 2 i 2,5 milijuna kuna pri čemu moram istaći kako su nas prošle godine donijeti novi porezni zakoni doveli u tešku situaciju jer smo izgubili oko 550.000 kuna što je jako puno i otežava nam rad.

Konkretno, po osnovu poreza iz dohotka mi smo ove godine izgubili 600.000 kuna, a po osnovu povrata poreza po godišnjim prijavama 350.000 kuna. To je ukupno velikih

Crkva sv. Mavra opata prvi puta se spominje u zapisu 1334.

Između Kupe i Dobre

„Infrastrukturno smo dobro riješeni, ali održavanje te infrastrukture traži puno pa većinu ovih temeljnih sredstava iz proračuna koristimo na to. Primjerice, ove godine planiramo potpunu promjenu postojeće javne rasvjete i postavljanje nove LED rasvjete. Naravno, i takve poslove najčešće realiziramo uz financijsku potopru ministarstava, ponajprije Ministarstva regionalnog razvoja, a nastojimo u što većoj mjeri sudjelovati i u natječajima za EU fondove“, ističe načelnik Kasun.

Uz dvorac Bosiljevo odnedavno je potencijalni turistički adut ovog kraja i 14 kilometara jezera Lešće i kanjona Dobre atraktivnog za vožnju kanuom i rafting. „Smješteni smo između Kupe i Dobre što je samo po sebi privlačno i nudi mogućnost turističkog iskoraka, mada je jasno da će tu trebati kapital sa strane jer ovdje kod nas je sve manje ljudi i sve su stariji. Turističku zajednicu još nemamo, a u razgovorima smo sa susjednim općinama kako bismo stvorili jednu zajedničku područnu“, najavljuje načelnik Kasun.

Akumulacija rijeke Dobre

Velika općina malih prihoda i predivnog dvorca

950.000 kuna, a budući da smo na temelju tzv. izravnavanja od države dobili 400.000 kuna, mi smo u minusu „samo“ oko pola milijuna kuna ili četvrtinu proračuna. Država sve više stvari spušta na lokalnu samoupravu, a istodobno nam reže prihode i dovodi nas u iznimno tešku poziciju i ne pitajući se možemo li mi to realizirati i koliko je uopće realno da o tome brigu vodimo mi“, govori Kasun koji na upit postoji li mogućnost da Općina Bosiljevo na neki drugi način poveća svoje prihode kaže:

„To je u ovom trenutku teško učiniti jer ovdje živi malo ljudi i većina je zaposlena pa ne možemo očekivati rast prihoda iz tog izvora. Nadamo se da će se javiti zanimanje za vrlo kvalitetno uređenu Poslovnu zonu koja je u privatnom vlasništvu i u koju bi nam ulazak privrednika puno značio jer bi došlo i do povećanja prihoda. Nadamo se da će zanimanje koje postoji biti ove godine i realizirano, a do ljeta bi trebao proraditi i jedan kamenolom što će nam donijeti određenu korist u proračun. Dio prihoda ostvarujemo i zahvaljujući Hidrocentrali Lešće čijeg se 45 posto jezera nalazi na našem području i plaćaju nam po proizvedenom kilovatu što je, primjerice, pretpošle godine bilo 300.000 kuna, prošle 500.000 kuna.

Zbog svega toga ja bitniju promjenu i bolju budućnost za Bosiljevo, ali i sve ostale lokalne samouprave u Hrvatskoj, vidim ponajprije u tome da država promijeni svoj odnos prema

općinama i gradovima. Naime, sadašnja porezna politika po kojoj 95 posto poreznih prihoda s naše razine ide državi vodi u propast većine lokalnih samouprava. Kad bi bar 10 posto ostajalo lokalnoj samoupravi, stvari bi se bitno promijenile. Da bi tako trebalo biti pokazuje nam i bliska povijest jer je sigurno, bar na našem području, svaka nova lokalna samouprava koja je ovdje nastala 1993. godine preustojem lokalne samouprave, dokazala opravdanost svog postojanja nizom projekata i poslova kojima je bitno podignut standard komunalne infrastrukture“, ističe Kasun. ▶

Dio prihoda ostvaruje se zahvaljujući Hidrocentrali Lešće

Dvjesto godina pod Frankopanima

Bitniju promjenu i bolju budućnost za Bosiljevo, ali i sve ostale lokalne samouprave u Hrvatskoj, vidim ponajprije u tome da država promijeni svoj odnos prema općinama i gradovima, kaže načelnik-volonter Josip Kasun

Stari dvorac na živoj stijeni

Samo jedan posjet Bosiljevu svakom je namjerniku dovoljan da i sam uoči skriveni dragulj od kojeg, na žalost, Bosiljevo za sada nema nikakve koristi, a moglo bi zarađivati lijepe novce i stvoriti ugled za kojeg bi se znalo i van granica Hrvatske. Naravno, riječ je o prekrasnom Starom gradu Bosiljevu kojeg su na „živoj stijeni“ još u feudalno doba sagradili plemeniša iz obitelji Frankopan. Brojni naraštaji obitelji Frankopan su više od dva stoljeća, vladali i živjeli u Bosiljevu a uredili su ga tako da bude lijep dvorac dostojan njihova ugleda i časti. Sve do kobnog 30. travnja 1671. godine kada posljednjom vlasniku Franu Krstu Frankopanu zajedno sa svakom Petrom Zrinski, odsjekoše glave u Bečkom Novom Mestu.

Njegovom smrću završila je loza Frankopana. Tada je nastala prekretnica za bosiljevački kraj kao i za ostale posjede u vlasništvu Zrinskih i Frankopana budući da su sva imanja konfiscirali i stavili na milost i nemilost upraviteljima.

Staro raskošno zdanje koje je nakon mnogih plemenitaša i velikaša služilo nakon Drugog svjetskog rata kao hotel i starački dom, danas je ne samo potpuno neiskorišteno, već sve više i više propada, a spas mu se, za sada, ne nazire. Nedavno je, govori nam načelnik Kasun, dvorac uknjižen u vlasništvo RH i što će sada biti dalje teško je reći: „Mi ćemo uskoro ići o toj temi razgovarati u Ured za upravljanje državnom imovinom kako bismo vidjeli ne samo što dalje, već i riješiti sve vezano uz naša stalna ulaganja budući da održavamo okoliš tog dvorca.

Kapelica Svete Ane u dvorcu Bosiljevo

Samo jedan posjet Bosiljevu svakom je namjerniku dovoljan da i sam uoči skriveni dragulj zapuštenog i opljačkanog frankopanskog dvorca od kojeg, na žalost, Bosiljevo za sada nema nikakve koristi

Katarina Zrinski

Josip Kasun prvi je mandat na čelu Općine Bosiljevo i tu dužnost obavlja volonterski. Prije toga u dva je mandata bio zamjenik načelnika i član Poglavarstva tako da je itekako upoznat sa stanjem na cijelom području Općine i dolazak na čelno mjesto prihvatio je zbog želje da pomogne u razvoju. Josip Kasun također je i predsjednik Općinske, a odnedavno i Županijske organizacije HSS-a na ovom području.

Od slavnih osoba rođenih u Bosiljevu najpoznatija je svakako Ana Katarina Zrinski, hrvatska velikašica i pjesnikinja, supruga Petra Zrinskog. Rođena je u Bosiljevu 1625. godine od oca Vuka II Krste Frankopana Tržakoga i Uršule Innhofer, Vukove druge supruge. U očevoj je kući dobila temeljito obrazovanje. Od majke je naučila je njemački, a poslije još mađarski, latinski i talijanski jezik. Udajom za Petra Zrinskog 1641. godine, nastavila je obrazovanje jer je kao i u očinskoj kući i u kući svoga muža imala na raspolaganju bogatu knjižnicu. Kao iznimno nadarena književnica u Ozlju je 1660. godine napisala molitvenik „Putni tovaruš“, a zatim ga je tiskala u Mlecima. Katarinu smatraju najučenijom ženom tog doba i najvećim ženskim imenom hrvatske književnosti 17. stoljeća. Poznati roman Eugena Kumičića – „Urota Zrinsko-Frankpanska“ - inspiriran je likom i djelom Katarine Zrinske.

Naravno, riječ je o objektu koji bi mogao puno značiti za razvoj cijelog ovog kraja jer bi bio veliki turistički mamac za sve. Mi kao lokalna samouprava tu smo nemoćni jer za obnovu dvorca treba jako puno novaca i nedvojbeno je da to može učiniti samo neki jaki investitor. Nama je čak manje bitno hoće li to biti država ili neki privatni ulagač, samo bismo voljeli da to bude što prije kako bi ovaj, po mnogima i najljepši dvorac u Hrvatskoj, bio otvoren javnosti“, rekao je Kasun.

Bez matične škole

Ono s čime Bosiljevo nema velikih problema je nezaposlenost. Naime, većina radno sposobnog stanovništva radi, dio njih u susjednoj Sloveniji, a ostali u pilanarstvu koje ovdje ima dugu tradiciju, njemačkoj tvrtci Mayer tekstil ili kod

obrtnika. Bosiljevo nema matičnu školu već dvije područne škole (Bosiljevo i Grabrok) pohađa ukupno 59 učenika, a dio djece školuje se i u Dugoj Resi, odnosno susjednoj Sloveniji gdje im rade roditelji. O zabavnom, sportskom i društvenom životu brine KUD „Frankopan“ koji čuva tradiciju i običaje svog kraja, a tri sportska društva organiziraju različite priredbe, natjecanja i druženja. U Općini djeluju i tri vatrogasna društva te Vatrogasna zajednica kojima se, ističe načelnik Kasun, nastoji pomagati i više no što zakonski okviri određuju, jer su bitni i kao zaštita od požara, ali i u drugim sličnim situacijama. Sve u svemu Bosiljevo je područje koje ima potencijale za bolje sutra, pogotovo prestane li se država maćehinski ponašati prema lokalnim samoupravama. ■■

Osim gospodarenja pomorskim dobrom i koncesijama, nemalo važna zadaća Upravnog odjela za pomorsko dobro, promet i veze jeste i poticanje ravnomjernog razvoja cestovnog, željezničkog, pomorskog i zračnog prometa na području cijele Županije

Zeleno plavi

Upravni odjel

Sredstva od koncesijskih naknada ulažu ponovo u pomorsko dobro tako da Županija kao osnivač 8 županijskih lučkih uprava aktivno sudjeluje u njihovom razvoju - pročelnica Nada Milošević

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Briga o gotovo tisuću kilometara cesta

Upravnog odjela za pomorsko dobro, promet i veze u svom djelokrugu poslova zadužen je za održavanje županijskih i lokalnih cesta na području PGŽ. Riječ je o ukupno 981,2 km - 568,2 km županijskih i 323 km lokalnih cesta.

Odjel posredstvom Županijske uprave za ceste usklađuje i koordinira njihovo ravnomjerno održavanje koje operativno provodi Rijeka-Cesta.d.d. U posljednje tri godine (2013. - 2015.) za redovno i izvanredno održavanje cesta iz županijskog proračuna je isplaćeno ukupno 18.411.725,57 kuna. U 2016. godini planirana su sredstva u iznosu 5.912.781,25 kuna. Sva uložena sredstva u svrhu su i podizanja razine sigurnosti za sve sudionike u prometu.

Kada bi se između jedanaest Upravnih Odjela koji funkcioniraju unutar Županije Primorsko-goranske trebao odabrati onaj na kojeg bi se mogao najviše odnositi naslov ovog magazina Zeleno i plavo, onda bi to bio Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze. Trenutačno u njemu rade 12 službenika uz očekivani početak rada i dva nova službenika od travnja 2016. kada bi Odjel bio popunjen sukladno propisanoj sistematizaciji.

Poslovi odjela su čitave skupine djelatnosti vezanih s jedne strane za promet i veze u kojoj dominiraju upravljanje i briga o kopненоj prometnoj infrastrukturi, te sustavu županijskih lučkih uprava. Jedna od složenijih djelatnosti vezana je za upravljanje pomorskim dobrom i dodijeli koncesija. S time u vezi tu su poslovi na stvaranju preduvjeta za uspostavu brodskih i hidroavionskih linija, odnosno hidroavionskog prometa. Odjel upravlja obalnim i morskim resursom a u njegovoj je ingerenciji i zaštita mora koju provodi stalnim nadzorom nad akvatorijem putem eko brodova. U svim tim aktivnostima neizostavna je suradnja i koordinacija rada s osam županijskih lučkih uprava te s Jadranskim edukativno-istraživačkim centrom za reagiranja na iznenadna onečišćenja mora (ATRAC).

Na kopnu, Odjel u suradnji sa Županijskom upravom za ceste, "Cesta-Rijeka" d.o.o i Zračnom lukom Rijeka, prati segment cestovnog prometa s naglaskom na sigurnosti prometa. Preduvjet za

to jeste održavanje lokalnih i županijskih cesta te podrška lokanim samoupravama u održavanju nerazvrstanih cesta. Što se zračnog prometa tiče Odjel pruža potporu stvaranju sigurnosno-tehničkih uvjeta na tragu pravila Schengena u Zračnoj luci Rijeka kojoj je Županija suosnivač sa 20 posto. U protekle tri godine zračnoj luci kao subjektu od posebnog gospodarskog i turističkog značaja, iz proračuna Županije odobrena je financijska potpora kroz razne oblike poticaja i ulaganja u ukupnom iznosu od 2.780.000 kuna.

Gospodarenje pomorskim dobrom

U razgovoru s pročelnicom Upravnog odjela za pomorsko dobro, promet i veze Nadom Milošević fokusiramo se na najkompleksniji posao kojeg Odjel obavlja. Riječ je o postupku utvrđivanja granica pomorskog dobra kao pretpostavke da se njime pravilno i po zakonu može gospodariti. Ukratko, utvrđivanje granice pomorskog dobra i njegov upis zemljišne knjige preduvjet je za pokretanje postupka davanja koncesije na korištenje pomorskog dobra nekoj pravnoj osobi.

Sam postupak utvrđivanja granica pomorskog dobra, ističe pročelnica Milošević, uključuje velik broj sudionika, od pravosudnih institucija, lokalne samouprave do Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture. Proces je složen i dugotrajan. Povjerenstvo za granice pomorskog dobra u Primorsko-goranskoj županiji donosi prijedlog granice a rješenjem ga potvrđuje Povjerenstvo Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture.

No unatoč brojnosti uključenih subjekata i složenost postupka utvrđivanja granice pomorskog dobra postigli smo dobre rezultate, istaknula je pročelnica. PGŽ ima 1.065 kilometra obalne linije, a mi smo došli do zavidnog broja od 495 kilometra granica, što nas svrstava u sam vrh u Hrvatskoj. Napominjemo da je 355,5 km utvrđenih granica pomorskog dobra, 112 kilometra u postupku pred Povjerenstvom Ministarstva i trenutno u radu 27 kilometara. Za poslove utvrđivanja, izradu geodetskih elaborata potrebnih za prijedlog granica pomorskog dobra te za izradu geodetskih elaborata utvrđenih granica pomorskog dobra za izvanlučko i lučko područje, sredstva se osiguravaju u Proračunu Primorsko-goranske županije. Od 2013. godine do kraja 2015. godine za spomenute aktivnosti utrošeno je cca 2,4 milijuna kuna.

U planiranju ovih aktivnosti Odjel surađuje sa lokalnim samoupravama kako bi se obradile one lokacije za koje postoji ili je izgledna gospodarska aktivnost. S time u vezi također jako je važno u postupku davanja koncesija da postoji i prostorno planska dokumentacija. Jer, kako kaže pročelnica Milošević, česti su slučajevi kada investitori s dobrom idejom i značajnim sredstvima ne mogu provesti svoju investiciju zbog navedenih činjenica.

Prihodi od koncesija ulog u pomorsko dobro

Županijske koncesije daju se na rok od 5 do najviše 20 godina. U Primorsko-goranskoj županiji, zaključno s 31. prosinca 2015. godine, dane su 93 koncesije na pomorskom dobru. To su koncesije za ribogojilišta - marikulturu, za luke posebne namjene - brodogradilišta, sidrišta, plaže. Koncesijska naknada se dijeli na trećine između RH, županije i grada, odnosno općine na čijem je području koncesija. U 2015. godini Županija je od koncesija ostvarila prihod od 23.254.000 kn, od čega je za Proračun Primorsko-goranske županije izdvojena trećina, odnosno 7.751.185 kuna. Ta se sredstva, naglašava pročelnica Nada Milošević, ulažu ponovo u pomorsko dobro tako da Županija kao osnivač 8 županijskih lučkih uprava aktivno sudjeluje u njihovom razvoju, projektima, te podupire sa cca 1,7 milijuna kuna projekte jedinica lokalne samouprave, na kojoj lučke uprave djeluju.

U travnju 1999. Županija je pristupila osnivanju 8 županijskih lučkih uprava. Svrha njihova osnivanja leži u namjeri uspostave decentraliziranog modela upravljanje lukama odnosno njihova približavanja lokalnim sredinama na kojima će djelovati. Županija kao osnivač, u ovom slučaju, ima aktivnu ulogu koordinatora, pojasnila je pročelnica Milošević. Svaka od luka otvorenih za javni promet određena je lučkim područjem, koje je definirano prostornim planovima lokalnih samouprava. Takva ta rješenja utječu na razvojne mogućnosti, prometnu povezanost, razine usluga. Dakle da bi sustav funkcionirao neophodna je suradnja Lučke uprave i lokalne sredine, a osnivač je uvijek tu da i financijski podrži velike razvojne projekte, kao i manje, jer je riječ o 103 luke otvorene za javni promet, te svaka zahtjeva svoje održavanje, dogradnju i poboljšanje.

Županijske lučke uprave također ostvaruju

značajne godišnje prihode. U protekle tri godine oni su narasli sa 30 na 60 milijuna kuna. Sav prihod županijskim lučkim upravama se vrati a trošenje tih sredstava je strogo namjensko. U lučka područja Primorsko-goranska županija je, kako je istaknula pročelnica Milošević, od 2013. godine do sada raspodijelila ukupno 24.479.042,58 kuna. Ta su sredstva u proteklom razdoblju uložena u realizaciju mnogobrojnih projekata, od izgradnje trajektnog pristaništa Valbiska, sanaciju Male Rive u luci Baška, te projekata podizanja kvalitete lučke infrastrukture u lukama otoka Lošinja, Cresa, Raba i Opatije. U cilju postizanja racionalnog ulaganja u luke na području Primorsko-goranske županije PGŽ je kao partner u projektu EA SEAWAY pokrenula izradu Master plana razvoja luka otvorenih za javni promet od županijskog i lokalnog značaja. S time u vezi uslijedit će i njihova kategorizacija na lokalne i županijske što će omogućiti jasan i točan pregled koristi i troškova ulaganja u razdoblju do 2030. godine. Sustav ŽLU u Županiji održiv je sustav upravljanja lukama, zaključuje pročelnica Milošević. Njime se omogućio konstantan razvoj, povećanje prihoda te izdašnije ulaganje u luke, što u konačnici rezultira većim brojem vezova, boljom uslugom prvenstveno domicilnom stanovništvu.

Prometna povezanost unutar Županije

Nemalo važna zadaća Upravnog odjel za pomorsko dobro, promet i veze jeste i poticanje ravnomjernog razvoja cestovnog, željezničkog, pomorskog i zračnog promet na području Županije. Svrha toga jeste što bolje prometno povezati jedinica lokalne samouprave sa sjedištem Županije. S time u vezi u Odjelu ističu aktivnosti na poticanju javnog prijevoza u linijskom obalnom pomorskom prometu na području Županije. Njime se želi poboljšati pomorsko prometno povezivanje naseljenih otoka i naselja na kopnu te otoka međusobno. U suradnji s Agencijom za obalni linijski pomorski promet u pripremi je utvrđivanje jedne županijske linije Crikvenica - Šilo i jedne međuzupanijske linije Rab (luka Rab) - Lun (Pag - luka Tovarnele) obje kao cjelogodišnje, putničkom brodicom. ■■

Županijske koncesije daju se na rok od 5 do najviše 20 godina. U PGŽ su do konca 2015. dane 93 koncesije na pomorskom dobru - radovi u Opatiji

Rekonstrukcija ceste Lič - Lukovo

Pomoć Gorskom kotaru

Odlukama Župana subvencionira se županijski linijski javni cestovni prijevoz putnika, a sredstva se raspoređuju isključivo jedinicama lokalne samouprave na čijem području su za stanovnike zahtjevniji uvjeti za život. Prvenstveno se to odnosi na područje Gorskog kotara kojem je u zadnje tri godine za subvencioniranje linijskog prijevoza isplaćeno 941.750 kn.

mi je pripreme još od 2003. godine, bio je stalno prisutan u mojoj karijeri. Nažalost, socijalni status mi nije bio sjajan, moji roditelji su se rastali, živjeli smo u prognaništvu niz godina, čak do 2001. godine, mama se borila za svaku kunu da prehrani nas četiri cure. Bio je to težak život. Nakon Budimpešte i Europskog prvenstva u 50-metarskim bazenima, gdje sam jako loše plivala, Bobče mi je predložio da dođem u Rijeku raditi s njim. Vidio je u meni talent, da mogu biti najbolja u ovome što radim. Ja sam mu neizmjereno zahvalna što je jako puno dobrih stvari napravio za mene.

Sanjin povratak medaljama

Napisao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FBIJAN

Jednoga dana vidim se u Rijeci s novim generacijama i mladim naraštajem na bazenu. To je ono najljepše na svijetu što čovjek može raditi, talentirane plivače dovoditi do rezultata koje smo mi imali. Kao natjecateljici, prvi cilj mi je Europsko prvenstvo u Londonu

Sanja Jovanović i Đurđica Bjedov. Sasvim sigurno dvije najbolje hrvatske plivačice svih vremena. Legendarna Splićanka oduševila je zlatom i srebrom u prsnom stilu na Olimpijskim igrama u Meksiku 1968. godine, dok danas 29-godišnja Dubrovkinja s riječkom adresom već više od desetljeća spada u sam svjetski vrh lednog stila. Članica Primorja u karijeri je osvojila ravno 20 medalja na velikim natjecanjima, od svjetskih i europskih prvenstava do Mediteranskih igara. Krajem 2015. godine na Europskom prvenstvu u 25-metarskim bazenima u izraelskoj Netanyji okitila se broncom na 50 metara leđno, potvrdivši da i dalje pripada eliti iako se u tri godine unazad na postolje penjala samo 2013. godine kako bi primila zlatnu medalju na Mediteranskim igrama u turskom Mersinu.

- Moj povratak medaljama vezan je uz promjenu trenera budući da sam prošlog ljeta nakon Svjetskog prvenstva u Kazanju prekinula suradnju sa svojim dugogodišnjim trenerom Dimitrom Bobevom. Došlo je do zasićenja, sve što mi je pričao primala sam olako i zato su rezultati patili. Iako u Rusiji nisam ostvarila rezultat kojim bismo bili zadovoljni, on je smatrao da u meni ima još dosta rezervi te mi je predložio da bih mogla trenirati s Mićom Miloševićem. Rad s Mićom se zaista pokazao jako dobar, u Izraelu sam plivala 26.45 sekundi, što je moj najbolji rezultat u karijeri otkad su ukinuta plivačka odijela.

Bijeg od trauma

Svojom devetom medaljom na europskim prvenstvima u 25-metarskim bazenima, a među njima je čak pet zlatnih, Sanja je dokazala da nije bivša.

- Nisam bivša, još uvijek sam sadašnja, a možda i buduća... Kazanj je bila prekretnica, smatrala sam da 50 slobodno mogu isplivati puno bolje, za to sam bila tri tjedna u Americi na visinskim pripremama, pokazatelji na treninzima su bili da sam u jako dobroj formi. I Bobče i ja smo bili krivi za neuspjeh. Razišli smo se prijateljski, ostavili si vrata otvorena i evo danas opet radimo zajedno, nakon što je Mićo otišao raditi u Tursku. Nadam se da nam je ova kraća pauza donijela osvježenje, zasad je sve u redu.

S Bobevom stalna suradnja traje od 2006. godine. Prije njega nije se mogla ustaliti kod jednog trenera, a imala je u to doba i dosta životnih poteškoća.

- Ja sam s Bobčetom imala i ranije suradnju, vodio

Osim trenera, u to doba Sanji je na neki način trebao i psiholog.

- Apsolutno, jer kad ste dijete rastavljenih roditelja i kad ste dijete koje je prošlo rat i kad ste dijete izbjeglištva, normalno je da imate razno-razne traume. Nažalost, ljudi koji su sa mnom radili nisu imali razumijevanje za moju životnu situaciju. Bila sam dijete u fazi razvoja, u pubertetu, i sa mnom je trebalo jako puno razgovarati. Kasnije sam, i uz rad s Bobčetom, sazrela, ali najviše sam sazrela 2010. godine kad sam izgubila majku, a oca sam izgubila godinu kasnije. Našla sam se u situaciji kad se nisam više mogla osloniti na roditelje i morala sam preko noći sve uzeti u svoje ruke, postala sam ovisna sama o sebi. To me je napravilo boljim, jačim i kvalitetnijim čovjekom. U svakom zlu ima neko dobro.

Mogao bi se snimiti film

Kad je počela raditi s Bobevom, trenirala je u Rijeci, ali još uvijek kao članica Juga, u Primorje je prešla tek kasnije.

- Do 2008. godine sam radila s njim u Rijeci, a onda smo odlučili nastaviti trenirati u Dubrovniku. Ja sam imala bolesnu majku i željela sam biti više uz nju, svaki dan s njom značio mi je jako puno. Bobče je pak imao svoje probleme, tako da je bilo najbolje da budemo u Dubrovniku. Vratili smo se u Rijeku nakon što mi je majka umrla 2010. godine, a članica Primorja sam postala u travnju 2011. godine. Promjena je bila logična jer Rijeka je oduvijek bila dio mene, tu sam puno radila, tu sam se uvijek osjećala kao kod kuće.

Imala je ponuda za studiranje i plivanje iz Amerike, zašto nije nikad otišla?

- Obiteljski razlozi su prevladali da ostanem ovdje budući da su pozivi dolazili u vrijeme kad smo se borili doslovno za feticu kruha. Ne smijem zaboraviti Roberta Josipa Manestra, prvog čovjeka koji je bio zadužen za moj marketing i koji je tražio na sve strane sponzore da mi se pomogne. Imala sam nepunih 16 godina kad sam potpisala svoj prvi sponzorski ugovor s Voćkom, odnosno Lurom Luke Rajića. U to vrijeme su počeli moji dobri rezultati, poput europske bronce na 200 leđno u 50-metarskim bazenima, pa dva srebra i bronce na Mediteranskim igrama, i sponzori su bili zainteresirani za mladu i talentiranu plivačicu. Dolazilo je puno ponuda iz Amerike, ali meni je u to doba bio važniji novac da prehranim svoju obitelj nego da se idem školovati.

Uslijedilo je Sanjino „zlatno“ razdoblje od 2007.

Ovo što mi imamo u Rijeci ima malo koji plivački kompleks ne samo u Europi, nego ni u svijetu

do 2010. godine, kad je osvajala svjetska i europska zlata i čak četiri puta rušila svjetske rekorde, što svoje, što tuđe, onaj zadnji je potrajao dobrih pet godina.

- Bilo je to prekrasno doba u sportskom smislu, ali i dosta stresno jer su očekivanja od mene bila jako velika, da svaki put osvajam zlata i obaram svjetske rekorde. U svemu tome je jako puno rada, odricanja, prolivenih suza, bilo je to teško razdoblje o kojemu bi se mogao snimiti film. Ali isplatilo se, jer kad vidiš rezultat na semaforu, zaboraviš na sve te suze i bolove. Meni je do danas ostao drugi rezultat svih vremena na 50 leđno, još uvijek sam aktualna europska rekorderka. Ali rekordi su da se ruše, to je normalno.

Smjena generacija

U svim tim silnim uspjesima bazen na Kantridi ima veliku ulogu, tu je osvojila dvije zlatne europske medalje 2008. godine.

- To mi je najdraže europsko prvenstvo, plivala sam pred svojom publikom, tu me posljednji put na velikom natjecanju uživo gledala moja mama. Bilo mi je prekrasno tih dana. Oborila sam europski rekord na 100 leđno, bila zlatna, oborila sam svjetski rekord na 50 leđno, bila zlatna, mislim da je to bio moj najveći uspjeh u karijeri u 25-metarskim bazenima na europskim prvenstvima.

U 25-metarskim bazenima se osjeća kao u „svom dvorištu“. Zašto je u njima toliko uspješnija nego u 50-metarskim?

- Neki plivači imaju bolje predispozicije za velike bazene, neki pak za male. Ali ne smijemo zaboraviti da je moja prva medalja bila u 50-metarskom bazenu, bronca na Europskom prvenstvu u Madridu na 200 leđno 2004. godine i bila sam polufinalistica Olimpijskih igara iste godine u Ateni, isto na 200 leđno. Krenula sam sa srednjim prugama, kasnije sam došla na sprinterske. Da su mi se neke stvari bolje psihološki posložile, bila bih jednako dobra i u 50-metarskom bazenu. Uvijek sam imala neki strah hoću li to moći izdržati i hoće li me boljeti ako plivam dulje staze, a ima takvih situacija kad te od umora sve stisne, kad ne možeš izaći iz vode od boli. To se svakom sportašu dogodi. I meni se znalo dogoditi da mi se sve zacrni, da dođem u neki crni tunel i da ništa ne vidim.

Uvjetima u Rijeci je jako zadovoljna, pogotovo otkad su izgrađeni novi bazeni. Ipak, ostaje dojam da su rezultati i u Primorju i u hrvatskom plivanju nešto lošiji posljednjih godina, usprkos tim gotovo savršenim uvjetima.

- Ovo što mi imamo u Rijeci ima malo koji plivački kompleks ne samo u Europi, nego ni u svijetu. Sve više reprezentacija je zainteresirano doći ovdje na pripreme, lani nam je ovdje bila i američka reprezentacija, ona najjača, s Ryanom Lochteom. A što se tiče rezultata, očito je došlo do smjene generacija, kad stara garda odlazi, a mladi tek dolaze. Treba sve skupa posložiti i izrealizirati. Činjenica je da taj prijelaz dugo traje, odgovor na to treba dati struka. Kad jednog dana budem u toj ulozi, moći ću komentirati kako se radi, kad usporedim kako drugi rade.

O Rijju ne mislim, prvi cilj je London

Namjerava postati trenerica, priprema se za tu ulogu, studira plivanje na Kineziološkom fakultetu u Splitu.

- Upisala sam taj smjer jer to izuzetno volim, jer se ubrzo vidim u Rijeci s novim generacijama i mladim naraštajem na bazenu. To je ono najljepše na svijetu što čovjek može raditi, talentirane plivače dovoditi do rezultata koje smo mi imali.

Koliko još namjerava ostati u plivanju kao natjecateljica?

- Meni je sada prvi cilj Europsko prvenstvo u Londonu u svibnju. Ljudi me često pitaju što mislim za Olimpijske igre u Rijju. Zasad nema Rija, zato što nemam A normu. Sad moram gledati prema Londonu da bih se mogla kvalificirati za Rio. Moja realnost je približiti se A normi, ali ne želim otići na Olimpijske igre i biti 30. ili 40. samo da bih vidjela Rio de Janeiro. Ako idem tamo, onda se želim boriti barem za polufinale, ako ne i za finale ili medalju. Imam tri Olimpijske igre iza sebe, ne moram ništa forsirati. Ako u Londonu napravim dobar rezultat, onda se mogu spremati za Rio, ali ako ne budem dobro plivala, onda ćemo pričati kako i što dalje. ■■

Bilo je svega; rada, odricanja, prolivenih suza, ali kad vidiš rezultat na semaforu, zaboraviš na sve te suze i bolove

Postala sam prava Riječanka

Koliko vremena danas provodi u Rijeci, a koliko u Dubrovniku?
- Iskreno, u Dubrovniku sam vrlo rijetko, sada sam stalno u Rijeci. Otkad je mama umrla, više nemam neku želju ići dalje iz razloga što imam puno tužnih sjećanja na nju i ne osjećam se dobro. U Rijeci mi je prelijepo, prekrasni su ljudi, postala sam prava Riječanka.

Toni trenira šest do sedam puta tjedno, ponekad i dva puta dnevno. Na tjednoj bazi radi između 80 i 110 kilometara

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Najteži trenutak utrke doživio sam nakon punih trideset sati kretanja, na drugom od tri posljednja vrha, tri „brutalna“ uspona i spusta. Nije me slomila ni naporna staza, niti dvije noći provedene na stazi, niti bol u koljenu koja me pratila više od dvadeset sati, ali tada su krenule halucinacije koje su trajale preko sat i pol. Iskreno, niti u jednom trenutku nisam pomislio

Svestrani sportaš, koji se uz trčanje bavi i planinarenjem, a dugo godina branio je i boje NK Lovran, ne poznaje predaju – jednako kao što nije htio odustati na najtežem usponu Mont Blanca, tako ga na odustajanje od sporta nije primorala niti teška nesreća iz koje je izašao živ, ali sa stopostotnim invaliditetom

Tajna volje

Tonija Družete

odustati, ali taj sam period jako teško prebrodilo – puls mi je bio nikakav, gazio sam po grotama i pod nogama vidio lica ljudi – političara, filmskih zvijezda, stripovskih junaka, nevjerojatan osjećaj, govori Toni Družeta o svom iskustvu na Ultra Trail du Mont Blanc, francuskoj utrci koja nosi „ekskluzivni epitet“ najteže na svijetu, a koju je završio sredinom kolovoza prošle godine, kao prvi Hrvat s invaliditetom kojem je uspio taj nevjerojatan podvig i pobjeda snage ljudskog duha nad „slabošću“ tijela.

Iscrpljen grčevima i bolovima u koljenima, izmoren od halucinacija i pospanošću te šiban vjetrom i hladnoćom, Družeta je utrku završio za 37 sati, 40 minuta i 38 sekundi trčanja tijekom kojih je prošao ukupno 170 kilometara, brojnim gorskim prijevojima iznad 2.500 metara nadmorske visine. Od 2.300 ljudi na startu, utrku je završilo manje od 1.600. Među njima, Družeta je bio 455. Bio je to jedan od vrhunaca dosad najuspješnije natjecateljske sezone lovranskog sportaša koji se posvetio ekstremnim trkačkim disciplinama kao član SRK Alba Labin.

Brdske utrke, trekking, maratoni

No, za ovu godinu Družeta planira još i veći i značajniji uspjeh, koji je san svakog sportaša – nastup na Olimpijskim igrama u Riju, zbog čega je odlučio i promijeniti svoj „sportski izričaj“ i posvetiti se drugoprugaškim umjesto ekstremnim stazama, odnosno zamijenitu „ultra“ maratonima i polumaratonima.

- Od 2013. godine član sam Atletskog kluba „Srce“, za osobe sa invaliditetom Rijeka, te sam 2014. i 2015. nastupao na Državnom ekipnom prvenstvu u atletici za OSI, kao i na Croatia Open-u. Discipline koje sam trčao na ta 4 sportska događaja su 400 metara i 1500 metara. Nakon utrke na Mont Blancu, rujnu prošle godine

godine, u dogovoru sa trenerima Damirom Mesecom i Nives Krošnjar odlučio sam trenirati i trčati cestovni maraton, te pokušati ostvariti „A normu“ za Paraolimpijske igre, koje se održavaju u rujnu 2016. godine u Brazilu, ističe Družeta, kojem je u prosincu dodijeljeno posebno priznanje za postignute izuzetne rezultate na dodjeli priznanja za najbolje sportaše Općine Lovran u 2015. godini.

A rezultati koji su ga doveli do toga uključivali su nastup na petnaestak zahtjevnih brdskih utrka, trekkinga, polumaratonu i maratona. Tijekom protekle godine, uz Ultra Trail du Mont Blanc, otrčao je utrke Istra Trek dužine 50 kilometara, Grobnik trek dužine 45 kilometara, Hahlići Trail dužine 45 kilometara, Fužinarski polumaraton, Lavaredo Ultra Trail dužine 119 kilometara, Jahorina Ultra Trail dužine 114 kilometara, Zagreb marathon, Ljubljanski maraton, polumaraton Starek Zagreb i Adria Advent Marathon Crikvenica, a jedina utrka koju nije uspio završiti bila je 170 kilometara duga ultra trail utrka 100 milja Istre, koja je vezana uz Lovran. Naime, od pet različitih trasa, od kojih je ova od 170 kilometara najduža, ona dužine 105 kilometara kreće upravo iz Lovrana. Uza sve to, Družeta se prošle godine okitio i titulom državnog prvaka u kategorijama utrke na 400 i 1.500 metara, te dao svoj doprinos atletskom klubu „Srce“ koji je postao ekipni prvak Hrvatske nakon desetljeća dominacije AK Agram iz Zagreba. I 2016. godinu započeo je novim uspjesima, polumaratonima u Turopolju i Splitu na kojima je popravio svoju „trkačku statistiku“ i ostvario odlična vremena, plasiravši se među deset najboljih sportaša u kategoriji trkača iznad 35 godina te u Splitu na ukupno 53. mjesto od 1.100 trkača koji su stigli do cilja.

Stradao od zaostale talijanske bombe

Svestrani sportaš, koji se uz trčanje bavi i planinarenjem, a dugo godina branio je i boje Nogometnog kluba Lovran, ne poznaje predaju – jednako kao što nije htio odustati na onom najtežem usponu Mont Blanca, tako ga na odustajanje od sporta nije primorala niti teška i opasna nesreća iz koje je izašao živ, ali sa stopostotnim invaliditetom. Kao šesnaestogodišnjak, našao je talijansku bombu zaostalu iz Drugog svjetskog rata, uslijed čije eksplozije je ostao bez lijeve šake, malog prsta i kažiprsta na desnoj ruci, uz gubitak vida na desnom oku. Usprkos ozljedama, sportom se nastavio baviti jednako intenzivno kao i do tada.

- Sport predstavlja moj stil života još od osnovnoškolskih dana, otkako sam sa 10 godina počeo amaterski trenirati i igrati nogomet u kojem sam ostao punih dvadeset godina. Nakon toga sam počeo rekreativno trčati na treking utrkama. U jesen 2013. godine krenuo sam se poluprofesionalno baviti brdskim (trail) trčanjem pod nadzorom trenera Damir Meseca.

Nastup na Paraolimpijadi bio bi vrhunac moje sportske karijere, a iako neće u 2016. godini biti toliko utrka koliko u prošloj, želja da istrčim „A normu“ zahtijevat će dobre i naporne pripreme, ali i pomoć sponzora, govori Družeta, svjestan da ga očekuje „paklenih“ pola godine priprema. Zato se, uz redovita natjecanja, svakodnevno posvećuje brušenju forme.

- Treniram šest ili sedam puta tjedno, ponekad to bude i dva puta dnevno. Na tjednoj bazi radim između 80 i 110 kilometara. Preko tjedna najčešće trčim na ruti od Medveje do Opatije i natrag u Medveju, a najjači trening radim nedjeljom – oko 30 kilometara u komadu – i tada trčim od Medveje do Kantride i natrag. Jednom ili dvaput tjedno u Thalassoterapiji Opatija imam treninge snage, a također jednom ili dvaput tjedno na stadionu Kantrida radim intervalne treninge brzine, otkriva Družeta svoj trenažni proces, ali i još jedan detalj o svom sportskom duhu. Naime, od napornih utrka i treninga „odmara“ se – planinarenjem, kao član lovranskog Planinarskog društva Knezgrad, u kojem je početkom 2015. godine izabran i na funkciju potpredsjednika. Stoga često „luta“ učakarskim šumama, jer u njima, ističe, „čovjek može očistiti glavu od misli i naći svoj mir“. ■■

Preko tjedna najčešće trči na ruti od Medveje do Opatije i natrag u Medveju

Cilj za 2016. - u cestovnom maratону pokušati ostvariti „A normu“ za Paraolimpijske igre koje se održavaju u rujnu u Brazilu

Zahvalnost na podršci

- Ovaj put sportaša je ponekad izuzetno zahtjevan i ne bih ga mogao živjeti bez podrške. Zato se želim zahvaliti svojoj mami Zorki, bratu Rinotu i svojoj rodbini i prijateljima na podršci, kao i medijima i sponzorima na promociji. Također i Sportskom savezu za osobe s invaliditetom grada Rijeke koji je u meni prepoznao potencijal i pružio mi priliku da se izborim za nastup u Rio de Janeiru na Paraolimpijadi.

Na Ultra Trail du Mont Blanc koja nosi epitet najteže na svijetu, prvi je Hrvat s invaliditetom kojem je uspio taj nevjerojatni podvig

Prava bodulska konoba na slikovitoj Placi

Ono što ovaj lokal čini drugačijim od drugih jest i to da uz kvalitetnu riblju odnosno morsku gastronomiju u ponudi imaju vlastita vina iz obiteljskog vionograda, kvalitetnu domaću kapljicu kojom se ponose jednako koliko i hranom koju spravljaju

Konoba "Ulikva"
Put Dubca 20, Omišalj
Tel. 051/841-004
radno vrijeme: 9-23 (svakodnevno)

Napisao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Vinogradari i vinari

Na Krku nije, niti je ikad bio problem naći kvalitetne namirnice. Ima tu i dobre ribe, i kvalitetnog krčkog sira, maslinovog ulja, pršuta ali i domaćeg povrća, naglašava Toić pohvalivši nam se pri tom da u red onog što uopće ne mora tražiti nedvojbeno spada - vino. "Već se dulji niz godina bavim vinogradarstvom i vinarstvom. Vinograd sam naslijedio od deda i danas zapravo još jedini "tendim" takav nasad na području Omišaljskog polja", otkriva nam naš sugovornik. "Član sam udruge malih krčkih vinara "Bukaleta" a iz moga vinograda na stolove svojih gostiju stavljam cijeli niz kvalitetnih vina crnih sorti poput merlota, cabernet sauvignona, syraha te nešto sansigota. Jednako tako, sam proizvodim i žlahtinu kao i malvaziju, iako ne od grožđa iz svog vinograda već od grožđa kojeg kupujem u Vrbniku odono u Istri."

Omišaljska konoba "Ulikva" jedno je od onih mjesta za koje se, barem kad je u pitanju kvalitetno iće i piće, s punim pravom može reći da na njega uvijek možete računati. Nevelika konoba smještena u samom središtu najsjevernijeg krčkog mjesta, na slikovitoj Placi, tik uz omišaljsku župnu crkvu već je dulji niz godina omiljeno sastajalište Omišljana ali i svih "gostujućih" poklonika nepretenciozne ali i kvalitetne, redom domaće hrane, a ono na čemu "Ulikva" već dugo gradi svoj imidž nedvojbeno je dnevno svježa riba po čijoj je ponudi, s razlogom, na više no dobrom glasu. Već punih 19 godina "Ulikvinu" kuhinju na svojim leđima nosi iskusni bodulski kuhar, 40-godišnji Željko Toić, kulinarski znalac koji je nakon završene ugostiteljske škole u Opatiji svoj zanat pekao i ispekao u njezičkoj "Rivici".

Ulazak u "privatne vode" odnosno vođenje vlastitog ugostiteljskog objekta nekako se, nakon

Na Boduliji su nadaleko poznate domaće šurlice, makaruni ili njoki - tjestenina koja najbolje ide s domaćim žgvcetom

Uvijek spreman za gosta - Željko Toić

godina rada u "tuđim kuhinjama", nametnulo sam po sebi i unatoč tome što je vođenje vlastite konobe često težak i naporan posao, nikad nisam zažalio, objasnio nam je na početku naše čakule Toić naglasivši da je ono čime se već gotovo puna dva desetljeća bavi posao koji voli raditi i bez kojeg ne bi mogao.

- Konoba koju vodim zajedno sa svojim roditeljima krenula je skromno, ali malo-pomalo uspjeli smo se izboriti za svoje mjesto pod suncem i stvoriti obiteljski posao kojim se, vjerujem s razlogom, ponosimo, nastavlja naš sugovornik. Ono što ovaj lokal čini drugačijim od drugih jest i to da uz kvalitetnu riblju odnosno morsku gastronomiju u ponudi imamo vlastita vina iz našeg obiteljskog vionograda, kvalitetnu domaću kapljicu kojom se, priznaje Toić, ponosi jednako koliko i hranom koju spravlja.

Otvoreno cijele godine

Riba koju nudimo isključivo je friška, ona prethodne noći ulovljena koju uvijek dobavljamo od domaćih, nama dobro znanih ribara. Stoga se za našu gastro-ponudu u punom smislu riječi može reći da je domaća, jednako kao i da ovisi o onome što se tog dana lovilo. Inzistiranje na takvoj ponudi čini nas pravom primorskom ili bolje rečeno bodulskom konobom, mjestom na kojemu se kvalitetna riba spravlja na način kako to oduvijek kod kuće čine naše majke ili bake, onako "rustikalno". Jednostavnost i kvaliteta osnova je naše ponude pa se riba u nas spravlja isključivo na tradicionalne načine, sa žara, frigana, na brudet... Iako su riba i riblji odnosno morski specijaliteti osnova naše gastro-ponude, ne bježimo ni od svega ostalog, kvalitetnog i domaćeg, posebice u

Na omišaljskoj Placi

Konoba "Ulikva" je zbog svog smještaja na glavnom mjesnom trgu, silom prilika, nezaobilazan dio svih kulturnih odnosno zabavnih manifestacija koje se odvijaju na omišaljskoj Placi. - Tako nekako ispada da niti jedno događanje koje se ovdje zbiva ne prolazi bez nas pa se tako naš terasa, a ponekad i izdvojeni ugostiteljski pult, uvijek iznova uklapa u ponudu manifestacija koje organiziraju Općina ili pak TZO Omišalj - poput Stomorine, Kreka ili pak ne tako davno ondje organiziranog karnevalskog gastro događanja "Bijak fest" ali i svih ostalih tradicionalnih, pučkih manifestacija.

*Rustikalni
ambijent prave
primorske konobe*

smislu sezonske ponude pa se tako u proljetnim mjesecima u Ulikvi može naći i ponuda domaćih delicija od krčke janjetine, jednako kao i sve ono po čemu je Bodulija nadaleko poznata a to su domaće šurlice, makaruni ili njoki - tjestenina koja najbolje ide s domaćim žgvcetom. U sezonskoj smo ponudi jaki i u ponudi jela na bazi šparoga, broskve, jednako kao i liganja, sipa ili pak rombova - ribe koja je upravo proteklih tjedana imala svoju sezonu, objašnjava nam Toić.

Konoba "Ulikva" radi kroz cijelu godinu. Za razliku od dobrog djela krčkih ugostitelja, Toići ne misle da je njihov rad isplativ samo u sezoni odnosno ljetnim mjesecima kad se na tom turizmu okrenutom otoku u lokalima traži mjesto više.

- Iako intenzitet rada u zimi niti izbliza nije jednak onom ljetnom, držim da za posao ove vrste uvijek ima prostora. Naša konoba nije velika pa se tako i zimi u njenoj ugodnoj unutrašnjosti uvijek mjesta nađe za dvadesetak posjetitelja dok se u onom toplijem djelu godine "proširimo" i na terasu na kojoj, upravo ovdje na Placi, mjesta ima za dodatnih četrdesetak gostiju. Zatvaramo vrata jedino u studenom kad koristimo zasluženi godišnji odmor, obrazlaže nam iskusni omišaljski ugostitelj naglašavajući i da je u zimskim mjesecima Ulikva "van pogona" tek ponedjeljkom popodne.

I zbog jednog gosta se isplati raditi

Obiteljski posao podrazumijeva da svi članovi obitelji žive s njim pa smo tako i svi mi uvijek tu negdje, u ili oko ove konobe zbog čega nam je niti nema smisla zatvarati. I zbog jednog se gosta, po meni, isplati raditi jer je to naš način života, zaključuje Toić.

- Omišalj sam po sebi nije jedno od jačih turističkih središta ovog otoka zbog čega, posebice ne ovdje, daleko od mora, i ne možemo

baš računati na neke šetače ili prolaznike već ponajprije na domaće ljude, navikle na našu ponudu, ali i one koji do nas dolaze po vlastitom iskustvu ili pak preporuci. U tom je smislu uvijek važno biti tu, spreman i na raspolaganju, koliko god to ponekad bilo teško i zahtjevno, priznaje Toić navodeći da baš nikad, pa ni u najtišem i najpustijem djelu zime, sebi ne dozvoljava da "u pripremi" nema kilu ili dvije friške ribe spremne za svakog, pa i onog slučajnog gosta. Slijedeći istu filozofiju jednostavnog, domaćeg, svježeg i sezonalnog posjetitelja "Ulikve" u čarima bodulske gastronomije mogu uživati i kad su slastice u pitanju pa se tako u ponudi spomenute konobe mogu naći tradicionalni presneci - kolači od domaćeg sira, jednako kao i rafioli (zimi) odnosno frite ili pak kroštuli, ali i štrudle s domaćim sirom. Sve u svemu, zaključuje Željko Toić, "Ulikva" je za mnoge njene goste svojevrsan produžetak njihova doma, mjesto gdje će se uvijek osjećati kao kod svoje kuće, kako zbog ozračja tako i onog što im se nađe na stolu. ■■

*Toići su vinogradari
- crni Bedući*

Recept za rafirole:

*Za tijesto: 80 dag brašna, dva jaja, 10 dag šećera, 10 dag masnoće, mlake vode i prstohvat soli.
Za nadjev: 50 dag prezle, 30 dag domaćeg ribanog sira, 20 dag šećera, 2 vanilin šećera i naribane korice dva limuna.*

U 6 dcl vode rastopiti 3 žlice masti te time "ofuriti" prezlu i ostale sastojke kako bi se dobila smjesa za punjenje. Zamijesiti tijesto i tanko ga razvaljati te uz pomoć malog tanjurića napraviti krugove koji se potom pune dobivenom smjesom. Preklopljene rafirole zatvoriti stiskanjem odnosno motanjem rubova tijesta (ručno ili uz pomoć vilice) te potom kratko pržiti u dubokom, zagrijanom ulju. Prije služenja posipati šećerom u prahu.

5 pitanja

Dražen Turina Šajeta

Opatija

Razgovarao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Dražen Turina Šajeta prisutan je u svim oblicima medija. Na Radio Rijeci već dvije godine ima emisiju „Šajetimana Historica“ posvećenu „retro“ materijalu, glazbena karijera traje mu već 26 godina, na Radio Puli u suradnji s Kristijanom Nemetom tri sata subotom „maltretira“ slušatelje u emisiji „Šajetar“, a javlja se i sa stranica lokalnih listova poput Lista Opatija gdje komentira aktualne događaje u gradu u kojem živi. Kao autor i glazbenik iskušao se u mnoštvu glazbenih stilova, no njegov osobni stil uvijek je ostao nepromijenjen i temeljen na britkom humoru i duhovitim opservacijama.

1

Kako je Dražen Turina postao Šajeta?

- Oduvijek sam nonšalantan u životu, uvijek žurim i kasnim, i preko nekoliko puta su ljudi za mene rekli „viš ga, pasal je ko šajeta“. To mi je bila super riječ. Kad smo radili prvi bend, ja sam htio da se zovemo Capra d'Oro, jer sam s Kozjeg brega, ali furka je u to vrijeme bio Franci Blašković. Mi smo tada još bili generacija koja je bila luda za stripovima, a on je bio moj idol i furao se na Winnetoua, imao perjanicu na nastupima. Ja sam onda uzeo to kao indijansko ime – Grom ili Munja, ispao sam kao plemenski poglavica, a pleme je bilo Capra d'Oro. S druge strane u životu često pokušavam objasniti čime se bavim, pa

mi to Šajeta dobro dođe, jer mogu reći da sam „iluminat“: dolazim iz vedra neba, dolazim svjetlo i imam blitz-krieg tehnike nastupa.

2

Doista, kad se dotaknemo toga čime se baviš, lista je stvarno poduga. Novinar, radijski voditelj, pjevač, zabavljač, kantautor, komičar, tekstopisac, komentator... Ima li nešto čime bi se htio baviti, a da nisi uspio? Osim montiranja klima-uređaja?

- Htio sam se baviti montiranjem klima-uređaja, to bi bio najunosniji dio mojih vještina. Ali, zapravo, ja sam odmah odlučio da ću biti rock-zvijezda. Kad smo dobili knjižice za profesionalnu orijentaciju u osnovnoj školi, na prvoj strani je bio naputak da se uozbiljimo jer da nikad nećemo zaraditi velike novce kao nogometaši ili rock-zvijezde. I već tada sam rekao, „e, baš ću to“! Jer taj neki inat koji imam cijeli život me tjera, a kako me trener osobno zamolio da napustim teren NK Opatije jer sam bio katastrofa i jedini sam išao na produženu nastavu iz tjelesnog u svojoj osnovnoj školi, tako mi je punk ostao kao jedina opcija. Ima

Jezičinom možeš dovesti

ta legenda koja i danas kruži da se „punk lako svira“ i da to može svatko, a s riječima još od vrtića nikad nisam imao problema i tekstova sam uvijek imao na bacanje, pa sam se tako već u ranoj dobi odredio. A kad sam ja kretao u glazbi, onda je još bila važna ideja. Iako smo mi u razredu svi bili frendovi, bili smo strogo podijeljeni po pitanju glazbe – govori se o Tehničkom školskom centru Rijeka, legendarnom TŠC na Krnjevu – tu su bili punkeri, hevimetali... Otpočetak sam počeo pratiti politiku, imati prosvjedne pjesme, kao društvene komentare, pa su i te druge aktivnosti proizašle iz tog istog lijevka. Branko Mijić me pitao ako bih pisao za novine, ali sam ja to i ranije htio. Zapravo, razmišljao sam o tome da postanem novinar, ali sam imao tako grozne ocjene da tom smjeru nisam mogao ni primirisati. I ti drugi kantautor i uvijek nekog boga pišu – dal' Bob Dylan, Nick Cave ili Balašević. Kako je pisana riječ blizu proze – malo se više napiše pa to prođe, tu su rečenice barem u jednom redu, a s rimama je puno teže ako nisi Vjekoslava Huljić – pa i mnoge moje pjesme imaju i prologe i epiloge, pa čak i nastavke, tako mi nije bilo teško prebaciti se na pisanje. Još jedna stvar kod kantautora je bitna:

oni su neumjereni u najavljivanju svojih pjesama, mogu je najavljivati i objašnjavati puno dulje nego što stvar zapravo traje. A to se u Americi zove stand-up, pa kad se sve to skupa svede, činjenica je da ti ljudi puno pričaju i dobro improviziraju. I tako možemo lako pisati kolumne, ali i biti na radiju. U svemu tome što radim, uopće ne bježim od toga da sam zabavljač, dapače, drago mi je ako je sve to na kraju – zabavno. Grupa Shaiones s kojom puno nastupam u posljednje vrijeme su zabavni punk – satira i kritika, koju sve manje ljudi prakticira, ali u zabavnom ruhu.

3

Možemo li onda reći da si zatvorio puni krug?

Počeo si kao punker, pa si krenuo u malo baladičnije vode, pa si prešao sa čakavštine na književni jezik, a sad si se ponovo vratio punku i čakavštini...

- Definitivno je krug tu zatvoren. Sad su izašli Yarsi, moj prvi band koji ima malo toga na čakavskom, ali ipak ima – „Anarhija va Pojanah“ je definitivno neka himna čakavskog punka ako govorimo o

prapočecima, a ovdje se govori o '89. Ja sam lik koji s jednakim žarom sluša i Johnnyja Casha i Sex Pistole. Ima trenutaka kad sam vrlo baladistično raspoložen, utopim se u tu glazbu, imam meditativne trenutke, a i one kada izbacujem bijes i gorčinu. Doduše, nisam nikada bio osobito bijesan, valjda zato što imam taj obiteljski nerv da – ne mogu reći zajejavamo jer su ovo fine novine, ali volimo podbost' malo. Iskristiti tu finu satiru. Jer je to puno efektivnije. Političari čak i vole da ih netko razbjesni, to je sistem na kojem funkcioniraju, ali je najgore kad ti se ljudi smiju. Meni su se dosta smijali u djetinjstvu, jer sam bio loš u svemu i svačemu, pa sam vidio na svojoj koži da je to dosta efektivno i opasno, ali sam vidio i da s jezičinom možeš puno toga nadoknaditi, pa čak i dovesti do ludila ove koji su jači na mišićima. Uživam jednako u pjesmama poput „Anarhija va Pojanah“ ili nekom „balaševićevskom“ điru kao što su, recimo, „Lovranske črešnji“. I zato imam u ponudi: od dua, do simfonijskog orkestra. Ali orkestar još nitko nije tražio... I tako sad sviramo ponovo u „skvotovima“, onim pravim rock klubovima iz kojih je teško otići jer se lijepi pod od pive i čikova. I uživamo...

Najveća želja mi je da izdam jednu lijepu, kvalitetnu ploču – na vinil bi stavio neki best off i nadam se da je sada došlo vrijeme za to. Ploče su mi inače jako drage jer je na njima slika pjevača jako velika

do ludila ove koji su jači na mišićima

4

U tom glazbenom smislu, što ti je onda idući korak? Nisam već dugo vidio neki tvoj novi CD...

- Ja sam jedan od rijetkih koji je s Linićeve „crne liste“ izašao potpuno neokaljan i „na nuli“, volim se hvaliti time. Ali morao sam u to vrijeme raditi „ozbiljne stvari“, jer imam dovoljan prihod od autorskih prava bez da radim nešto novo. Danas smo u situaciji da je snimiti album popriličan harakiri, moralno-financijski za izvođača jer se vraćamo u vrijeme singlova i možeš „isfurati“ samo jednu do dvije stvari jer se pjesme puno brže troše u ovom „jutubovskom vremenu“. A ja ne znam snimiti album ispod sto tisuća kuna, jer imam takav sistem da želim da je sve uživo, da su svi instrumenti odsvirani od vrhunskih glazbenika... I to onda uvijek kad pustiš zvuči dobro. Zato mi je super da

kad napravim novu pjesmu da „pogodi“, da se ljudima sviđa, da me tapšaju po ramenu i kažu „bravo“ – tako sam za Čansonfest napravio pjesmu o krađi materijala iz brodogradilišta, snimio sam neku šalu o Kolindi, a počele su mi u zadnje vrijeme nedostajati te ljubavne pjesme i balade. Ovi novi klinci ne reagiraju na satiru i provokacije, zapravo totalno im je svejedno, nego samo se pale na moje uvijek seksi priče sa Željkom Markić ili predsjednicom. Seks očito ide, ali politika je „out“ za nove generacije. Inače sam ja uvijek u nekom „retro“ diru, pa mi je drago da sam prije par godina snimio s Markom Toljom pjesmu „Najljepši kraj“, a imamo ponude da snimamo i obrade nekih drugih izvođača s ovog područja. I sada kad sam malo financijski stasao, konačno sam došao u situaciju da izdam box „Šajetisimo“, a ove godine mora izaći i „Punk berača šparoga“, da grupa Šajons ima svoj album na kojem će biti sve pjesme koje sviramo, moje stvari, ali i neke druge kao što je „MIK Mix“ nastao od mikovskih skladbi iz pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća u pankerskoj verziji, koji publika jako voli na koncertima.

Najveća želja mi je da izdam jednu lijepu, kvalitetnu ploču – na vinil bi stavio neki best off i nadam se da je sada došlo vrijeme za to. Ploče su mi inače jako drage jer je na njima slika pjevača jako velika.

5

Što se slike tiče, kad si bio mladi su te puštali na televiziju, a sada te čujemo samo na radiju. Ima tona, nema slike... Planiraš li nešto promijeniti u tom pogledu?

- Pa, zapravo, stalno me zovu na televiziju, a nikad nemaju novaca za putne troškove. A u Zagreb mi se baš i ne ide. U stvari ne znam što bih radio jer nema neke forme koja mi sada odgovara. Ali od televizije ne odustajem, jer slika je slika – moj prekrasan glas je jedno, ali kad me vide na televiziji lakše me prepoznaju na ulici.

Izgradnju modernog i prostranog proizvodno-prodajnog prostora, te k tome još i ugostiteljskog objekta - "Kuće krčkog pršuta" u njegovu rodnom Vrhu omogućila Žužiću da s dotadašnjih nekoliko stotina komada godišnje proizvodnju pršuta podigne na današnju razinu od kojih dvije tisuće komada

Napisao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Začinjanje domaćim aromatičnim biljem

Krčki pršut nešto je između istarskog (u pravilu sušenog i bez kože) i dalmatinskog pršuta koji se obrađuje zajedno s kožom, ali dimljenjem. Naš pršut posebnim čini to što ga, za razliku od Dalmatinaca, ne dimimo već sušimo na buri ali i to što ga, za razliku od Istrijana, obrađujemo sa kožom, napomenuo je Žužić. Krčki pršut odlikuje i obrada odnosno začinjavanje u kojem se, osim soli, u točno određenim omjerima koriste i smjese domaćeg aromatičnog bilja.

Ako se za ikoga može reći da je "izmislio" krčki pršut, onda je to nedvojbeno Vjekoslav Žužić. Iako tu konstataciju treba uzeti uvjetno, obzirom da se krčko pršutarstvo oslanja na dugu tradiciju kućne, bolje rečeno obiteljske proizvodnje te delicije od brojnih, starih majstora začinjavanja i sušenja specijaliteta čija se proizvodna receptura prenosila s koljena na koljeno, spomenuti je otočan neupitno onaj koji je krčki pršut podigao na višu razinu kvalitete i prepoznatljivosti te u konačnici učinio da se naziv tog specijaliteta piše s velikim slovom. Žužić je i onaj koji ga je, kao prvi hrvatski proizvod, "dogurao" do razine oznake zaštićenog zemljopisnog podrijetla odnosno proizvoda čiji je naziv registriran i zaštićen na zajedničkom EU tržištu. A da se kvaliteta "Krčkog pršuta" sad sve jasnije vrednuje i u onim najjačim hrvatskim "pršutarskim regijama" poput Dalmacije ili pak Istre potvrđuju nagrade i priznanja koje proizvodi prvog, a za sad još uvijek i jedinog "pravog" krčkog

pršutara već godinama osvajaju na najprestižnijim domaćim pršutarskim sajmovima i smotrama - Internacionalnom sajmu pršuta (ISAP) koji se već devet godina održava u istarskom Tinjanu, jednako kao i na godinu starijem Nacionalnom sajmu pršuta koji se održava u Sinju.

Prvi hrvatski proizvod s EU oznakom zaštićenog zemljopisnog podrijetla

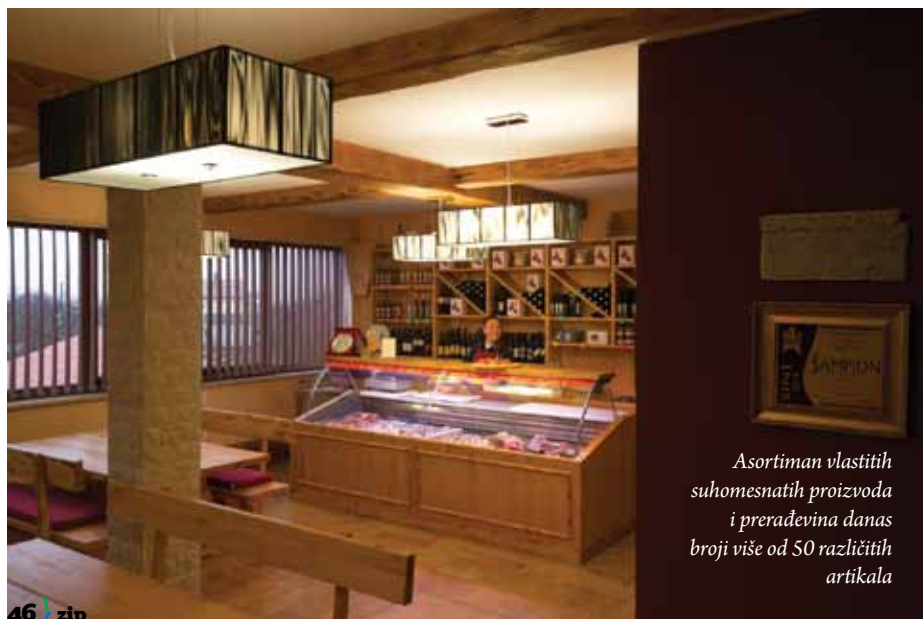
Na oba spomenuta sajma pršuti krčkog pršutara ali i iskusnog mesara Vjekoslava Žužić nakon brojnih srebrnih i brončanih medalja lani su napokon ovjenčani naslovima "šampiona kvalitete" - najvrijednijim priznanjima kakvima se mogu pohvaliti samo najkvalitetniji pršuti, onakvi kakvih se nebi posramio niti jedan iz prestižnog kruga ponajboljih europskih ili pak svjetskih proizvođača specijaliteta te vrste. Unatoč brojnim uspjesima, godinama osvajanim nagradama i formalnim potvrđama kvalitete Krčkog pršuta 46-godišnji Žužić pažnju najšire

Krčki pršut od ostalih se u načinu obrade i upotrebi začina

javnosti na sebe (i svoj pršut) skrenuo je tek u travnju prošle godine kad je postao proizvođačem prvog hrvatskog proizvoda s europskom oznakom zaštićenog zemljopisnog podrijetla, rezultatom dugogodišnjeg procesa započetog još u travnju 2010. godine. Tad je nadležnom Ministarstvu poljoprivrede "Mesnica-market Žužić" po prvi put dostavila zahtjev za registracijom oznake zemljopisnog podrijetla Krčkog pršuta.

- Nakon provedene procedure, spomenuto je ministarstvo u ožujku 2012. godine donijelo Rješenje o registraciji oznake zemljopisnog podrijetla čime je naziv "Krčki pršut" najprije

Asortiman vlastitih suhomesnatih proizvoda i prerađevina danas broji više od 50 različitih artikala

Šampion kvalitete iz Vrha

Vjekoslav Žužić: Činjenica da
je Krčki pršut sada geograf-
ski zaštićen čini me sretnim i
ponosnim

postao zaštićenim u Hrvatskoj, da bi u veljači 2014. godine napokon bila pokrenuta i sama procedura njegova šticeanja pred Europskom komisijom. Završetkom tog postupka Krčki je pršut dobio oznaku zemljopisnog podrijetla te je, Uredbom Komisije, pod tim nazivom službeno upisan i u registar zaštićenih oznaka, objašnjava nam Žužić.

Proizvodnja “Krčkog pršuta” kojom se ovaj otočan još uvijek jedini bavi, upravo zahvaljujući toj je činjenici sad ograničena isključivo na područje otoka Krka. Taj trajni suhomesnati proizvod od svinjskog buta (bez zdjelčnih kostiju), osim što sukladno specifikaciji i tradicionalnoj recepturi mora biti suho salamuren morskom solju i začinima, sukladno pravilima i procedurama za koje se samozatajni otočni poduzetnik svojom upornošću izborio, od trenutka njegove zaštite moraju odlikovati i elementi njegova sušenja na zraku, bez dimljenja, te zrenja u trajanju od najmanje godinu dana. Sve to, reći će znalci, “pršutu z Bodulije” daje blagu i prepoznatljivu aromu kojom se, upravo savršeno, sljubljuje i sa svim ostalim gastroadutima otoka Krka - kvalitetnim krčkim sirom te nezobilaznom vrbičkom žlahtinom.

Kuća Krčkog pršuta

Govoreći o pršutu i počecima bavljenja njegovom proizvodnjom Žužić nam je otkrio da se mesarstvom, a time i obradom odnosno proizvodnjom suhomesnatih proizvoda i mesnih prerađevina počeo baviti još 80-tih godina, kao

mladac koji se kao polaznik strukovne škole u Opatiji u jednoj krčkoj mesnici zaposlio sezonski.

- Nisam iz mesarske obitelji tako da sam sve što znam i što danas radim učio i naučio kroz svakodnevnu praksu, u radu s iskusnim mesarima koji su me učili poslu. Sezonski se rad u trgovini polako, s protekom godina, pretvorio u stalni posao a potom, nekako logično, i u privatno poduzetništvo u kojem sam opstao do danas, riječi su kojima nam je svoje mesarske početke ali i pršutarsko izrastanje prepričao ponosni vlasnik i direktor Mesnice “Žužić”. A u njenom okrilju već nekoliko godina djeluje i “Kuća Krčkog pršuta” - reprezentativni objekt proizvodne ali i ugostiteljske namjene unutar kojeg se danas odvija cjelokupna produkcija ove nadaleko poznate krčke delicije.

Eko-pršuti od ekološki uzgojenih svinja

Iz Žužićeve pršutane nedavno je izašla prva, za sad tek simbolična količina krčkih eko-pršuta.

- Radi se o pršutima koje proizvodi od mesa ekološki uzgojenih svinja a koje, kako po svojim vizualnim, tako i organoleptičkim karakteristikama, nudi ponešto drugačije “gušte” u odnosu na onaj konvencionalni Krčki pršut. Ti se pršuti prodaju po ponešto većoj cijeni od uobičajene koja se kreće oko iznosa od 140 kn za kilogram (s kosti), odnosno 200 kuna za kg ukoliko se “markirani” Krčki pršut prodaje bez kosti. Meso od kojeg taj proizvod nastaje, saznajemo, dolazi iz Slavonije, od uvijek istih kvalitetnih i “provjerenih” dobavljača s kojima Žužić surađuje od kad se bavi tim poslom.

Žužić: Pršut mi je uvijek bio najzanimljiviji i naizazovniji proizvod, produkt s kojim sam oduvijek želio napraviti nešto posebno, tim više što se na ovom otoku njegovom proizvodnjom nitko nije bavio, barem ne u nekom ozbiljnijem i legalnom obličju

"Kuća Krčkog pršuta" ima i svoj kutak za okrijepu

O EU fondovima ne znamo ništa

U planiranju razvijanja i realizacije projekta "Kuća Krčkog pršuta", objekta koji je zbog svoje ponude ali i atraktivnosti postao nezaobilaznom "stanicom" brojnih turista, posebice onih sklonih upoznavanju lokalne gastro-ponude, Žužić je računao i na sredstva iz EU fondova odnosno na novac koji je domaćim proizvođačima stajao na raspolaganju iz IPARD-ovih programa.

- Tri su mi godine nadležni u domaćim agencijama pričali da ću bez problema steći pravo korištenja tog novca, te da samo trebam čekati da se otvore natječaji. Na koncu, nakon što su natječaji napokon bili raspisani, ispostavilo se da ne mogu računati na taj novac i to zbog nekih formalnih ograničenja odnosno činjenice da nemam svoju svinjogojsku farmu. Za vrijeme izgubljenog u čekanju tih i takvih natječaja kao i zbog davanja mnoštva "savjeta" koji su se na koncu pokazali potpuno promašenima nitko mi se nikad nije ni ispričao, a kamo li preuzeo odgovornost za učinjenu štetu. A ja sam se, poučen iskustvima "suradnje" s institucijama koje su domaćim proizvođačima trebale pomagati, naposljetku morao okrenuti vlastitom novcu i često prilično kreativnim "rezervnim rješenjima", ističe Žužić dodajući da su njegova iskustva zapravo ogledni primjer razloga zbog kojih naša zemlja u godinama pristupanja EU-u nije uspjela povući previše EU novca.

- Mesarski mi je posao oduvijek išao dobro a sama me prodaja mesa nikad nije u potpunosti zadovoljavala. Tako sam, od samih početaka vlastitog poduzetničkog puta, uvijek težio vlastitoj proizvodnji odnosno preradi. S vremenom sam uspio doći do zavidnog asortimana vlastitih suhomesnatih proizvoda i prerađevina koji danas broji više od 50 različitih artikala. Naravno, pršut je u svemu tome oduvijek bio na posebnom mjestu te mi je uvijek bio najzanimljiviji i naizazovniji proizvod, produkt s kojim sam oduvijek želio napraviti nešto posebno, tim više što se na ovom otoku njegovom proizvodnjom nitko nije bavio, barem ne u nekom ozbiljnijem i legalnom obličju, nastavlja naš sugovornik. Upravo u nakani razvijanja i unapređivanja njegove proizvodnje koja se do tad odvijala u prilično skučenim i ograničavajućim uvjetima servisnog djela moje krčke trgovine i konobama obiteljske kuće pred nekoliko sam godina pokrenuo izgradnju modernog i prostranog proizvodno-prodajnog, te k tome još i ugostiteljskog objekta - "Kuća krčkog pršuta" koja mi je u mom rodnom Vrhu omogućila da s dotadašnjih nekoliko stotina komada godišnje proizvodnju pršuta podignem na današnju razinu od kojih dvije tisuće komada.

U klasteru hrvatskog pršuta

To je, naglašava Vjekoslav Žužić, manje od polovice potencijala koji mi se ovdje nudi jer je proizvodni dio objekta projektiran za godišnju produkciju čak pet tisuća pršuta, količinu koju još uvijek nisam ostvario držeći se praćenja ograničenih mogućnosti njegova plasmana. Prema tome idem ali se ne želim zalijetati, ustvrđuje naš sugovornik ističući i da je, uz plasman, jedan od čimbenika koji određuje njegovu proizvodnju i onaj vezan uz mogućnosti dobave kvalitetne sirovine.

Čakulu o Krčkom pršutu Žužić je začinio i podatkom da je, kao jedini "službeni" pršutar s

Nisam iz mesarske obitelji tako da sam sve što znam i radim naučio kroz praksu, u radu s iskusnim mesarima

otoka Krka, u međuvremenu postao članom ne tako davno ustrojenog Klastera hrvatskog pršuta - cehovske grupacije kojom sve veći broj domaćih pršutara nastoji unaprijediti djelatnost kojom se bave ali jednako tako i pridonijeti boljem tržišnom i marketinškom pozicioniranju hrvatskog pršutarstva u domaćem ali i europskom okružju. Motiv licenciranja odnosno zaštite geografskog podrijetla Krčkog pršuta, iste onakve kakvom se onedavna diči i Dalmatinski pršut, bila je spoznaja da se na sajmovima na kojima sam se i ja predstavljao na vrlo prepoznatljiv način prezetiraju istarski, dalmatinski i drniški pršuti, dok za onaj moj, krčki, u to vrijeme nitko ili gotovo nitko nije niti znao.

- Obzirom da se naš Krčki pršut umnogome razlikuje od svake od spomenutih vrsta zapravo i nisam imao drugog izbora do li se upustiti u dug i zahtjevan, nerijetko i naporan postupak njegove registracije i zaštite, najprije na nacionalnoj a potom i europskoj razini. Činjenica da je Krčki pršut sada geografski zaštićen čini me sretnim i ponosnim, zaključuje Žužić, čak i uz spoznaju da sam na tom putu morao uložiti silan trud, rad i vrijeme, ali i više stotina tisuća vlastitih kuna, a što mnogi vjerojatno ne znaju. ■■

AUTOR: ANTRAKS	ČAVJANSKI NOGOMETNI KLUB	GLAVNI GRAD SLOVENIJE	RULET, LOTO I TOMBOLA	JEDINICA ENERGIJE (OZNAKA WH)	NAPAD, NAVALA	POTOPLJENO RJEČNO USUĆE (SPANJ.)	ISLAND		FOSFOR	HRVATSKI LEKSIKO- GRAF I PISAC, TOMISLAV	PJEVAČICA PUGAČOVA	TANTAL	NOGOMETNI STRUČNJAK WENGER	PRIPADNIK NARODA U KAMBODŽI		
LOVCI NA VRGANJE I LISIČARKE								SKIJALISTE U OPCIJI ČAVLE NOGOMETAŠ SPAHIĆ								
JAVNO KOGA ISMUJAVATI									ZNAK ZA UZBUNU ALEKSANDRA OD MILJA							
KRUG OPISAN PRI VRTNJI OKO OSI; ZAVRTAJ							IAKO, PREMDA LANTAN					SELEN PALENTA S KRUMPIROM				
BLIJ, FLEŠ											LOVAČKI PAS GROBNIČKI ZVONČARI					
ROMAN EMILA ZOLE					AMERIČKA GLUMICA, OSKAROVKA SUSAN ("KLJUDENT")									BIVŠI NOGOMETAŠ "DINAMA" I "HAJDUKA" (IGRA U SAD)		
PRKOS										DOBAR ILI LOŠ PREDZNAK (LAT.)						
TREN, TRENUTAK				ŽENE KOJE NOSE MLJEKO						NEPTUNIJ			ITALIJA VOJNI KIRURGI; VIDAR			
AUSTRIJA		RANKO MARINKOVIĆ ZAPADNI MONGOL								KOŠARKAŠ NOWITZKI						
GLAZBENIK GALLAGHER										NAJVEĆA PTICA GRABLJIVICA NAŠIH KRAJEVA						
 HODATI; KRETATI SE SMOTRA UMJETNOSTI										VEZA WEB STRANICE S NEKOM DRUGOM STRANICOM						
HRVATSKI KAZALIŠNI I FILMSKI GLUMAC, FRANJO										TURSKI KIPAR KUZGUN (PALINDROM: RACA)						
EMILE AJAR			"ANNO" NEPROFE- SIONALAC						UKRASNI CRTEŽ NA TKANINI							
FILMSKA ZVJEZDA					NAŠA PJEVAČKA DIVA, JOSIPA	"KONJSKA SNAGA"	REDATELJ JOSELIANI	KALJU	SVETAČKA SLIKA	"ISTOK" UOBIČAJEN POZDRAV U ŽIDOVA ("MIR S VAMA")		NIKŠA NJIRIĆ NOVČARSKA USTANOVA				
"TONA"		KLAVIJATU- RIŠT "HLAD- NOG PIVA" FR. REDATELJ, JACQUES									NAPRAVA ZA SIBANJE ČETVEROKUT JEDNAKIH STRANICA					
ČOVJEK KOJI GRČKO SLOVO "ETA" IZGOVARA KAO "I"								NAORUŽANI TRGOVAČKI JEDRENJAK SJEVERNI ILI JUŽNI								
BOŽANSTVOM NADAHNUTI PJESNIK (LAT.)						GRČKI BOG SUNCA (ZVAN I FEB) GALJU							"RADIJUS" ANTONIJA SOLA			
UDARAC U KARATEU (ATEMI)				POLJO- PRIVREDNA STRUČNJAK- INJA JOD										"ALT"		
HRVATSKO NARODNO ŽICANO GLAZBALO, LJERICA							NAČELNIK OPĆINE ČAVLE, ŽELJKO									

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije

Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612 • F ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • F ++385 51 351-673
E proraacun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša

Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • F ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Koralka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove

Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822 • F ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • F ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnik: Melita Raukar, dipl.oec.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • F ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
Pročelnik: doc.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za kulturu, sport i tehničku kulturu

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnik: Valerij Jurešić, prof.

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Tea Perinčić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova

Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Čargonja
T ++385 51 257-340
F ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda

Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ

Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije

Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
prof. dr. sc. Mladen Črnjar
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 38. BROJA ZIP-A

(pristiglo 432 koverta, dopisnica i razglednica)

Ručak/večera za dvije osobe u restoranu

„Lovorka“ Rijeka

Marko Crepulja
Mihanovićeve 1
51000 Rijeka
Ozren Gallat
Franje Čandeka 36
51000 Rijeka
Tanja Celevska
Laginijina 7
51000 Rijeka

Poklon paket - trgovina

slastica „Vilma“

Astrid Krmpotić
Blažići 39
51216 Viškovo
Đana Krčmar
Belobrajci 3
51243 Tribalj
Ivan Sorel
Bujška 11
51000 Rijeka

Fotomonografija

„PGŽ iz zraka“

Jadranka Grlaš
Dražićkih boraca 57
51218 Dražice
Branko i Antonio Grbčić
Perhat I.R. 6
51264 Jadranovo
Vesna Zorko
Tuška 1
51311 Skrad

Poklon paketi PGŽ

Vera Jelušić

Stari grad 6
51211 Matulji
Mirjana Brkljačić
M.Balote 35
51000 Rijeka
Iris Lokmer
Krasica 276
51224 Krasica

Fotomonografija Ivica Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“

Dijana Mirjanić
Petra Krešimira 11
51300 Delnice
Ivan Kalčić
Medveja 11
51215 Lovran
Brane Zibar
Drenovski put 43
51000 Rijeka

Knjiga

„Halubajski zvončari“

Edin Slomčić
Pletenci 39
51000 Rijeka
Radovan Toljanić
Namori 10
51516 Vrbnik
Hasija Jamaković
Nautička 3
51222 Bakar
Andrina Sindičić
Braće Ružića 8
51000 Rijeka
Milan Kardum
Krasica 276
51224 Krasica

Knjiga „Rapska baština“

Jurica Čabrijan
Hreljin 115
51226 Hreljin
Iva Ognjan Hudeček
Drenje Brdovečko,
Žmaučeva 7
10291 Prigorje Brdovečko
Katarina Igić
Ede Jardasa 1
51000 Rijeka
Adam Filipović
Kosić 141
51500 Krk
Emilija Ivošević
Rastočine 4/III
51000 Rijeka
Audio CD
Nelly Mlinarić
D. Cesarića 16
51000 Rijeka

Luigi Satalić V. Gortana 34D

51554 Nerezine
Vesna Orlić
Plavnička 6
51521 Punat
Ema Žeželić
Ričinska 11
51218 Dražice
Katica Knaus
Kovačeva 1
51317 Crni Lug

Alber Jelenčić

Narodne omladine 7
51000 Rijeka
Bartol Pešić
Garići 31 A
51216 Viškovo
Josip Zoretić
Škrlevo 128
51223 Škrlevo

Tereza Novosel

Lovrik 2
51500 Krk
Ivanka Randić
Ričinska 11
51218 Dražice

Knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“

Vesna Mahmutović

M. Barača 20
51000 Rijeka
Ivana Mataija
Daničićeva 12
51370 Senj

Luka Laloš

S.S. Kranjčevića 16
51300 Delnice
Ani Perušić
Turkovićeve 1
51262 Kraljevica
Zorka Lončarić
Dom za starije i nemoćne
osobe
Štale 29, 51253 Bribir

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do 15. lipnja 2016. g. na adresu:

Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku),
Adamićeva 10, 51000 Rijeka
Izvlačenje dobitnika bit će 16. lipnja 2016. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do
gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:

IMUČNA SUŠAČKA OBITELJ - RUŽIĆ, OBELISK NA POČETKU PEČINA -
PIRAMIDA, LIST OSNOVNE ŠKOLE PEČINE - VEDRI DANI, NAJPOZNATIJA VILA
NA PEČINAMA - VILA RUŽIĆ, ISTOIMENI RUKOMETNI I TENIS KLUB - PEČINE,
PLAŽA NA PEČINAMA - SABLICEVO

Nagrade za točne odgovore iz ove križaljke

3 ručka/večera za dvije osobe u restoranu „Jezero“, Lokve
3 poklon paketa trgovine slastica „Vilma“
3 fotomonografije „Čudesno ljepa“
3 poklon paketa PGŽ
3 foto-monografija Ivica Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“
5 knjiga „Halubajski zvončari“
5 knjiga „Rapska baština“
10 audio CD-a
i 5 knjiga „Rijeka i regija u Titovo doba“.

Daj mi Bože veliku glavu!

Stari ljudi kažu da se na Badnjak o ponoć uvijek otvori nebo. To nije moguće svakome vidjeti. Onome kome bi se posrećilo to vidjeti, njemu bi se ispunilo sve što god bi u onaj čas poželio od Boga. Pričaju da je neka Jele Marina iz Kastva žarko željela veću kravu no što je imala, jer joj je Zvanka Kulićeva stalno predbacivala da ima malu kravu.

To ju je mučilo.

Dok nije došao Badnjak.

Tako je na Badnjak Jele Marina stala gledati u nebo. Negdje oko ponoći stvorila se jedna velika svjetlost i otvorilo se nebo. Na nebu je vidjela starog oca Boga. Bio je obučen u bijelo. Do pasa je imao dugu sivu bradu. Bog je bio okružen svecima.

Anđeli su oko njega letjeli kao leptirići oko svjetiljki. Kad je to vidjela Jele Marina, prestrašila se i sva pomutila, pa je umjesto za kravu, zavikala:

- Bože, daj mi, daj mi... veliku glavu!

Glava joj je odmah narasla kao veliki kabao, i postala veća od prozora. Za iznijeti joj glavu morali su srušiti prozor.

Stari hrast medunac na krčkom Šotoventu

Ovaj hrast, star
nekoliko stoljeća, ima
najveći opseg krošnje
među svim živućim
stablama-divovima
otoka Krka

Tekst: mr. sc. Marko Randić,
Javna ustanova „Priroda“
Foto: Sandra Weitner

U zanimljivom i krajobrazno vrijednom predjelu Dolinji drmun puški (= pučki) iznad uvale Čavlena na otoku Krku, uz lokve, smješteni su stari i impozantni hrastovi medunci. Ovim predjelom proći će nova, planirana pješačka poučna staza krških lokvi otoka Krka. Stazom se iz smjera Milohnići, najprije mimoišavši neobičnu „dvojni“ lokvu Ormatine, stiže do „manjeg“ hrasta i još jedne lokvice. Iako se radi o prilično impozantnom primjerku listopadnog sredozemnog hrasta medunca (*Quercus pubescens*), prozvali smo ga „manjim“ jer u blizini postoji i druga lokva uz koju raste još veći i vjerojatno stariji hrast – pravi div među drvećem. S pojedinim granama koje i same imaju izgled stoljetnih divova taj znameniti hrast medunac, star nekoliko stoljeća, koliko je nama zasad poznato, ima najveći opseg krošnje među svim živućim stablima-divovima otoka Krka. Ne možemo se ne zapitati kakva je (bila) uloga lokvi uz koji su ova dva diva izniknula i tako se bujno razrasla. Je li i vlažnije tlo na kojemu leže lokve doprinijelo njihovom bujnijem razvitku, zdravom i zamamnom rastu? O pravoj starosti ovih divova zasad samo možemo nagađati, ali vrijedno je spomenuti da se u blizini nalazi i ranoromanička crkva sv. Krševana, čija se izgradnja datira u sredinu 12. stoljeća. Neposredno uz crkvu utvrđeno je i postojanje kasnoantičkog ruralnog sklopa. Na taj način izvrsno se nadopunjuju prirodne i kulturne vrijednosti ovog, pretežito šumovitog, dijela otoka Krka. U njemu će, vjerujemo, svaki istinski ljubitelj prirode za sebe naći nebrojene i vrlo zanimljive prirodne poslastice.